

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Навчально-науковий інститут заочно-дистанційного навчання

Форма навчання заочна

Кафедра фінансів та банківської справи

Допускається до захисту

Завідувач кафедри

_____ Олена ЯРІШ
«_____» _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Комплексна оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання
та напрями її поліпшення»**

(за матеріалами ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»)

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

освітня програма «Фінанси і кредит»

ступеня магістр

Виконавець роботи

Дерпач Інна Федорівна

(підпис, дата)

Науковий керівник

д.е.н, професор Педченко Наталія Сергіївна

(підпис, дата)

Рецензент

Фешина Світлана Павлівна

Полтава 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	6
1.1. Сутність, мета та завдання комплексної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання.....	6
1.2. Організаційні особливості комплексної оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта.....	17
1.3. Проблеми підбору методичного інструментарію комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання.....	24
Висновки за розділом 1.....	41
РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПрАТ «МОРШИНСЬКИЙ ЗМВ «ОСКАР».....	43
2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності ПрАТ «МЗМВ «Оскар».....	43
2.2. Ранжування фінансових показників з метою отримання комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар».....	56
2.3. Розрахунки інтегральних показників фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар».....	68
Висновки за розділом 2.....	76
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПрАТ «МОРШИНСЬКИЙ ЗМВ «ОСКАР».....	78
3.1. Впровадження системи моніторингу як напрям поліпшення комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар».....	78
3.2. Оптимізація балансу як напрям поліпшення комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар».....	89
3.3. Запровадження методу комплексного фінансового аналізу, заснованого на теорії ефективності	100
Висновки за розділом 3.....	107
ВИСНОВКИ.....	109
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	113
ДОДАТКИ.....	121

ВСТУП

У сучасних умовах головною проблемою ефективного функціонування підприємств України є відсутність системи комплексної оцінки фінансового стану підприємств, яка б справді допомагала керівництву підприємства виявляти больові точки та ухвалювати правильні управлінські рішення на основі всебічного аналізу. Саме тому, все більшої актуальності набуває дослідження інструментарію отримання комплексної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання та її поліпшення, що забезпечить ефективне функціонування підприємства й підвищення конкурентних позицій на ринку.

Теоретичним основам та різним аспектам, пов'язаним з визначенням сутності поняття «комплексна оцінка фінансового стану підприємства», інструментарієм її отримання присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних економістів: Бабина О.Є., Баканов М. І., Білик М. Д., Ващенко Л. О., Ізмайлова К. В., Мельник М. В., Мних Є. В., Піскунов О. Г., Пожидаєва Т. О., Савицька Г. В., Сафонов О. О., Соколова Л. В., Тижненко Л. О., Хотомлянський О. Л., Шеремет А. Д. та ін.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та методичних основ отримання комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання, а також визначення напрямів її поліпшення.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені наступні завдання:

- розкрити сутність, мету та завдання комплексної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання;
- дослідити організаційні особливості комплексної оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта;
- розглянути методичний інструментарій комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання;
- надати фінансово-економічну характеристику діяльності досліджуваного товариства;

- провести ранжування фінансових показників з метою отримання комплексної оцінки фінансового стану;
- здійснити розрахунки інтегральних показників фінансового стану товариства;
- розробити та впровадити систему моніторингу як напряму поліпшення комплексної оцінки фінансового стану;
- провести оптимізацію балансу як напрям поліпшення комплексної оцінки фінансового стану;
- впровадити метод комплексного фінансового аналізу, заснованого на теорії ефективності в систему оцінки.

Об'єктом дослідження роботи є фінансовий стан товариства та напрями його поліпшення. Предметом дослідження є сучасні методи комплексного аналізу фінансового стану підприємства.

Для вирішення головних завдань кваліфікаційної роботи використано загальні методи наукового пізнання. Зокрема: економічного аналізу, синтезу, порівняння, аналогії – для оцінки отриманих фактичних значень показників у динаміці та в порівнянні з нормативними; логічний аналіз для вивчення існуючих у теорії та на практиці методів комплексної оцінки фінансового стану; наукової абстракції - при виділенні найбільш важливих показників оцінки фінансового стану підприємств серед наявної в літературних та нормативних джерелах значної їх кількості; математично-статистичні методи – для розрахунку інтегральних показників фінансового стану.

Інформаційною базою дослідження кваліфікаційної роботи становили законодавчі та нормативні акти, що діють в Україні, вітчизняні наукові праці, праці зарубіжних економістів, а також дані консолідованої фінансової звітності ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар».

Практичне значення отриманих результатів полягає у використанні методів оптимізації балансу як напрям поліпшення комплексної оцінки фінансового стану.

Основні результати роботи опубліковані в тезах доповіді «Методичний інструментарій комплексної фінансової оцінки діяльності підприємства» та заслухані на Міжнародній науковій студентській конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів - Актуальні питання розвитку економіки, харчових технологій та товарознавства (м. Полтава, 2022 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Сутність, мета та завдання комплексної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання

У сучасній практиці управління корпоративними фінансами суб'єктів господарювання особливе місце займає проблема не тільки якісного, а й кількісного обґрунтування управлінських фінансових рішень. При цьому, ефективність прийнятих рішень залежить від адекватності результатів фінансової оцінки господарюючого суб'єкта. Водночас, для більшості суб'єктів господарювання все більшої актуальності набирає комплексний підхід до дослідження об'єкта аналізу, що, у свою чергу, визначає об'єктивну необхідність окреслення загальних принципів організації комплексної оцінки фінансового стану та формулювання ефективних методик її проведення.

На сьогодні, наукова література налічує досить багато різноманітних поглядів щодо трактування сутності поняття «комплексна оцінка фінансового стану», але, при цьому, не існує єдиного підходу до його визначення. Крім цього, відбувається ототожнення досліджуваного нами поняття з понять «комплексна фінансова оцінка», «комплексний фінансовий аналіз» та «інтегральна оцінка». Різноманітні визначення поняття «комплексна оцінка фінансового стану» надавались у працях вітчизняних вчених таких, як Бабина О. Є. [7], Баканов М. І. [8], Бень Т. Г. [9], Білик М. Д. [11], Ізмайлова К. В. [27], Мних Є. В. [41], Невмержицька М. Ю. [11], Павловська О. В. [47], Піскунов О. Г. [49], Тижненко Л. О. [62], Хотомлянський О. Л. [65, 66] та інші.

Уточнення поняття «комплексна оцінка фінансового стану» є важливим та актуальним не лише з теоретичної, а й з практичної точки зору, оскільки визначення сутності даного поняття дозволить довести відмінність його із

термінами «комплексний фінансовий аналіз» та «інтегральна оцінка», а також визначить зв'язок між ними.

Зупинимось на трактуванні сутності категорії «комплексна оцінка фінансового стану» суб'єктів господарювання, для цього розглянемо праці таких вчених як: Хотомлянський О. Л., Баканов І. М., Ізмайлова К. В., Білик М. Д., Павловська О. В., Невмержицька М. Ю. та Притуляк Н. М..

Аналіз праць Хотомлянського О. Л. показує, що під поняттям «комплексна оцінка фінансового стану» необхідно розуміти – «систему показників, які всебічно відображають стан і розвиток діяльності суб'єкта господарювання» [74, с. 111].. На думку автора, багатокритеріальний підхід комплексної оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта дає змогу одержувати не лише підсумкові відомості про рівень його фінансової роботи, а й «формувати напрямки підвищення ефективності виробництва і стратегічного розвитку підприємства» [74, с. 111]. В іншій праці, науковець продовжує дослідження поняття «комплексна оцінка фінансового стану» господарюючого суб'єкта і наголошує на тому, що «комплексна оцінка фінансового стану підприємства базується на синтезі окремих фінансових показників з наступним порівнянням одержаного комплексного показника з пороговим значенням, встановленим на основі аналізу діяльності підприємств з різним рівнем фінансового стану» [73, с. 35].

На думку Баканова М. І., під поняттям «комплексна оцінка фінансового стану» господарюючого суб'єкта слід розуміти «характеристику, отриману в результаті комплексного дослідження, тобто одночасного та узгодженого вивчення сукупності показників, що відображають всі (або багато) аспектів господарських процесів і що містить узагальнюючі висновки про результати діяльності виробничого об'єкта на основі виявлення якісних і кількісних відмінностей від бази порівняння (плану, нормативів, попередніх періодів, досягнень на інших аналогічних об'єктах, інших можливих варіантах розвитку)» [5, с. 337].

Ізмайлова К. В. у своїй праці наводить дещо інше поняття, розуміючи під комплексною оцінкою фінансового стану господарюючого суб'єкта «аналіз, що передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання або, іншими словами, дає можливість забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі» [25, с. 101-103].

Колектив авторів на чолі з Білик М. Д. ототожнюють поняття «комплексна оцінка фінансового стану» та «інтегральна оцінка фінансового стану» наголошуючи при цьому, що «комплексна (інтегральна) оцінка – це узагальнені результати дослідження окремих фінансових аспектів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства з метою формування єдиного (інтегрального) показника, як індикатора ефективності фінансового менеджменту на підприємстві, що є об'єктом дослідження» [8, с. 546].

Тиженко Л. О. у своїй праці розглядає «комплексний фінансовий аналіз» як «деталізований фінансовий аналіз, роль якого полягає у відстеженні спадних тенденцій у фінансово-господарській діяльності, попередженні входження підприємства в кризу, визначенні причин нестабільного фінансового стану підприємства» [70, с. 6]. На думку науковиці, під комплексною оцінкою фінансового стану слід розуміти «процедуру втілення комплексу заходів, що включають аналіз найважливіших параметрів фінансово-господарської діяльності із застосуванням сучасних методів фінансового аналізу для забезпечення інформаційної бази прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на створення умов для сталого розвитку підприємства» [70, с. 16].

Проведене дослідження понять «комплексна оцінка фінансового стану», «комплексний фінансовий аналіз», «інтегральна оцінка фінансового стану» та «інтегральний показник фінансового стану» виявили подібність, але не тотожність тлумачень понять. Так, існує ряд відмінностей та залежностей між даними поняттями:

— комплексний фінансовий аналіз суб'єкта господарювання є процесом отримання фінансової оцінки господарюючого суб'єкта. Результатом його

проведення є отриманий єдиний (інтегральний, бальний, рейтинговий) показник фінансового стану, що дає сукупну оцінку фінансового стану підприємства;

— комплексна оцінка фінансового стану суб'єкта господарювання є фінансовою характеристикою підприємства отриманою в результаті проведення комплексного фінансового аналізу;

— інтегральна оцінка фінансового стану – є тотожним поняттям з комплексною оцінкою фінансового стану суб'єктів господарювання;

— інтегральний показник є результатом – характеристикою фінансового стану суб'єкту господарювання отриманою в ході проведеного комплексного фінансового аналізу.

На основі наведених вище розмежувань понять «комплексна оцінка фінансового стану», «комплексний фінансовий аналіз», «інтегральна оцінка фінансового стану» та «інтегральний показник фінансового стану» нами пропонується авторське бачення сутності категорії «комплексна оцінка фінансового суб'єкту господарювання», під яким слід розуміти характеристику фінансового стану суб'єкту господарювання вираженою у вигляді єдиного інтегрального (бального чи рейтингового) показника отриманого в результаті проведення комплексного аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта у галузі його фінансового забезпечення із використанням різного методичного інструментарію.

Достовірність отриманої комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання та ефективність прийняття управлінських рішень з питань покращення фінансового становища залежить від дотримання функціонально-організаційної структури проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання. Основними елементами функціонально-організаційної структури проведення комплексного фінансового аналізу є:

- мета проведення;
- завдання, що постають перед менеджерами всіх рівнів;
- об'єкт/об'єкти проведення комплексного аналізу;

- суб'єкти проведення комплексного аналізу;
- методи, що використовуються при проведенні комплексного аналізу об'єкту (рисунок 1.1).

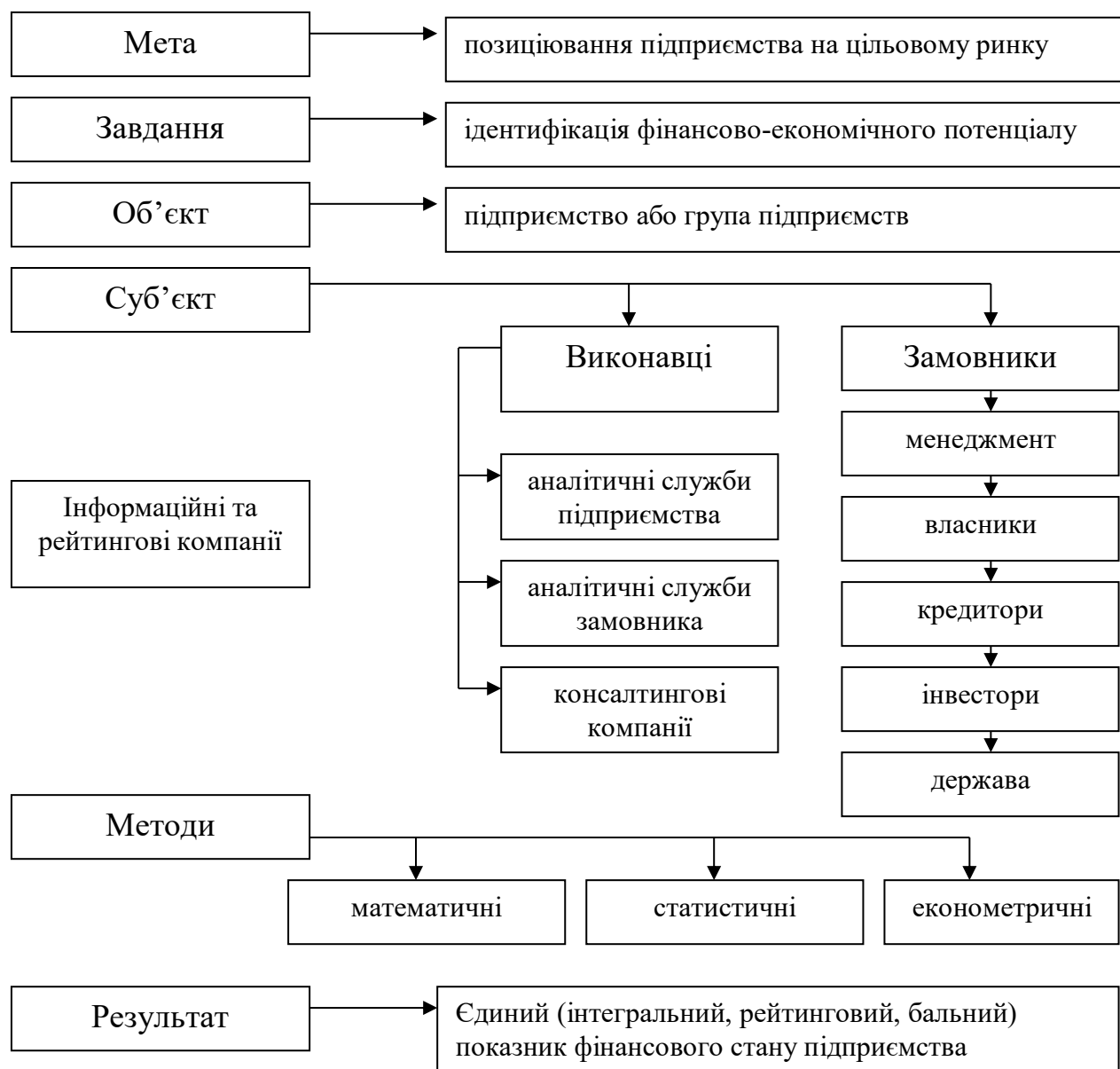

Рисунок 1.1 – Функціонально-організаційна структура проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання

Необхідним кроком для розкриття сутності поняття «комплексна оцінка суб'єкту господарювання» є детальний розгляд системоутворюючих елементів функціонально-організаційної структури комплексного фінансового аналізу більш детально.

Відправною точкою процесу отримання комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання є окреслення мети проведення комплексного фінансового аналізу, від чіткості формулювання якої залежить не тільки ефективність усього процесу, а і достовірність отриманої комплексної оцінки. Комплексний фінансовий аналіз суб'єкту господарювання ґрунтується на загальних принципах проведення фінансового аналізу, проте їх практичне застосування націлено на досягнення зовсім іншої мети. Так, головна відмінність між метою проведення фінансового аналізу та метою комплексного фінансового аналізу полягає в наступному. Мета комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання – у достатньо стислі строки отримати фактичну комплексну оцінку фінансового стану підприємства шляхом проведення розрахунків з використанням сучасного методичного інструментарію проведення комплексного фінансового аналізу операційної, фінансової та інвестиційної діяльності господарюючого суб'єкта – об'єкта дослідження, а також визначити прогностичний тренд розвитку фінансового стану об'єкта дослідження у коротко- або довгостроковому періодах.

Результатом проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання є підґрунтя, на основі якого відбувається обґрунтування управлінських рішень націлених на визначення фінансового стану такого об'єкта дослідження на цільовому ринку. Так, на думку колектива авторів на чолі з Білик М. Д. [72], цільовими ринками для позиціонування господарюючого суб'єкта можуть виступати наступні інституції ринкової економіки:

— ринок продукції (робіт, послуг), яку виробляє чи планує виробляти підприємство – формування маркетингової стратегії;

— ринок науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт – формування виробничої та технологічної стратегій підприємства, забезпечення доступу до новітніх технологій і правовий захист власних розробок;

— ринок матеріальних ресурсів – формування системи постачання матеріалів, запасів та інших комплектуючих для забезпечення безперервності

операційної діяльності суб'єкта господарювання;

— ринок трудових ресурсів – обґрунтування ефективного фінансового забезпечення політики управління персоналом суб'єкта господарювання;

— ринок цінних паперів – формування емісійної стратегії на ринку цінних паперів, включаючи ринок прав власності, ринок боргових цінних паперів, а також ринок похідних цінних паперів;

— ринок кредитних ресурсів – визначення рівня доступу підприємства до банківських кредитів з метою покриття потреби в оборотному та інвестиційному капіталі;

— ринок корпоративного контролю – визначення рівня привабливості підприємства для ворожого (дружнього) поглинання, проведення корпоративної реструктуризації підприємства;

— ринок банкрутства – оцінка ймовірності оголошення підприємства фінансово неспроможним, або оцінка його санаційної спроможності;

— інші ринки, що формують інфраструктуру ринкової економіки країни та міжнародного економічного простору і які безпосередньо задіяні в забезпеченні операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суб'єкта господарювання – об'єкта дослідження [72].

Особливості інституцій ринкової економіки, щодо яких проводиться позиціонування суб'єкта господарювання, а також специфіка їх операційної, фінансової та інвестиційної діяльності окреслюють вибір об'єкта комплексного фінансового аналізу та суб'єктів для його проведення.

Потреба в отриманні адекватної комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання викликана не тільки недостатністю інформаційного забезпечення для обґрунтування й прийняття фінансових управлінських рішень, а і методологічного для забезпечення фінансування різних видів діяльності суб'єкта господарювання у коротко- та довгостроковій перспективі. Саме тому, очевидним стає твердження, що об'єктом комплексного фінансового аналізу є не просто суб'єкт господарювання, а сукупність його фінансових відносин, що виникають при реалізації операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Результатом проведеного комплексного фінансового аналізу є кількісне вираження спроможності суб'єкта господарювання забезпечити стабільність фінансово-господарської діяльності, нарощення ринкової вартості та приріст доходу його власників. Тобто, отримана в результаті проведення комплексного фінансового аналізу комплексна оцінка дає змогу кількісно оцінити рівень економічного потенціалу суб'єкту господарювання.

На думку Островської О. А. об'єкт дослідження комплексного фінансового аналізу для суб'єкту господарювання може виражатися у таких формах:

- відокремлений суб'єкт господарювання, що має статус юридичної особи (підприємства у формі господарських товариств, державних чи казенних підприємств тощо);
- відокремлений суб'єкт господарювання, що не має статусу юридичної особи (спільна діяльність без створення юридичної особи, приватне підприємство тощо);
- структурний підрозділ суб'єкта господарювання (цех, філіал, дочірнє підприємство та ін.);
- інтегрована корпоративна структура (бізнес-група) або фінансово-промислова група;
- сукупність суб'єктів господарювання, не пов'язаних між собою формалізованими відносинами (підприємства-конкуренти, підприємства-бізнес-аналоги);
- інвестиційний проект, що реалізується окремим суб'єктом господарювання або їх групою [49, с. 14].

В адекватній комплексній оцінці фінансового стану суб'єкту господарювання та встановленні реального рівня його економічного потенціалу зацікавлені всі учасники ринку — як інсайдери, так і аутсайдери. Тобто, всі учасники корпоративних відносин можуть бути замовниками для отримання комплексної фінансової оцінки суб'єкта господарювання, і при цьому вони, як суб'єкти, реалізують різні функції. Окрему увагу необхідно приділити цілям та

завданням, адже від замовника залежить їх специфічність. Так, для кожного з них потрібен різний рівень інформаційної обізнаності про стан фінансово-господарської діяльності господарюючого суб'єкта. При цьому, для отримання комплексної оцінки можуть залучатися інші допоміжні учасники — консалтингові організації, рейтингові та інформаційні агентства. На думку, авторів на чолі з Біликом М.Д. [72] роль допоміжних учасників полягає у виконанні функцій наведених на рисунку 1.2.

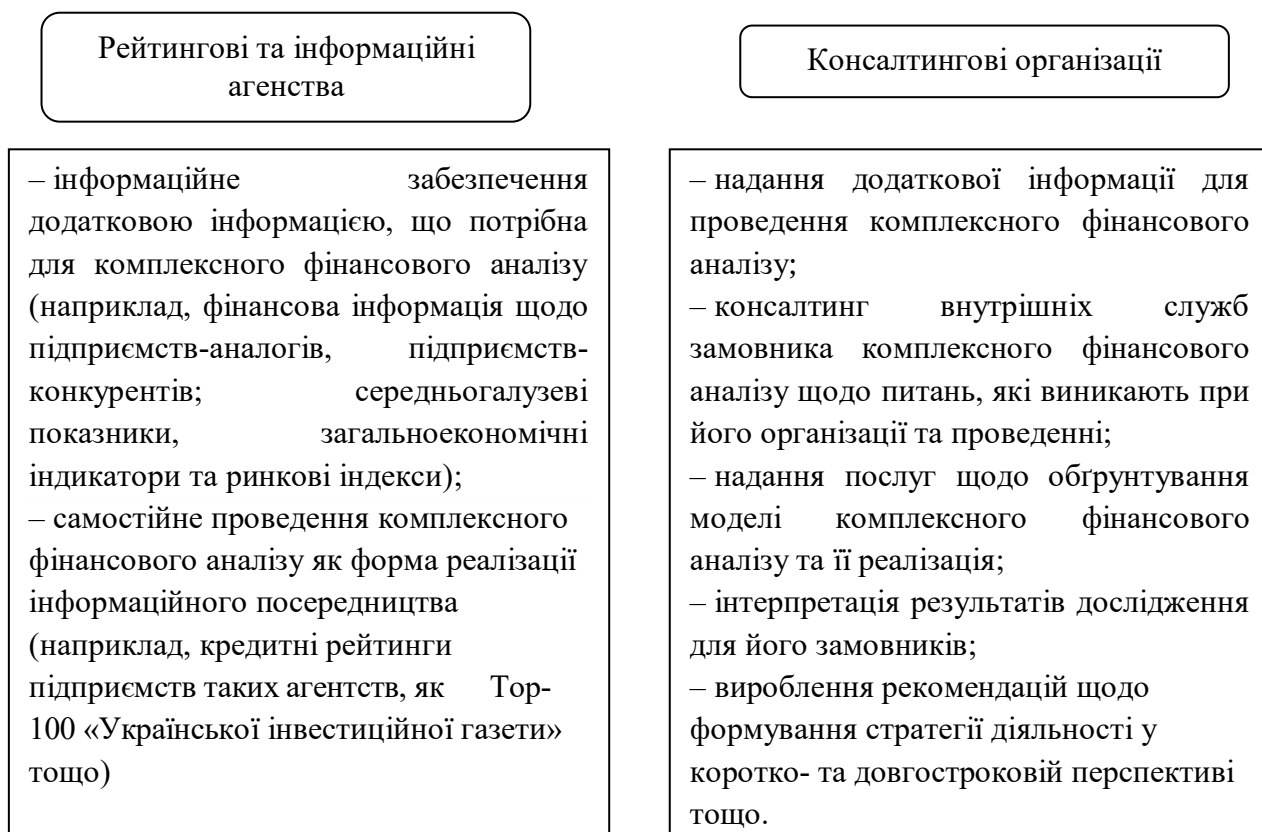

Рисунок 1.2 – Функції учасників ринку у проведенні комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання

Відзначимо, що наведені на рисунку 1.2 суб'єкти отримання комплексної фінансової оцінки виконують різні функції, специфіка яких корелюється з поставленою метою та завданнями комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання. Тому, постає необхідність розгляду головних завдань комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання.

Основним завданням проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання є – отримання комплексної фінансової оцінки підприємства на основі визначення «єдиного інтегрального, рейтингового чи бального показника» [45, с. 70]. Отримана комплексна фінансова оцінка суб'єкту господарювання необхідна для обґрунтування та прийняття управлінських рішень відносно:

- залучення або здійснення реальних та фінансових інвестицій;
- оцінки результативності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання та його структурних підрозділів;
- порівняльного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств-конкурентів та підприємств-аналогів;
- оцінки надійності комерційних партнерів (зокрема, у формі оцінки кредитоспроможності позичальника);
- прийняття управлінських рішень з приводу купівлі-продажу бізнесу;
- визначення напрямів та резервів оптимізації параметрів фінансових процесів, у тому числі організація фінансового оздоровлення суб'єкта господарювання;
- оцінки необхідності та доцільності проведення реорганізації суб'єкта господарювання;
- визначення доцільності створення нового бізнесу, оцінка інвестиційної привабливості його подальшого функціонування на цільовому ринку чи необхідності згортання даного бізнесу;
- оцінки та затвердження інвестиційних проектів, аналізу альтернативних можливостей, доступних замовнику комплексного фінансового аналізу;
- формування ринкового портфеля інвестицій (коротко- чи довгострокових фінансових інвестицій) [72, с. 552].

Наведений вище перелік функціональних напрямів використання комплексної фінансової оцінки визначає особливі вимоги до інформації, як вхідної так і вихідної. Незважаючи на той факт, що в кожному із наведених

вище напрямів використовується різна інформація фінансового характеру та різні джерела її формування, вона має чітко відповідати критеріям та вимогам, таким як:

— «проведення комплексного фінансового аналізу здійснюється на основі системи цільових фінансових показників та коефіцієнтів відповідно до обраної методики оцінки фінансового стану об'єкта дослідження; сукупність таких показників може характеризувати один або кілька аспектів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності об'єкта дослідження» [54, с. 2];

— «вхідна інформація щодо фінансово-господарської діяльності підприємства, що надається для подальшої її обробки, має бути повною, достовірною та поданою у вигляді, прийнятному для обробки» [72, с. 553];

— «забезпечення зіставності фінансової інформації за відповідними напрямками її формування — цільові показники обраної методики, вхідна фінансова інформація має бути приведена до зіставних одиниць виміру, подана за аналогічні часові періоди, що повинно забезпечити можливість їх адекватної математичної обробки» [72, с. 553];

— «кожен із сукупності фінансових показників та коефіцієнтів, які закладається в інформаційну основу моделювання цільового фінансового показника, мають бути максимально інформативними, запобігати дублюванню та перекриттю показників» [72, с. 553];

— «подання результатів комплексного фінансового аналізу у простій та доступній для однозначної інтерпретації формі — результати дослідження являють собою, як правило, кількісну величину, яка визначає індекс, ранг, рейтинг об'єкта дослідження відповідно до встановленої шкали» [72, с. 553].

Визначення мети, суб'єкту, об'єкту та завдань комплексного фінансового аналізу є основою для подальшого розгляду інших елементів організаційної структури, а особливо методичного інструментарію від ефективності вибору якого залежить адекватність отриманої комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання.

1.2 Організаційні особливості комплексної оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта

Як було визначено в попередньому пункті роботи, комплексна оцінка фінансового стану суб'єкту господарювання є результатом проведеного комплексного фінансового аналізу. Саме тому, необхідним постає питання дослідження процедури проведення комплексного фінансового аналізу підприємства.

Комплексний фінансовий аналіз суб'єкта господарювання слугує інструментом планування, а саме процесом в результаті проведення якого відбувається обґрунтованість прийняття ефективних управлінських рішень для можливих варіантів розвитку суб'єкту господарювання. Результативність та ефективність проведення комплексного фінансового аналізу підприємства забезпечується організаційними заходами, дотримання яких необхідно всім учасникам. Розглянемо організаційну процедуру комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання поетапно.

Методична база проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання має базуватись на таких методиках, які б дали змогу виконати сукупність поставлених замовниками завдань максимально швидко та, при цьому, дати однозначну інтерпретацію дослідження, тобто комплексну оцінку фінансового стану підприємства.

Як і кожен процес або процедура проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання базується на загальноприйнятих принципах. Так, на думку Міценко Н.Г. принципами організації комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання є : комплексність, своєчасність, науковість, автентичність, точність, об'єктивність, ефективність (рисунок 1.3).

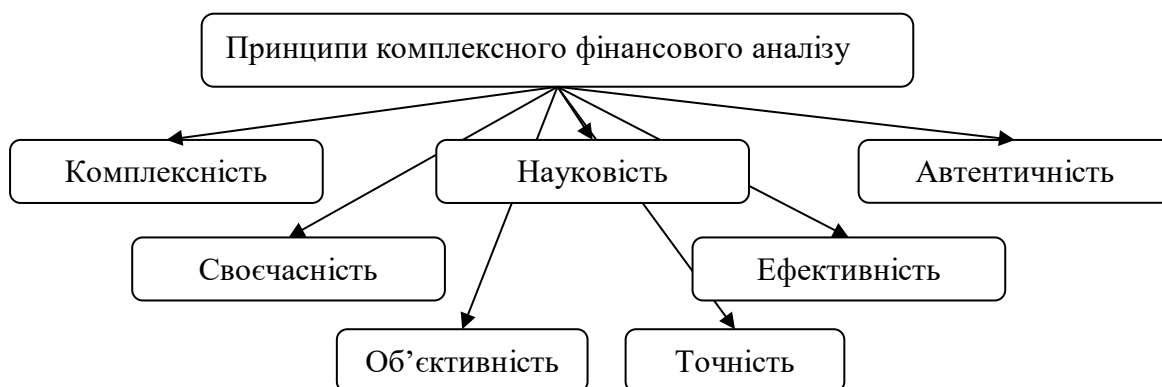

Рисунок 1.3 – Принципи організації комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання

Визначимо сутність кожного з наведених на рисунку 1.3 принципів комплексного фінансового аналізу:

— комплексність — окремі явища і процеси доцільно досліджувати в комплексі з усіма іншими взаємопов'язаними явищами, чинниками, цілями. При комплексному дослідженні слід враховувати всі аспекти господарської діяльності підприємства;

— своєчасність — аналіз необхідно проводити до створення кризової ситуації, появи перших ознак банкрутства, враховувати динамічність діяльності підприємства;

— науковість — комплексний аналіз має за підґрунтя науково-обґрунтовані принципи, поняття, категорії, закономірності, застосування методології та методів дослідження;

— автентичність — процес комплексного фінансового аналізу базується на первинній, достовірній інформації;

— точність — відповідність реальним фактам, цілям і вимогам, які ставляться до процесу комплексного фінансового аналізу;

— об'єктивність — комплексний фінансовий аналіз має здійснюватися за розробленою програмою дослідження, за чітко визначеними базовими параметрами з мінімальним впливом фактора суб'єктивізму; у процесі

необхідно використовувати тільки реальні факти, методи та заходи, щоб знизити рівень неточних оцінок;

— ефективність — здійснюючи комплексного фінансового аналізу підприємства, потрібно постійно порівнювати позитивні і негативні наслідки його проведення і витрати, які пов'язані з цим процесом [44, с. 194].

Для організації комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання необхідно сформулювати систему оціночних показників, які б у своїй сукупності всебічно окреслювали фінансові напрями підприємства. При цьому, кількість показників (індикаторів) не повинна бути значною чи мінімальною, адже на аналітичний розрахунок великої кількості показників йде багато часу, а при їх недостатності — характеристика господарської діяльності суб'єкту господарювання буде не повною.

Бень Т.Г. при виборі оціночних показників проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання наголошує на дотриманні певних правил:

1. Проведенню комплексного фінансового аналізу підприємства повинно передувати ретельний аналіз і вибір найважливіших показників, які характеризують усі аспекти фінансового стану підприємства. Для цього можуть бути застосовуватися статистичні методи або експертні оцінки.

2. Вибрані в оціночну сукупність показники повинні відповідати поставленим завданням комплексного фінансового аналізу.

3. Окремі показники не повинні дублювати один одного, адже це не тільки ускладнює економічне обґрунтування отриманих результатів, а й може викривити їх.

4. Усі показники слід привести до однакових одиниць виміру, що забезпечує можливість їх об'єднання.

5. Для спрощення розрахунків, усі показники мають обчислюватись на базі інформації фінансової звітності підприємства [6, с. 53].

— Наступною необхідною умовою вибору показників є наявність у них критичних значень. Так, для визначення позитивної чи негативної динаміки

явищ, показники комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання повинні мати критичні значення. При цьому, базою еталонних/критичних значень для обраних оціночних показників комплексного фінансового аналізу можуть слугувати такі системи індикаторів:

- оптимальні або критичні значення фінансових показників, розраховані аналітиками для підприємства, яке аналізується, ураховуючи специфіку та особливості його фінансово-господарської діяльності;
- середньогалузеві значення показників;
- показники фінансово-господарської діяльності підприємств, які є дилерами у галузі, до якої належить об'єкт дослідження;
- певні нормативні значення фінансових показників відповідно до законодавчих або внутрішніх нормативних документів, рекомендацій науковців;
- цільові значення фінансових показників, визначені потенційними інвесторами або замовниками дослідження;
- усереднені за часом значення фінансових показників, визначені на основі даних про фінансово-господарську діяльність підприємства у найсприятливіші періоди його функціонування [72, с.556].

Ефективність проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання, адекватність отриманої комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання та відповідність запитам замовників цього дослідження значною мірою залежить від однозначної системи інтерпретації результатів математичного та аналітичного розрахунку обраної сукупності показників оцінки з метою попередження та уникнення двозначності висновків, протиріч поглядів окремих експертів щодо ідентифікації стану об'єкта дослідження.

Комплексна оцінка фінансового стану суб'єкту господарювання отримана в результаті проведення комплексного фінансового аналізу підприємства органічно komponується в єдиному (інтегрованому, бальному) фінансовому показнику, який є характеристикою об'єкта дослідження — суб'єкта

господарювання щодо його відповідності поточним ринковим умовам. Всі отримані висновки на основі методичного інструментарію комплексного фінансового аналізу є інформаційною основою для управлінського процесу та дають змогу робити обґрунтовані висновки щодо позиціонування суб'єкту господарювання на ринку та його економічного потенціалу, а також сформувати прогнозний тренд його розвитку у коротко- та довгостроковій перспективах.

Особливості досягнення мети та виконання завдань комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання, а також специфіка бажаних результатів замовників такого дослідження виражені через наведені вище основні положення. Саме тому, розглянутий попередньо матеріал дає можливість окреслити базову процедуру організації та реалізації проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання, яка розглянута нижче на рисунку 1.4.

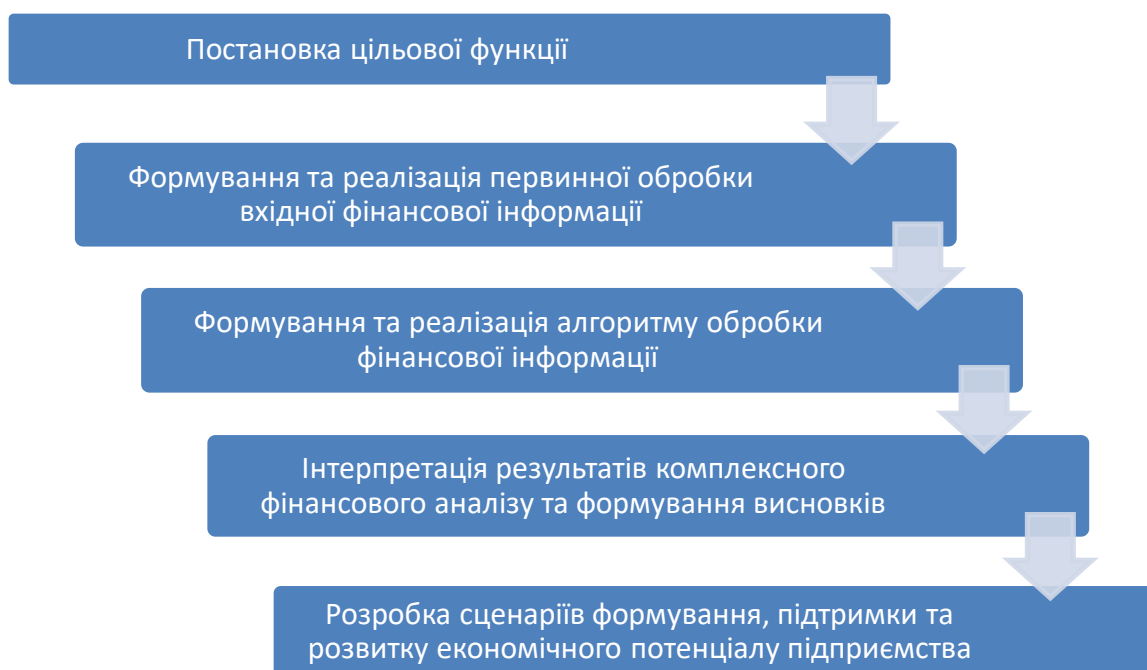

Рисунок 1.4 – Процедура організації та проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання

Розглянемо наведені на рисунку 1.4 етапи процедури проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання більш докладно,

зважаючи, що їх сутнісне наповнення може відрізнятися залежно від поставлених завдань комплексного фінансового аналізу та потреб замовників такого дослідження, виконуючи при цьому аналогічні функції.

На першому етапі – постановка цільової функції – замовник такого дослідження забезпечує вибір моделі обробки вхідної інформації так, щоб відбулось чітке формування розуміння у виконавців мети комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання та інших його елементів, таких як:

- об'єкта дослідження та його специфіки;
- інформаційної бази та її часових проміжків;
- завдань проведення дослідження;
- сукупності напрямів дослідження параметрів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності об'єкта дослідження;
- форми подання кінцевої інформації;
- методики формування рекомендацій та пропозиції проведення заходів, необхідність яких випливає з результатів здійсненого комплексного фінансового аналізу [33, с. 13].

На другому етапі проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання відбувається обґрунтування процедури первинної обробки вхідної фінансової інформації, її узагальнення, консолідація та окремо зупиняються на особливостях її реалізації. Для цього реалізується така сукупність інтеграцій:

- групування джерел фінансової інформації відповідно до визначених напрямів дослідження операційної, інвестиційної та фінансової діяльності об'єкта дослідження та формування об'єктів (центрів) спостереження (зокрема, платоспроможність, ділова активність, фінансові результати, майно підприємства, грошові потоки підприємства, формування ринкової вартості);
- формування, згідно із завданнями комплексного фінансового аналізу, сукупності фінансових показників та коефіцієнтів як форми узагальнення згрупованих даних відповідно до визначених об'єктів спостереження;

— обґрунтування вибору форм та методів обробки вхідної інформації відповідно до визначеної сукупності показників та потреб процедури формування та надання кінцевих результатів комплексного фінансового аналізу [72, с. 559].

Третій етап процесу комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання передбачає технічну реалізацію визначених, на першому етапі, методичних засад та обґрунтованої, на другому етапі, сукупності сфер аналізу й об'єктів дослідження. Також, на даному етапі проводиться вибір необхідної методики консолідації результатів первинної обробки вхідної інформації комплексного фінансового аналізу за окремими напрямками дослідження, визначення структури подачі інформації та порядок формування комплексного інтегрального показника проведеного дослідження як вихідної точки в цілеспрямованому впливі на фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Ефективність комплексного фінансового аналізу, адекватність отриманої комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання та відповідність її поставленим замовниками завданням не в останню чергу забезпечується правильністю вибору інструментарію аналізу, що здійснюється на даному етапі, та обґрунтованістю такого вибору.

Отримані, в результаті проведення третього етапу комплексного фінансового аналізу, формалізовані дані математичного, статистичного та аналітичного характеру узагальнення вхідної фінансової інформації щодо суб'єкту господарювання — об'єкта комплексного дослідження не є завершальним етапом процедури комплексного фінансового аналізу підприємства, оскільки вона потребує відповідної інтерпретації та пояснень.

На четвертому етапі організації комплексного фінансового аналізу відбувається інтерпретація результатів обробки фінансової інформації. Так, інтерпретація здійснюється з використанням сталої однозначної системи критеріїв та орієнтирів, що відповідають напрямкам проведення комплексного фінансового аналізу та вимогам замовників такого дослідження. Кінцевим результатом даного етапу комплексного фінансового аналізу є отримана

комплексна оцінка фінансового стану суб'єкту господарювання, що виражена числовим значенням та відповідає певній фінансовій характеристиці.

При цьому, формулювання висновків щодо фінансового стану суб'єкта господарювання на основі проведених розрахунків не тільки дає відповіді на поставлені замовниками комплексного фінансового аналізу питання, а і виступає основою для прогнозування траєкторії зміни фінансово-економічного потенціалу об'єкта дослідження у коротко- та довгостроковому періодах. Саме тому, органічним доповненням до четвертого етапу комплексного аналізу суб'єкта господарювання є процес формування сценаріїв розвитку підприємства.

П'ятий етап проведення комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання передбачає визначенням майбутнього тренду, підтримку або модифікацію фінансово-економічного потенціалу об'єкта дослідження.

Отже, ефективна реалізація комплексного фінансового аналізу суб'єкту господарювання полягає у дотриманні усіма учасниками дослідження етапів процедури. Узгодженість дій на кожному з етапів проведення комплексного фінансового аналізу та правильний вибір оціночних показників гарантує оперативність та адекватність отримання комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання, а саме відповідність її поставленим завданням та однозначність інтерпретації результатів, що дасть можливість впровадження ефективних управлінських рішень.

1.3 Проблеми підбору методичного інструментарію комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання

Ефективність комплексного фінансового аналізу та адекватність кінцевих результатів поставленим завданням забезпечується доцільністю вибору інструментарію та обґрунтованістю такого вибору. Інструментарій, який може

бути використаний виконавцем комплексного аналізу для обробки вхідної фінансової інформації, широко представлений в літературі з питань фінансового аналізу низкою формалізованих методик.

Більшість авторів [1, 5, 18, 25, 67, 68] головною методикою комплексного фінансового аналізу визначають порівняльну рейтингову оцінку фінансового стану суб'єкта господарювання, яка є узагальнюючим аналізом основних показників фінансових характеристик підприємства, а саме: ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності.

Є різні методи і критерії для визначення рейтингової оцінки. Загальним для них є те, що, перш за все, необхідно визначити перелік фінансових показників, як чинників, що впливають на узагальнену оцінку. Ключовим елементом процедури рейтингової оцінки фінансового стану підприємства є модель обробки вхідної інформаційної бази. Така модель є обґрунтованою відповідно до специфічних характеристик конкретного випадку процедури комплексного аналізу, органічного синтезу математичних, статистичних і аналітичних методів дослідження[54, с. 3]. Зобразимо на рисунку 1.5 структуру моделі обробки вхідної інформаційної бази для проведення рейтингової оцінки суб'єкта господарювання.

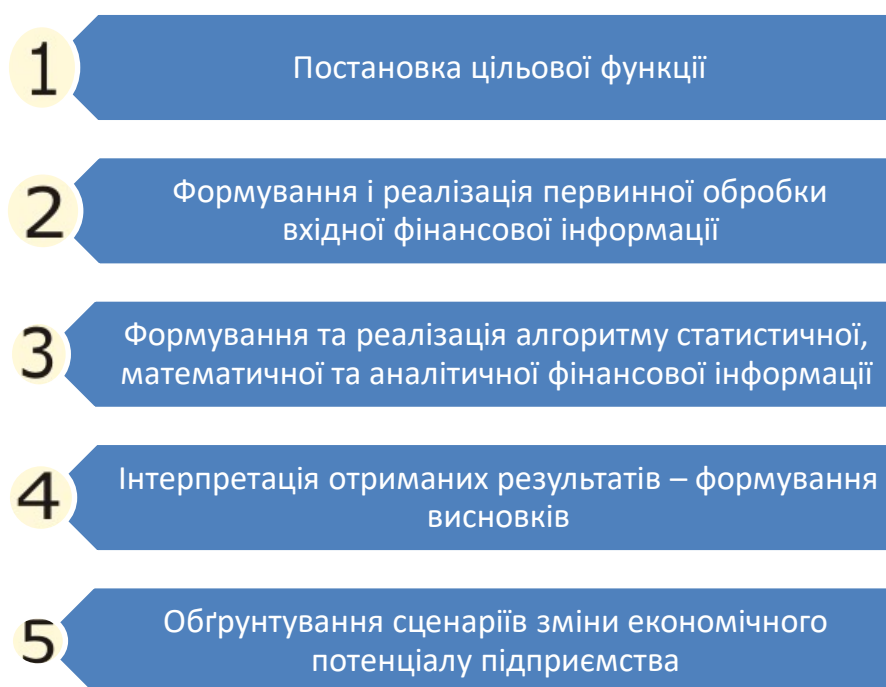

Рис. 1.5 – Етапи проведення рейтингової оцінки суб'єкта господарювання

Розглянемо процедуру проведення рейтингової оцінки суб'єкта господарювання більш детально. Так, на першому етапі рейтингової оцінки необхідно визначити систему оціночних показників-критеріїв. До цієї системи можуть увійти комбіновані показники, тобто не тільки якісні, але й кількісні, рівнозначні, відносні і абсолютні.

Рейтингова оцінка враховує усі найважливіші параметри (показники) фінансово-господарської та виробничої діяльності підприємства, тобто господарської активності в цілому. При її побудові враховуються дані про виробничий потенціал підприємства, рентабельність його продукції, ефективність використання виробничих та фінансових ресурсів, стан та розміщення коштів, їх джерела та інші показники. Тому вибір та обґрунтування вихідних показників фінансово-господарської діяльності повинні здійснюватись згідно з поставленою метою комплексного фінансового аналізу.

Визначення системи показників, що формують інформаційний простір дослідження є одним із найбільш суттєвих завдань. Від того, які показники будуть включені до вибірки, багато в чому залежить достовірність і якість отриманих результатів. Саме тому перелік показників, які формують фінансову ситуацію, повинен відповідати наступним вимогам:

- показники повинні давати комплексну оцінку фінансового стану суб'єкта господарювання;
- обрані показники повинні відображати головні ознаки різних аспектів фінансового стану суб'єкта господарювання;
- перелік коефіцієнтів повинен відповідати діючій системі обліку та звітності;
- витрати на збір та обробку інформації повинні бути мінімальними.

Найбільш обґрунтований результат дають рейтингові системи, що передбачають оцінювання достатньо широкого переліку кількісних та якісних показників діяльності суб'єктів господарювання. Даний висновок підтверджує той факт, що саме на рейтинговому підході ґрунтуються усі загальновідомі

рейтингові системи: „5C”, PARSEr, CAMPARI, MEMO RISK, 4FC, система Expert, Цензор тощо.

На другому етапі рейтингової оцінки суб'єкту господарювання вхідні дані представляються у вигляді матриці a_{ij} , (таблиці), де рядки відповідають обраними нами показниками ($i = 1, 2, 3, \dots, n$), а стовпці – періоди, за якими проводиться комплексний фінансовий аналіз ($j = 1, 2, 3, \dots, n$).

Третій етап рейтингової оцінки передбачає встановлення еталонних значень обраних фінансових показників ($\max a_{ij}$) та стандартизацію абсолютних показників відповідно до еталонного показника за формулою:

$$x_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_{ij}} \quad (1.1)$$

На четвертому етапі роботи необхідно розрахувати рейтингову оцінку кожного аналізованого періоду функціонування суб'єкту господарювання за формулою:

$$R_j = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2}, \quad (1.2)$$

де R_j - рейтингова оцінка для j -го року;

$x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{nj}$ – стандартизовані показники j -го року.

Після розрахунку значень рейтингової оцінки за аналізовані періоди, визначається найвищий рейтинг. Відзначимо, що значення R_j повинно наближатись до 0, що є свідченням абсолютної фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Мних Є. В. та Ізмайлова К. В. пропонують проводити рейтингову оцінку підприємства на основі метода «суми місць», який передбачає визначення загального показника шляхом сумування набраних місць за певний період [25, с. 105]. Організація проведення даної методики є досить простою.

На першому етапі проводиться робота з визначення напрямів проведення дослідження та обираються фінансові коефіцієнти, які відповідають певному напрямку, що характеризує стан суб'єкта господарювання. При цьому, обрані

показники розраховуються та заносяться в матрицю (принцип занесення інформації відповідає принципу при проведенні рейтингової оцінки).

Наступним етапом методу «суми місць» є визначення місця, яке посідає j-й період дослідження за обраними i-ми фінансовими коефіцієнтами. Це відбувається шляхом порівняння отриманих значень показників між собою. Найкраще значення показника отримує перше місце, а найгірше – останнє.

На основі цих даних підбивають підсумок значень місць отриманих підприємством за j-им періодом оцінки, що і є заключним етапом проведення комплексної рейтингової оцінки за методом «суми місць». Рік, в якому сума місць буде найменшою, займає перше місце, що означає найбільш ефективну господарську діяльність підприємства за аналізований період.

Наступним методичним інструментарієм комплексного фінансового аналізу є запропонована автором Ващенко Л. О. бальна оцінка суб'єктів підприємства [12, с. 12].

Дана методика всебічно враховує окремі аспекти діяльності суб'єкту господарювання та визначає комплексну оцінку фінансового стану підприємства, на основі чого обираються конкретні управлінські рішення щодо покращення чи стабілізації господарської діяльності.

Етапами проведення комплексної бальної оцінки фінансового стану підприємства є:

1. Збір та аналітична обробка вихідної інформації за аналізований період часу, котрий оцінюється.
2. Обґрунтування системи показників, що використовуються для бальної оцінки фінансового стану та побудова матриці розрахованих значень.
3. Визначення еталонного показника.
4. Надання відповідної кількості балів кожному аналізованому року за окремими показниками через співставлення еталонного показника із розрахованим фактичним значенням.
5. Розрахунок сумарної кількості балів та присвоєння відповідного рівня фінансового стану підприємства.

На думку автора [12, с. 13], комплексна бальна оцінка фінансового стану суб'єкту господарювання у за основними напрямками проводиться з використанням чотирьох основних показників:

- коефіцієнт проміжної ліквідності;
- коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власними коштами;
- оборотність кредиторської заборгованості;
- рентабельність продажу.

Залежно від фактичного значення кожного розрахованого показника, порівнюваного з середнім, надається від 0 до 2 балів. Одержана величина комплексної бальної оцінки (КБО) може коливатися від 0 до 8 балів. Трамбування результатів комплексної бальної оцінки відбувається на основі наступних граничних значень фінансового стану:

- $6 \leq \text{КБО} \leq 8$ – оптимальний фінансовий стан;
- $3 \leq \text{КБО} \leq 5$ – задовільний фінансовий стан;
- $0 \leq \text{КБО} \leq 2$ – незадовільний фінансовий стан.

Наступним методом комплексного фінансового аналізу є спектр-бальний метод, що передбачає аналіз фінансових коефіцієнтів шляхом порівняння отриманих значень із рекомендованими нормативними величинами [65, с. 140]. Даний метод ґрунтується на шістнадцяти найбільш значимих коефіцієнтів, що надають повну уяву про фінансово-економічний стан підприємства. Дані фінансові коефіцієнти розбиті на п'ять груп відповідно до найбільш суттєвих характеристик фінансово-економічного стану суб'єкту господарювання: фінансова стійкість, платоспроможність, ділова активність, рентабельність та ліквідність балансу (табл. 1.1).

Перший етап проведення спектр-бальної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання передбачає розрахунок, наведених в таблиці 1.1 фінансових показників. Наступним кроком в проведенні даного методу комплексного фінансового аналізу є визначення зони фінансового стану підприємства, що відбувається шляхом віднесення кожного отриманого значення показника до певної зони фінансового стану.

Таблиця 1.1 – Показники спектр-бального методу оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання

Показник	Позначення	Зона ризику	Зона небезпеки	Зона стабільності	Зона успіху
1. Показники фінансової стійкості					
Коефіцієнт автономії	K ₁₁	<0,5	0,5-0,65	0,65-0,8	>0,8
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	K ₁₂	>0,8	0,8-0,5	0,5-0,2	<0,2
Коефіцієнт концентрації дебіторської заборгованості в активах	K ₁₃	>0,15	0,15-0,1	0,1-0,05	<0,05
2. Показники платоспроможності					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	K ₂₁	<0,2	0,2-0,3	0,3-0,4	>0,4
Коефіцієнт швидкої ліквідності	K ₂₂	<0,7	0,7-0,85	0,85-1,0	>1,0
Коефіцієнт забезпеченості запасами короткострокових зобов'язань	K ₂₃	<0,4	0,4-0,6	0,6-0,8	>0,8
3. Показники ділової активності					
Коефіцієнт оборотності активів	K ₃₁	<0,4	0,4-0,6	0,6-0,8	>0,8
Коефіцієнт оборотності запасів	K ₃₂	<2,0	2,0-3,0	3,0-4,0	>4,0
Коефіцієнт оборотності власних коштів	K ₃₃	<0,8	0,8-0,9	0,9-1,0	>1,0
4. Показники оцінки структури активів					
Коефіцієнт поточної ліквідності	K ₄₁	<1,2	1,2-1,5	1,5-1,8	>1,8
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами всіх обігових активів	K ₄₂	<0,05	0,05-0,1	0,1-0,15	>0,15
Коефіцієнт співвідношення чистих активів і статутного капіталу	K ₄₃	<1,0	1,0-1,5	1,5-2,0	>2,0
5. Показники рентабельності					
Коефіцієнт рентабельності всього капіталу	K ₅₁	<0,05	0,05-0,1	0,1-0,15	>0,15
Коефіцієнт рентабельності власних коштів	K ₅₂	<0,07	0,07-0,15	0,15-0,2	>0,2
Коефіцієнт рентабельності продажу	K ₅₃	<0,1	1,0-2,0	2,0-3,0	>3,0
Коефіцієнт рентабельності витрат	K ₅₄	<0,15	0,15-0,3	0,3-0,4	>0,4

Джерело: [65, с. 143]

Наступним етапом проведення спектр-бального методу оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання є визначення зведених показників за кожним із напрямів аналізу. Це відбувається шляхом проведення розрахунку середнього значення групи оціночних показників методом середньої арифметичної. Відповідно до отриманих результатів визначається загальний стан суб'єкту господарювання (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Зведені показники спектр-бального методу

Показник	Позна-чення	Стан підприємства			
		кризовий	нестійкий	відносно стійкий	стійкий
Фінансова стійкість	K ₁	>0,483	0,483-0,417	0,417-0,350	<0,350
Платоспроможність	K ₂	<0,433	0,433-0,583	0,583-0,733	>0,733
Ділова активність	K ₃	<1,067	1,067-1,5	1,5-1,933	>1,933
Оцінка структури балансу	K ₄	<0,75	0,75-1,033	1,033-1,317	>1,317
Рентабельність	K ₅	<0,093	0,093-0,188	0,188-0,263	>0,263

Джерело: [65, с. 144]

Результатом проведення даного методу дослідження є отримана комплексна оцінка фінансового стану суб'єкту господарювання.

Колектив авторів на чолі з Білик М. Д. пропонують проводити комплексний фінансовий аналіз на основі розрахунку інтегрованого показника оцінки фінансового стану підприємства [72, с. 565].

Алгоритм розрахунку інтегрованого показника оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання починається із визначення напрямів дослідження фінансового стану підприємства, на основі яких формується сукупність цільових показників (рисунок 1.6).

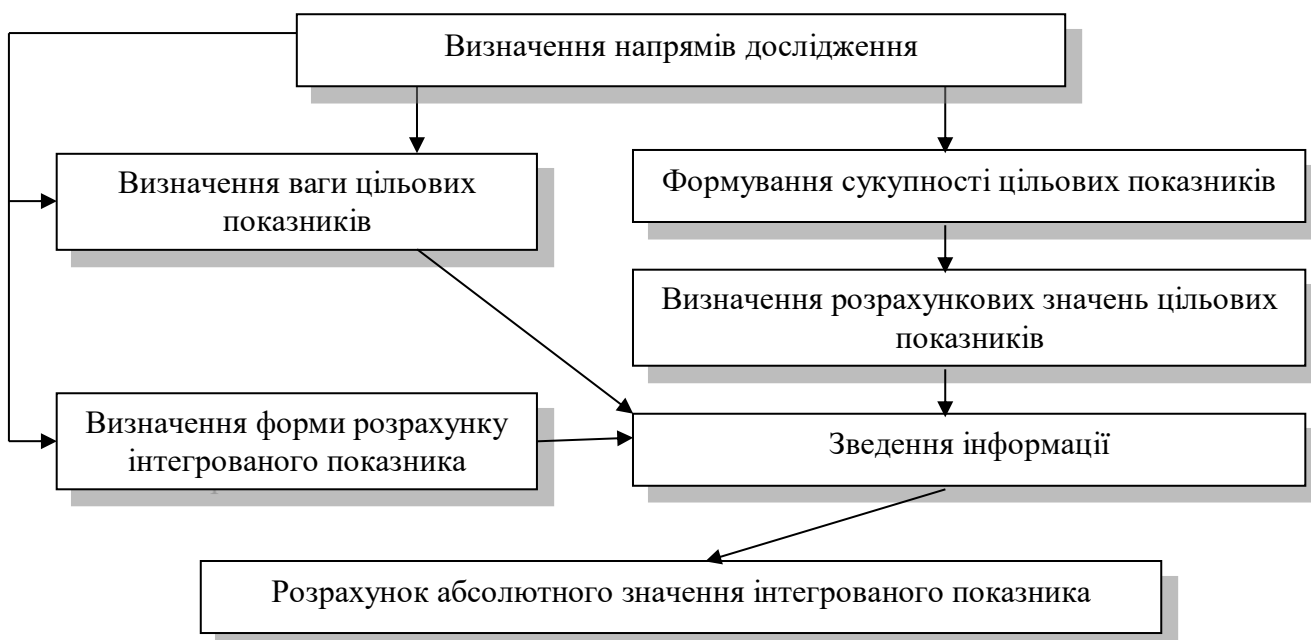

Рисунок 1.5 – Алгоритм розрахунку інтегрованого показника [72, с. 566]

Так, Білик М. Д. пропонує проводити комплексний фінансовий аналіз суб'єктів господарювання на основі наступної матриці, в якій сформована

сукупність цільових показників, які з метою спрощення математичної обробки інформації згруповано в чотири групи за чотирьома напрямками дослідження (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3– Сукупність цільових показників розрахунку інтегрованого показника

		Напрями дослідження			
		Ліквідність	Рентабельність	Ділова активність	Фінансова стійкість
Цільові показники	1 група	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Рентабельність підприємства, %	Загальний обіг капіталу	Коефіцієнт автономії
	2 група	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Рентабельність продажу, %	Середній строк обороту кредиторської заборгованості, днів	Коефіцієнт структури залученого капіталу
	3 група	Коефіцієнт покриття загальний	Рентабельність основної діяльності, %	Середній строк обороту дебіторської заборгованості, днів	Співвідношення позикових та власних коштів
	4 група	Частка власних оборотних коштів у покритті запасів	Період окупності власного капіталу, роки	Обіг власного капіталу	Коефіцієнт маневреності власних коштів

Джерело: [72, с. 567]

Наступний етап передбачає розрахунок значень наведених в таблиці 1.3 цільових показників за визначеними напрямками дослідження та подання їх в матрицю значень P_{in} .

Другий етап проведення розрахунку інтегрованого показника передбачає вибір оптимальних значень цільових показників P_{opt} , які визначаються з урахуванням галузевої належності суб'єкту господарювання, нормативно-правових вимог щодо обов'язкового дотримання певних значень окремих фінансових показників та коефіцієнтів, цілей та вимог комплексного аналізу в окремо взятому випадку.

На основі матриць P_{in} та P_{opt} формується нормалізована матриця P_{in} , що відображує рівень відповідності фактичних значень цільових показників їх оптимальним значенням. Елемент нової матриці дорівнює відношенню фактичного значення цільового показника до його оптимального значення або 1, якщо таке розрахункове значення цільового показника краще за оптимальне.

Така постановка нормалізуючої функції дає змогу приділити більше уваги саме слабким місцям підприємства, що аналізується (1.3). Для показників, позитивна тенденція яких проявляється у зменшенні абсолютного значення показника (середній строк обороту дебіторської заборгованості, співвідношення позикових та власних коштів, період окупності власного капіталу тощо), застосовується нормалізуюча функція (1.4).

$$[p_{ij}] = \frac{[p_{ij}]_{ij}}{[p_{opt}]_{ij}} \quad \text{коли} \quad \frac{[p_{in}]_{ij}}{[p_{opt}]_{ij}} \leq 1 \quad (1.3)$$

$$[p_{ij}] = \frac{[p_{opt}]_{ij}}{[p_{ij}]_{ij}} \quad \text{коли} \quad \frac{[p_{opt}]_{ij}}{[p_{in}]_{ij}} \leq 1 \quad (1.4)$$

Останнім етапом проведення даного методу комплексного фінансового аналізу суб'єктів господарювання є визначення на основі матриці нормалізованих значень інтегрованого показника за наступною формулою:

$$Z_1 = \sum \sum w_{ij} [p_{in}]_{ij}, \quad (1.5)$$

де w_{ij} - питома вага окремого цільового показника, що розраховується відповідно до визначеної ваги напрямів дослідження та груп цільових показників.

Вага (w_{ij}) першої групи показників дорівнює 40 %, другої, третьої та четвертої — по 20 %, для напрямів дослідження вага (w_{ij}) цільових показників ліквідності становить 34 %, інші напрями дослідження є рівнозначними [72, с. 566].

Розраховане значення інтегрованого показника повинно наближатися до 1, що означатиме дотримання критеріїв організації фінансово-господарської діяльності за напрямками, що визначені пріоритетними та наділені більшою вагою при проведенні комплексного фінансового аналізу.

Пожидаєва Т. О. [58, с. 237]. пропонує проводити комплексний фінансовий аналіз суб'єкту господарювання на основі розрахунку інтегрального показника кредитоспроможності, що визначає рівень кредитного ризику та стан підприємства-позичальника. Даний метод представлений

сукупністю критеріїв, які дозволяють оцінити можливість повністю та в визначений кредитним договором строк розрахуватись за своїми зобов'язаннями перед кредитором.

Оцінка фінансового стану позичальника та рівень його ризиковості оцінюється на основі наступних показників:

- коефіцієнт автономії (K_1);
- частка оборотних активів у сукупних активах підприємства (K_2);
- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами (K_3);
- коефіцієнт поточної ліквідності (K_4);
- коефіцієнт абсолютної ліквідності (K_5);
- коефіцієнт рентабельності активів (K_6);
- коефіцієнт оборотності активів (K_7).

В результаті проведених розрахунків, фактичні зазначення показників за кожним із коефіцієнтів набувають певної величини, яка може бути визначена як: дуже низька, низька, середня, висока та дуже висока (таблиця 1.4). При визначенні величини показників використовується загальний принцип – чим більше фактичне значення коефіцієнта, тим краща оцінка фінансового стану корпоративного клієнта.

Таблиця 1.4 – Визначення величини коефіцієнта за методом розрахунку інтегрального показника кредитоспроможності

Величина коефіцієнта	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	K_6	K_7
Дуже низький	0,0-0,2	0,0-0,2	< 0,0	0,0-0,7	0,0-0,02	< 0,0	< 0,3
Низький	0,2-0,3	0,2-0,4	0,0-0,2	0,7-1,0	0,02-0,05	0,0-0,01	0,3-0,5
Середній	0,3-0,5	0,4-0,6	0,2-0,5	1,0-1,5	0,05-0,1	0,01-0,1	0,5-0,8
Високий	0,5-0,7	0,6-0,8	0,5-0,7	1,5-2,0	0,1-0,2	0,1-0,2	0,8-1,0
Дуже високий	0,7-1,0	0,8-1,0	> 0,7	> 2,0	0,2 і >	> 0,2	> 1,0

Джерело: [58, с. 241]

На наступному етапі визначається рівень кредитоспроможності позичальника через розрахунок комплексного показника фінансового стану, який проводиться в два етапи:

1. Визначається віднесення коефіцієнтів до певної групи (N_i) :

$$N_i = \text{Кількість попадань в } i\text{-ту групу} / 7, \quad (1.6)$$

де i – група величини коефіцієнта;

7 – кількість аналізованих коефіцієнтів.

2. Розраховується значення комплексного показника F , за наступною формулою:

$$F = 0,075 N_1 + 0,3 N_2 + 0,5 N_3 + 0,7 N_4 + 0,925 N_5, \quad (1.7)$$

де $N_{1, 2, 3, 4, 5}$ = віднесення до відповідної групи.

У відповідність із фактичним значенням інтегрального показника F визначається група (інтервал значень), до якого відноситься корпоративний клієнт, та оцінюється вплив фактору ризику, пов'язаним із поточним фінансовим станом підприємства (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5 – Комплексна оцінка фінансового стану корпоративного клієнта

Комплексна оцінка фінансового стану позичальника	Інтервал значень комплексного показника F	Рівень оціночної впевненості	
		[0;1]	% (r)
Граничне неблагополуччя	0,0-0,15	1	100
	0,15-0,25	$10 \times (0,25 - F)$	r_1
Неблагополуччя	0,15-0,25	$1 - 10 \times (0,25 - F)$	$100 - r_1$
	0,25-0,35	1	100
	0,35-0,45	$10 \times (0,45 - F)$	r_2
Середня якість	0,35-0,45	$1 - 10 \times (0,45 - F)$	$100 - r_2$
	0,45-0,55	1	100
	0,55-0,65	$10 \times (0,65 - F)$	r_3
Відносне благополуччя	0,55-0,65	$1 - 10 \times (0,65 - F)$	$100 - r_3$
	0,65-0,75	1	100
	0,75-0,85	$10 \times (0,85 - F)$	r_4
Благополуччя	0,75-0,85	$1 - 10 \times (0,85 - F)$	$100 - r_4$
	0,85-1,0	1	100

Джерело: [58, с. 242-243]

За результатами проведеного аналізу оцінюється вплив фактору ризику, пов'язаним із поточним фінансовим станом корпоративного клієнта, на визначення категорії кредитоспроможності клієнта.

На думку Ізмайлової К. В. [25] до методів комплексного фінансового аналізу підприємства слід віднести методику щодо визначення класу підприємства-позичальника.

На першому етапі проведення даної методики слід здійснити розрахунок чотирьох головних показників:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт швидкої ліквідності;
- коефіцієнт покриття;
- коефіцієнт автономії [25, с. 107].

Після розрахунку наведених показників здійснюється віднесення кожного з них до одного із трьох класів позичальників (таблиці 1.6). Так, до першого класу відносяться ті значення коефіцієнтів, які кращі за нормативне значення, другий клас містить в собі середні значення показників, а третій – найгірші, які свідчать про нестійкий фінансовий стан.

Таблиця 1.6 – Критерії поділу підприємств-позичальників за класами

Коефіцієнти	Клас позичальників		
	1-й клас	2-й клас	3-й клас
абсолютної ліквідності	> 0,2	0,15-0,2	< 0,15
швидкої ліквідності	> 0,8	0,5-0,8	< 0,5
покриття	> 2,0	1,0-2,0	< 1,0
автономії	> 0,6	0,4-0,6	< 0,4

Джерело: [25, с. 107]

Наступним етапом проведення даної методики є надання кожному із запропонованих показників вагові коефіцієнти. Так, ваговий коефіцієнт першого та третього показника становить – 30 %, другого та четвертого – 20%.

Заключним етапом методики є розрахунок рейтингової оцінки позичальника (формула 1.8) та віднесення його до певного класу.

$$R = k_1 c_n + k_2 c_n + k_3 c_n + k_4 c_n, \quad (1.8)$$

де $k_{1,2,3,4}$ – вага обраних коефіцієнтів;

c_n – відповідний клас.

До першого класу позичальників відносять ті роки функціонування підприємства, які отримали від 100 до 150 балів, до другого – 151-250, до третього – 251-300 балів.

Донцова Л. В. та Нікіфорова Н. О. пропонують проводити комплексний фінансовий аналіз підприємства за методикою визначення рівня ризику, виходячи з фактичних значень показників фінансової стійкості, виражених в балах [15, с. 163]. Науковцями розроблена наступна система показників та їх рейтингова оцінка (таблиця 1.7).

Таблиця 1.7 – Показники оцінки рейтингу підприємства та відповідні класи їх ризику

Показник	Клас, відповідно критеріям, значення (бали)					
	1-й клас	2-й клас	3-й клас	4-й клас	5-й клас	6-й клас
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,25 (20)	0,2 (16)	0,15 (12)	0,1 (8)	0,05 (4)	< 0,05 (0)
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 1 (18)	0,9 (15)	0,8 (12)	0,7 (9)	0,6 (6)	< 0,5 (0)
Коефіцієнт покриття	>2 (16,5)	1,9-1,7 (15-12)	1,6-1,4 (10,5-7,5)	1,3-1,1 (6-3)	1,0 (1,5)	<1 (0)
Коефіцієнт фінансової незалежності	>0,6 (17)	0,59-0,54 (15-12)	0,53-0,43 (11,4-7,4)	0,42-0,41 (6,6-1,8)	0,4 (1)	<0,4 (0)
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	>0,5 (15)	0,4 (12)	0,3 (9)	0,2 (6)	0,1 (3)	<0,3 (0)
Коефіцієнт забезпеченості запасів	>1 (15)	0,9 (12)	0,8 (9)	0,7 (6)	0,6 (3)	<0,5 (0)
Загальна кількість балів	100	85-64	63,9-56,9	41,6-28,3	18	-

Джерело: [15, с. 165]

Після розрахунку наведених показників та віднесення їх до певного класу, розраховується загальна сума балів, яка визначає рівень ризику підприємства:

- I клас – підприємство із значним запасом фінансової стійкості, що дозволяє збільшувати суму позикових ресурсів;
- II клас – підприємство із деяким рівнем ризику із заборгованості, але не ризикове;
- III клас - проблемне підприємство;

— IV клас – підприємство з високим ризиком, навіть після прийняття заходів щодо фінансового оздоровлення підприємства;

— V клас – підприємство на грані банкрутства;

— VI клас – підприємство – банкрут.

В зарубіжній практиці для проведення комплексного фінансового аналізу використовуються дискримінантні моделі оцінки настання кризових явищ на підприємстві. Зміст таких моделей полягає в тому, що за допомогою математично-статистичних методів будують функцію та розраховують інтегральний показник, на підставі якого можна з достатньою ймовірністю передбачити настання фінансових ускладнень у суб'єкта господарювання. Найчастіше використовуються модель Альтмана, Спрінгейта, Тафлера і Тішоу, Ліса; серед вітчизняних: універсальна дискримінантна модель та моделі Терещенка. Розглянемо деякі з них.

Найбільш широке застосування серед дискримінантних методів отримала багатофакторна Z-модель (індекс) Альтмана. Під час побудови індексу автор дослідив 66 підприємств, половина з яких збанкрутіла в 1946-1965 рр., а половина працювала успішно, і досліджував 22 аналітичні коефіцієнти, що могли бути корисні для прогнозування можливого банкрутства. З цих показників він відібрав 5 найбільш значимих і побудував багатофакторне регресійне рівняння. Таким чином, індекс Альтмана – це функція від деяких показників, що характеризують економічний потенціал підприємства і результати його роботи за попередній період.

Для українських підприємств слід використовувати модифіковану модель, яка була створена 1983 році. Вона має такий вигляд:

$$Z = 0,717 X_1 + 0,847 X_2 + 3,107 X_3 + 0,42 X_4 + 0,995 X_5, \quad (1.9)$$

де X_1 – (обігові активи – поточні зобов'язання) / баланс;

X_2 – чистий прибуток / загальна вартість активів;

X_3 – прибуток до виплати відсотків / загальна вартість активів;

X_4 – балансова вартість власного капіталу / позиковий капітал;

X_5 – чиста виручка / загальна вартість активів.

Якщо $Z > 1,23$, то ризик настання фінансових ускладнень мінімальний, а в іншому випадку у підприємства існує велика ймовірність настання кризових явищ.

Ідеї Альтмана були продовжені Спрінгейтом, який побудував модель на підставі дослідження впливу 19 фінансових показників. Вважається, що точність за цією моделлю становить 92,5%. Загальний вигляд моделі:

$$Z = 1,03 A + 3,07 B + 0,66 C + 0,4 D, \quad (1.10)$$

де A – робочий капітал / загальна вартість активів;

B – прибуток до сплати податків та відсотків / загальна вартість капіталу;

C – прибуток до сплати податків та відсотків / поточні зобов'язання;

D – виручка / загальна вартість активів.

Наступною дискримінантною методикою є модель R , яку запропонували вчені Іркутської державної економічної академії. Це чотирьохфакторна модель прогнозу кризового ризику, що має такий вигляд:

$$R = 0,838 X_1 + X_2 + 0,054 X_3 + 0,63 X_4, \quad (1.11)$$

де X_1 – обігові активи / загальна вартість активів;

X_2 – чистий прибуток / власний капітал;

X_3 – чиста виручка / валюта балансу;

X_4 – чистий прибуток / сумарні витрати.

Зазначимо рекомендовані значення R -показника в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8. Рекомендовані значення R -показників

Значення R -показника	<0	0-0,18	0,18-0,32	0,32-0,42	>0,42
Ймовірність затримки платежів	максимальна 90-100%	висока 60-80%	середня 35-50%	низька 15-20%	мінімальна до 10%

Джерело: [78, с. 95]

Досить поширеною в Україні є діагностика банкрутства підприємства за моделлю О. Терещенка. Дана модель існує у двох варіантах. Перший – це універсальна модель, що включає 6 показників і побудована на основі даних 850 підприємств різних галузей. Друга модель містить 10 показників і враховує диференціацію підприємств за галузями [69].

$$Z=1,5X_1+0,08X_2+10X_3+5X_4+0,3X_5+0,1X_6, \quad (1.12)$$

де X_1 – Cash-flow / зобов'язання;

X_2 - валюта балансу / зобов'язання;

X_3 – чистий прибуток / валюта балансу;

X_4 – чистий прибуток / виручка;

X_5 – виробничі запаси / виручка;

X_6 – виручка від реалізації / валюта балансу.

Отримані результати після обрахунків можна інтерпретувати так:

$Z > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким, йому не загрожують ускладнення;

$1 < Z < 2$ – фінансова стійкість порушена, але за умови переходу на антикризове управління фінансова криза йому не загрожує;

$0 < Z < 1$ – підприємству загрожують кризові явища, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

$Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом.

Розглянутий методичний інструментарій здійснення комплексного фінансового аналізу для отримання комплексної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання має наступні особливості:

- характеризує різні аспекти діяльності підприємства;
- оцінює не тільки фінансовий стан, а і кредитоспроможність, стійкість та можливість настання кризових явищ;
- визначає факт виконання пріоритетних напрямів;
- забезпечує порівнюваність фінансового стану одного підприємства за різними роками та декількох підприємств, незалежно від галузі, виду їх діяльності та місця розташування.

Недоліками всього методичного інструментарію здійснення комплексного фінансового аналізу є не систематизованість. На нашу думку, його, відповідно до специфіки проведення, можна об'єднати у дві великі групи:

- ранжування фінансових показників;
- визначення інтегрального показника.

Перша група методів комплексного фінансового аналізу характеризується тим, що всі обрані фінансові показники послідовно розміщуються в певному порядку за рівнем значущості. До групи ранжування фінансових показників, на нашу думку, слід віднести: порівняльну рейтингову оцінку підприємства; метод «суми місць»; метод визначення рівня ризику; метод визначення класу підприємства-позичальника; бальну оцінку підприємства; спектр-бальний метод.

Друга група методів проведення комплексного фінансового аналізу характеризується обчисленням єдиного показника, який однозначно показує узагальнений, сумарний фінансовий стан підприємства в даний момент часу. До групи визначення інтегрального показника слід віднести:

- метод розрахунку інтегрованого показника фінансового стану підприємства;
- метод розрахунку інтегрального показника кредитоспроможності суб'єкта господарювання;
- методи дискримінантного аналізу.

Запропоновані групи методик отримання комплексної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання повинні давати однозначні результати, які показують всебічну оцінку фінансового стану підприємства та підтверджувати одна-одну. Саме результати розрахунків методичного інструментарію в другому розділі даної роботи визначить його точність та відповідність.

Висновки за розділом 1

В першому розділі даної роботи розглянуті теоретико-методичні основи комплексної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, на основі яких сформовані наступні висновки.

1. Однією з найважливіших основ процесу управління фінансово-господарською діяльністю підприємства є вірно визначена комплексна оцінка фінансового стану суб'єкту підприємства під якою слід розуміти характеристику фінансового стану суб'єкту господарювання вираженою у вигляді єдиного інтегрального (бального чи рейтингового) показника отриманою в результаті проведення комплексного аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта у галузі його фінансового забезпечення із використанням різного методичного інструментарію.

2. Досліджено процедуру організації та проведення комплексного фінансового аналізу як процесу отримання комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання, котра забезпечує чітке розуміння поставленої мети комплексного дослідження, вибір ефективної методики, розрахунок оціночних параметрів та формування висновків щодо забезпечення суб'єкта господарювання ефективними управлінськими рішеннями.

3. Розглянуто методичний інструментарій комплексного фінансового аналізу, який представлений різноманітними методами, що дають не тільки комплексну характеристику фінансового стану суб'єкту господарювання, а і оцінюють кредитоспроможність, стійкість та можливість настання кризових явищ.

4. Відповідно до специфіки проведення, методичний інструментарій здійснення комплексного фінансового аналізу поділено на дві групи. Перша група методів – ранжування фінансових показників, характеризується послідовним розміщенням, відповідно до визначеного фінансового стану підприємства, рівня ризику та класу позичальника, визначенням та обґрунтуванням фінансових показників, які будуть використані в процесі аналізу. Група методів розрахунку інтегрального показника характеризується оцінкою фінансового стану підприємства на основі єдиного комплексного показника.

РОЗДІЛ 2

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПрАТ «МОРШИНСЬКИЙ ЗМВ «ОСКАР»

2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності ПрАТ «МЗМВ «Оскар»

Досліджуване нами – Приватне акціонерне товариство «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» (надалі - ПрАТ «МЗМВ «Оскар»)) входить до групи підприємств під спільною назвою «IDS Borjomi Ukraine», яка є провідним вітчизняним виробником й експертом з питань якості природних мінеральних вод, які видобуваються в заповідних регіонах України та є еталоном якості згідно з найвищими міжнародними стандартами. «IDS Ukraine» є ексклюзивним імпортером мінеральної води «Боржомі» з Грузії до України.

Сьогодні «IDS Ukraine» існує на основі стратегічного партнерства таких підприємств:

- Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»;
- Миргородський завод мінеральних вод;
- Трускавецький завод мінеральних вод (продано в 2021 році);
- Дистрибуційна компанія «ІДС»;
- ІДС «Aqua Service» (оператор доставки води та супутніх товарів My Water Shop).

«IDS Ukraine» виробляє та просуває на ринку збалансований портфель мінеральних вод, що видобуваються в курортних регіонах України. Представлена на ринку наступними торговими марками: «Borjomi»; «Моршинська»; «Моршинка»; «Миргородська»; «Миргородська Лагідна»; «Aqua Life»; «Аляска».

Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» зареєстровано у 1996 році. Роком раніше запущено перший його цех, площа якого становила 300 кв. м, і встановлено лінію розливу мінеральної води, що випускала 300 пляшок на

годину. В цьому ж році створено компанію «Нова» (далі — «ІДС Аква сервіс» — дистрибутора Моршинського заводу мінеральних вод «Оскар». У 1996-2004 роках компанія займається прямою дистрибуцією мінеральної води «Моршинська».

В 2004 році відбувається об'єднання Моршинського заводу мінеральних вод «Оскар», компанії «Нова», Миргородського заводу мінеральних вод. У результаті створено «IDS Group Ukraine» — найбільшу в Україні групу з потужною виробничою базою та власною дистрибуційною мережею, які не мають аналогів до сьогодні.

В 2005 році компанія «IDS Group Ukraine» починає здійснювати доставку води в домівки та офіси.

В 2008 році до «IDS Group Ukraine» приєднується Трускавецький завод мінеральних вод. Група стає лідером на вітчизняному ринку з виробництва й дистрибуції мінеральних та столових вод.

В 2010 році компанія «IDS Group Ukraine» інвестує близько 4,6 млн євро в запуск сучасної лінії розливу води на Моршинському заводі мінеральних вод «Оскар». Потужність нової лінії провідного європейського виробника «Krones» (Німеччина) — 30 тисяч ПЕТ-пляшок місткістю 1,5 літри на рік.

На Моршинському заводі мінеральних вод «Оскар» діють системи контролю якості, що відповідають вимогам міжнародних стандартів і дають змогу зберегти природні властивості води. Саме збереження хімічного складу та фізичних властивостей є головною особливістю виробництва. Вода з родовищ потрапляє до пляшок, проходячи лише механічну фільтрацію.

Щодобово на заводі розливають близько 900 тисяч літрів мінеральної води. Тут функціонує сучасна лінія «Steel head» (США) загальною продуктивністю 350 бутлів об'ємом 18,9 л за годину.

Восени 2011 року компанія розширює асортимент Моршинського заводу мінеральних вод «Оскар» і запускає нове зручне пакування об'ємом 0,33 л.

У травні 2012-го за результатами аудиту Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» отримує сертифікат компаній «DQS-UL Group»

(Німеччина) та «УкрСЕПРО» (Україна), який підтвердив відповідність системи якості підприємства вимогам міжнародних стандартів ISO 9001:2008 і ISO 22000:2005.

В 2016 році «IDS Group Ukraine» починає співпрацю із The Walt Disney Studios і випускає серію toy bottles із зображеннями героїв мультфільму «Крижане серце» та фільму «Зоряні Війни» на Моршинському заводі мінеральних вод «Оскар».

В 2017 році разом із Всесвітнім Фондом Природи (WWF) «Моршинська» започатковує всеукраїнську програму «Разом за природу» задля поширення ідеї дбайливого ставлення до навколишнього середовища, збереження карпатських лісів та висадки нових дерев для теперішніх та майбутніх поколінь.

В 2018 році «IDS Ukraine» ініціює національну кампанію «Моршинська Спорт – ПЕРШЕ ПРАВИЛО ТРЕНУВАНЬ», яка спрямована на те, щоб надихнути українців займатися спортом і фізичною культурою. І робити це правильно – з підтримкою гідробалансу під час тренувань. Обличчями кампанії стали 3-тя ракетка світу Еліна Світоліна, олімпійський призер Жан Беленюк та олімпійська чемпіонка Ольга Харлан.

У травні 2018 року «IDS Ukraine» розпочинає співпрацю з найбільшою мережею закладів швидкого харчування МакДональдз в рамках глобальної програми корпорації МакДональдз «Масштаб заради добра». Одним з важливих напрямків програми є поліпшення харчової цінності Хеппі Міл. В ресторанах мережі з'являються «Моршинська» та лімітована «Моршинська Спорт» з героєм Хепіком.

На початку 2020 року дизайн пляшки «Моршинської» змінився. З турботою про навколишнє середовище та завдяки інноваційним технологіям вдалось не лише зробити пляшку більш ергономічною та стильною, але й зменшити використання пластику при її виробництві на 15%. А в березні в продажі з'являється лімітована серія «Моршинської» із закликом «Сортуй» на кришечці. Таким чином бренд прагнув привернути увагу своїх споживачів до проблеми сортування пластику.

Через поширення світом пандемії COVID-19, IDS Ukraine впроваджує чимало кроків для безпеки робітників та споживачів. Як відповідальний бізнес компанія передає кошти й воду лікарням Моршина та Миргорода, а також інвестує 1 млн грн в апарат штучної вентиляції легенів для Стрийської центральної районної лікарні.

В 2021 році презентовано новий продукт — Morshynska plus AntiOxi Water, насичену антиоксидантами селену та мікроелементами йоду, хрому та цинком. В березні «Моршинська» слабогазована з'являється в новому форматі — зручна пляшанка 0,33л. В червні на полицях магазинів з'являється нова «Моршинська» з ароматами цитрусових, фруктів та ягід.

Аналіз майна ПрАТ «МЗМВ «Оскар» здійснюється на основі консолідованого балансу товариства та передбачає проведення оцінки складу активів (майна) та його структури, зміни в його складових, визначення за рахунок яких пасивів було сформовано майно і зміни в цих джерелах його формування.

На думку авторів на чолі з Мазаракі А.А.: «майно – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до надходження економічних вигод у майбутньому» [40, с. 483]. У складі майна (активів) виділяють оборотні і необоротні активи, які можуть бути використані у внутрішньому обороті товариства та поза його межами. Таким чином, визначення фінансово-економічної характеристики ПрАТ «МЗМВ «Оскар» необхідно з аналізу показників структури та динаміки активів за 2018-2020 рр. (таблиця 2.1).

Дані таблиці 2.1 показують, що вартість активів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2018-2020 рр. значно зросла, а саме на 968551 тис. грн. або майже втричі. Так, в 2019 році проти з 2018 року відбулось збільшення вартості активів товариства на 341222 тис. грн. (або на 63,68%), а в 2020 році в порівнянні з 2019 роком відбулось – ще на 627329 тис. грн. (або на 71,53%). Дана тенденція заслуговує позитивної оцінки, адже збільшення валюти балансу

свідчить, як правило, про збільшення виробничих потужностей товариства, розширення обсягів своєї діяльності виробництва.

Таблиця 2.1 – Структура та динаміка активів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.(тис. грн.)

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.		Відхилення (+;-) показника 2020 року порівняно з 2019 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1. Необоротні активи	344885	612672	1128419	267787	77,65	515747	84,18
1.1. Нематеріальні активи	14170	16877	12454	2707	19,10	-4423	-26,21
1.2. Основні засоби	301292	319961	684213	18669	6,20	364252	113,84
1.3. Незавершене будівництво	15848	227926	387381	212078	1338,2	159455	69,96
2. Оборотні активи	190969	176524	375986	-14445	-7,56	199462	112,99
2.1. Запаси	127659	70886	119816	-56773	-44,47	48930	69,03
2.2. Дебіторська заборгованість	13274	56583	49449	43309	326,27	-7134	-12,61
2.3. Грошові кошти	34575	49055	206721	14480	41,88	157666	321,41
2.4. Інші оборотні активи	15461	0	0	-15461	-100,00	0	X
Майно, разом	535854	877076	1504405	341222	63,68	627329	71,53

У структурі майна ПрАТ «МЗМВ «Оскар» більшу частину займають необоротні активи, які становлять майже 64,4% від сукупних активів в 2018 році, 69,9% – в 2019 році та 75% в 2020 році. Так, вартість необоротних активів товариства в 2019 році порівняно з 2018 роком збільшилась на 267787 тис. грн. та становила – 612672 тис. грн., а в 2020 році проти з 2019 року – ще на 515747 тис. грн. або на 84,18%, що відбулося, в основному, за рахунок нарощення матеріально-технічної бази. Більшу частку необоротних активів становлять основні засоби товариства. Їх вартість в 2019 році проти 2018 року збільшилась на 18669 тис. грн. (або на 6,2%), а в 2020 році проти 2019 року – ще на 364252 тис. грн. (або на 113,84%), що на кінець року становило – 684213 тис. грн., що підтверджує наведену інформацію щодо нарощення виробничих потужностей товариства. Незавершене будівництво ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2018-

2020 років також збільшується з 15848 тис. грн. в 2018 році до 387381 тис. грн. в 2020 році.

В 2019 році порівняно з 2018 роком вартість оборотних активів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» зменшилась на 14445 тис. грн. або на 7,56%, а в 2020 році проти 2019 року – відбулось їх збільшення на 199462 тис. грн., або на 113%. Загальне збільшення вартості оборотних активів товариства викликано збільшенням грошових коштів. В 2019 році проти з 2018 року грошові кошти ПрАТ «МЗМВ «Оскар» збільшились на 41,88% і становили – 49055 тис. грн., а вже в 2020 році в порівнянні з 2019 роком – ще на 157666 тис. грн., або на 321,41%, що на кінець року становило – 206721 тис. грн. та склало 55% від загальної вартості оборотних активів товариства.

У ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2019 року в порівнянні з 2018 роком сума запасів зменшилась на 56773 тис. грн., а в 2020 році проти 2019 року відбулось її збільшення на 48930 тис. грн., або на 69,03%. Дана тенденція свідчить про збільшення потужності виробництва ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2020 році.

Вартість дебіторської заборгованості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом досліджуваного періоду має тенденцію до збільшення. Так, в 2019 році проти 2018 року відбулось збільшення вартості дебіторської заборгованості на 43309 тис. грн., а в 2020 році проти 2019 року спостерігалось зменшення її вартості на 7134 тис. грн., що на кінець року становило 49449 тис. грн. Такі зміни свідчать про покращення роботи фінансової, бухгалтерської та юридичної служб товариства, що і є причиною зростання наявних грошових активів, спрямованих на погашення поточних зобов'язань за розрахунками.

Формування активів суб'єктів господарювання здійснюється за рахунок пасивів – власних і позикових джерел. Тому, наступним етапом для визначення фінансово-економічної оцінки товариства є дослідження за складу, структури та динаміки власного та позикового капіталів ПрАТ «МЗМВ «Оскар», що наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Склад, структура та динаміка капіталу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр. (тис. грн.)

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.		Відхилення (+;-) показника 2020 року порівняно з 2019 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Капітал станом на кінець року	535854	877076	1504405	341222	63,68	627329	71,53
1. Власний капітал	405278	627590	784845	222312	54,85	157255	25,06
1.1. Власний оборотний капітал	71138	14918	-343574	-56220	-79,03	-358492	-2403,08
1.2. Непокритий збиток	393 690	616816	774071	223126	56,68	157255	25,49
2. Позиковий капітал	130576	249486	719560	118910	91,07	470074	188,42
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	10745	107679	273080	96934	902,13	165401	153,61
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення, в т.ч.	119831	141807	446480	21976	18,34	304673	214,85
- поточна кредиторська заборгованість	95615	119227	427615	23612	24,69	308388	258,66
- поточні забезпечення	22869	13688	10150	-9181	-40,15	-3538	-25,85
- інші поточні зобов'язання	1347	8892	8715	7545	560,13	-177	-1,99

ПрАТ «МЗМВ «Оскар» станом на початок досліджуваного періоду (2018 рік) має загальний розмір капіталу 535854 тис. грн. Так, в 2019 році проти з 2018 року відбулось збільшення капіталу на 63,68%, а в 2020 році проти 2019 року – ще на 71,53%, що на кінець 2020 року становило – 1504405 тис. грн. Дана тенденція є позитивною та свідчить про покращення господарської діяльності досліджуваного товариства.

Структура капіталу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр. характеризується перевищенням частки власного капіталу над позиковим, що наведено на рисунку 2.1. Так, в 2018 році він займав 75,6% і становив – 405278 тис. грн., в 2019 році дана частка зменшилась та становила 71,6%, а в 2020 році – ще до 52,2%, що на кінець 2020 року становило – 784845 тис. грн.

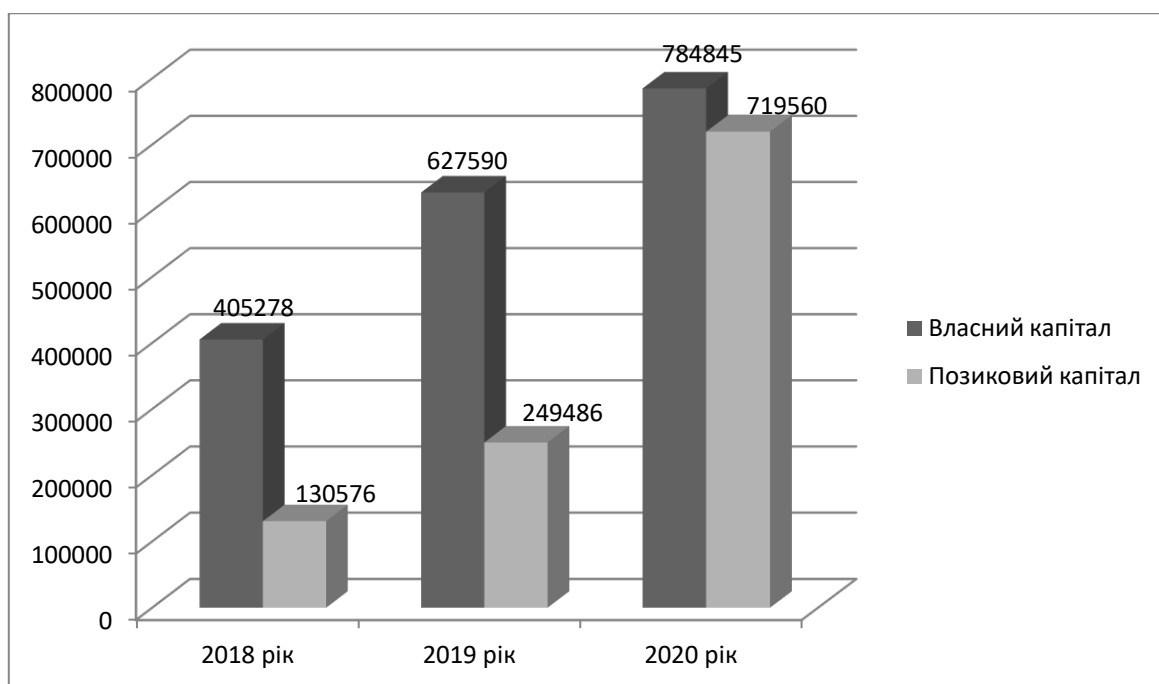

Рисунок 2.1 – Динаміка складу капіталу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Збільшення власного капіталу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2018-2020 років відбулось в результаті збільшення вартості нерозподіленого прибутку товариства з 393690 тис. грн. в 2018 році до 774071 тис. грн. в 2020 році.

Необхідно відмітити відсутність власного оборотного капіталу підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2020 році. В 2018 році власний оборотний капітал досліджуваного нами товариства становив – 71138 тис. грн., в 2019 році відбулось його зменшення до 14918 тис. грн., а в 2020 році спостерігалась його від'ємне значення 343574 тис. грн., що є свідченням недостатності. Відсутність та загальне зменшення власного оборотного капіталу товариства свідчить про не ефективну його діяльність в процесі розподілу прибутку.

Вартість позикового капіталу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2018-2020 років зростає. Так, в 2019 році його вартість проти 2018 року збільшилась на 91,07%, або на 118910 тис. грн. та становила 249486 тис. грн., а в 2020 році проти 2019 року – ще на 470074 тис. грн. або на 188,42%, що на кінець року становило – 719560 тис. грн.

Вартість довгострокових зобов'язань товариства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2018-2020 років збільшується з 10745 тис. грн. до 273080 тис. грн. При цьому, майже вся вартість довгострокових зобов'язань товариства складається з довгострокового кредиту ПрАТ «МЗМВ «Оскар».

Загальне збільшення вартості позикових коштів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за досліджуваний період відбулось за рахунок збільшення поточних зобов'язань і забезпечень товариства. Так, в 2019 році проти 2018 року поточні зобов'язання і забезпечення товариства збільшились на 18,34% і становили – 21976 тис. грн., а в 2020 році проти 2019 року – ще на 214,85%, що в кінці 2020 року становило – 446480 тис. грн. Відзначимо, що співвідношення власних і позикових коштів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на кінець 2020 року є майже рівнозначним.

Наступним кроком фінансово-господарської оцінки ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є дослідження ефективності виробничої діяльності товариства, що знаходить своє відображення у фінансових результатах (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Структура та динаміка фінансових результатів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр. (тис. грн.)

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.		Відхилення (+;-) показника 2020 року порівняно з 2019 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1. Чистий дохід від реалізації продукції	1215815	1530015	1366502	314200	25,84	-163513	-10,69
2. Собівартість реалізованої продукції	1076274	1162931	1046379	86657	8,05	-116552	-10,02
3. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	78829	283632	190476	204803	259,81	-93156	-32,84
4. Чистий прибуток (збиток)	64135	232041	157255	167906	261,80	-74786	-32,23
5. Рентабельність обороту, %	5,275	15,166	11,508	9,891	187,50	-3,658	-24,12

Дані таблиці 2.3 показують, що протягом аналізованого періоду у ПрАТ «МЗМВ «Оскар» спостерігається збільшення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції. Так, в 2019 році проти 2018 року відбулося збільшення чистого доходу на 314200 тис. грн., або на 25,84%, а в 2020 році проти 2019 року відбулось її зниження на 163513 тис. грн., або на 10,69%. Загальне зростання свідчить про ефективну виробничу діяльність суб'єкта господарювання. Схожа динаміка спостерігається і у собівартості продукції. Так, її вартість в 2019 році проти 2018 року зросла на 86657 тис. грн., а в 2020 році проти 2019 року відбулось її зниження на 10,02%, що на кінець року становило – 1046379 тис. грн. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування в 2018 році становив 78829 тис. грн., в 2019 році – 283632 тис. грн. , а в 2020 році – 190476 тис. грн. Отже, протягом 2018-2020 років у підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» спостерігається чистий прибуток. Так, в 2019 році проти 2018 рік його вартість зросла на 261,8% і становила – 232041 тис. грн., а в 2020 році проти 2019 року відбулось його зменшення на 32,23% або на 74786 тис. грн., що на кінець року становило – 157255 тис. грн. Така ж тенденція спостерігається і у показника рентабельності обороту, який в 2019 році проти 2018 року збільшився на 9,89 п.п., а в 2020 році проти 2019 року зменшився на 3,65 п.п., що на кінець року становило – 11,5%. Такі результати є свідченням зниження прибутковості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2020 році.

Вирішальним фактором виробництва будь-якого суб'єкта господарювання є жива сила (трудові ресурси, кадровий потенціал). Саме тому, наступним кроком фінансово-господарської оцінки є дослідження ефективності використання трудових ресурсів, адже «від забезпечення підприємства кваліфікованими кадрами, раціонального їх використання залежить організаційно-технічний рівень виробництва, імідж підприємства, його фінансова стабільність, усі економічні показники діяльності» [40, с. 157].

Проведемо аналіз ефективності використання трудових ресурсів товариства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр. (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Показники ефективності використання кадрового потенціалу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.		Відхилення (+;-) показника 2020 року порівняно з 2019 р.	
				абсолютне, тис. грн.	віднос- не, %	абсолютне, тис. грн.	віднос- не, %
1. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	459	523	585	64,00	13,94	62,00	11,85
2. Фонд оплати праці, тис. грн.	62277	76657	109964	14380,00	23,09	33307,00	43,45
3. Середньомісячна заробітна плата, грн.	11306,64	12214,31	15664,39	907,66	8,03	3450,08	28,25
4. Продуктивність праці, тис. грн.	2648,83	2925,46	2335,90	276,62	10,44	-589,56	-20,15

Аналіз показників таблиці 2.4 свідчить про те, що загальне збільшення обсягів виробництва ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом досліджуваного періоду супроводжувалося зростанням майже всіх показників ефективності використання трудових ресурсів. Так, збільшення середньооблікової чисельності працівників протягом 2018-2020 років на 126 осіб супроводжувалося збільшенням фонду оплати праці, а саме: на 23,09% в 2019 році проти 2018 року та на 43,45% в 2020 році проти 2019 року. Відповідно до збільшення фонду оплати праці відбулось зростання середньомісячної заробітної плати працівників ПрАТ «МЗМВ «Оскар», яка становила 11306,64 грн. в 2018 році, 12214,31 грн. в 2019 році та 15664,39 в 2020 році. Продуктивність праці ПрАТ «МЗМВ «Оскар» у розрахунку на одну особу має загально-знижувальну тенденцію. Так, її значення в 2019 році проти 2018 року збільшилось на 276,62 тис. грн. і становило – 2925,46 тис. грн., а в 2020 році проти 2019 року відбулось її зменшення на 589,56 тис. грн., що на кінець року становило – 2335,9 тис. грн. Такі негативні зміни відбулись в результаті скорочення чистого доходу товариства в 2020 році.

Останнім кроком фінансово-господарської оцінки ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є дослідження рівня фінансової стійкості товариства, що пропонується здійснити шляхом розрахунку фінансових показників наведених у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники використання фінансових ресурсів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.		Відхилення (+;-) показника 2020 року порівняно з 2019 р.	
				абсолютне, п.п.	віднос- не, %	абсолютне, п.п.	віднос- не, %
1. Коефіцієнт автономії	0,756	0,716	0,522	-0,041	-5,39	-0,194	-27,09
2. Коефіцієнт фінансової залежності	1,322	1,398	1,917	0,075	5,70	0,519	37,16
3. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,776	0,838	0,703	0,062	7,98	-0,135	-16,12
4. Коефіцієнт фінансового ризику	0,322	0,398	0,917	0,075	23,38	0,519	130,63
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,289	0,346	0,463	0,057	19,89	0,117	33,84
6. Коефіцієнт покриття	1,594	1,245	0,842	-0,349	-21,89	-0,403	-32,35

Аналізуючи дані таблиці 2.5, можна зробити наступні висновки. Коефіцієнт автономії досліджуваного товариства протягом 2018-2020 років має динаміку до зменшення, що є свідченням зниження фінансової стійкості. Так, значення цього показника в 2019 році проти 2018 року зменшилось на 0,041 п.п., а в 2020 році проти 2019 року – ще на 0,194, що на кінець 2020 року становило – 0,522. При цьому, відзначимо, що значення 2020 року є вищим за нормативне значення, що свідчить про достатність власного капіталу у товариства та стійкий його фінансовий стан. Такі висновки знаходять підтвердження у розрахунку коефіцієнта фінансової залежності. В 2018 році даний показник становив 1,322, в 2019 році – 1,398, а в 2020 році – 1,917, що на 3706% більше ніж в 2019 році. Дана тенденція свідчить про збільшення

залежності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт фінансової стійкості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом досліджуваного періоду має загально знижувальну тенденцію. Так, в 2019 році проти 2018 року коефіцієнт фінансової стійкості збільшився на 0,062 і становив – 0,838, а в 2020 році проти 2019 року він зменшився на 0,135 та становив – 0,703. Це означає, що в 2020 році у ПрАТ «МЗМВ «Оскар» частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі становила 70,3%. За досліджуваний період у ПрАТ «МЗМВ «Оскар» коефіцієнт фінансового ризику не перевищує нормативне значення 1, що є свідченням незалежності товариства від позикових джерел фінансування підприємства. В 2020 році спостерігається найкраще значення коефіцієнта абсолютної ліквідності товариства – 0,463. Так, даний показник ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2018-2020 років збільшується і знаходиться в межах оптимального значення, що є свідченням достатності грошових коштів для негайного покриття зобов'язань. Коефіцієнт покриття ПрАТ «МЗМВ «Оскар» має тенденцію до зменшення. Так, його значення в 2019 році проти 2018 року зменшилось на 0,349 і становив – 1,245, а в 2020 році проти 2019 року - ще на 0,403, що досягло значення 0,842. Розраховані значення коефіцієнта покриття не досягають мінімально встановленого – 2, що є свідченням недостатності оборотних активів підприємства в порівнянні з наявними поточними зобов'язаннями.

Таким чином, в ході проведеного аналізу було виявлено, що підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» знаходиться в стійкому фінансовому стані, але має тенденцію до погіршення. Так, в останні роки товариство характеризується підвищення вартості активів і пасивів, недостатністю оборотних активів, зниженням дохідності та прибутковості, незалежністю від позикових джерел фінансування, але при цьому зниженням частки власних коштів, ефективним використання фінансових ресурсів, про що свідчили розраховані значення фінансових показників.

2.2. Ранжування фінансових показників з метою отримання комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар»

Отримання комплексної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання відбувається в результатів проведення комплексного фінансового аналізу. Так, першою групою інструментарію проведення комплексного фінансового аналізу товариства було визначено – ранжування фінансових показників. Дана методика полягає у певній послідовності розміщення фінансових коефіцієнтів відносно нормативного значення, еталонного, рівня значущості та важливості.

Широко вживаною методикою проведення комплексного фінансового аналізу є рейтингова оцінка з якої і пропонується почати визначення комплексної оцінки ПрАТ «МЗМВ «Оскар». Першим етапом проведення рейтингової оцінки є визначення сукупності оціночних показників. На нашу думку, слід виділити чотири групи фінансових коефіцієнтів відповідно до напрямів діяльності підприємства: ліквідність, ділова активність, фінансова стійкість та рентабельність (рисунки 2.2).

Перша група показників комплексного фінансового аналізу досліджує фінансовий стан суб'єкта господарювання з позиції рівня його ліквідності та платоспроможності. До цієї групи віднесені наступні коефіцієнти: абсолютної ліквідності, термінової ліквідності, загальної ліквідності, мобільності активів, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей.

До другої групи показників комплексного фінансового аналізу за методом ранжування віднесені показники рівня ділової активності суб'єкта господарювання, котрі характеризують ефективність використання матеріальних та фінансових ресурсів. До даної групи входять коефіцієнти оборотності: власного капіталу, сукупного капіталу, запасів, дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості.

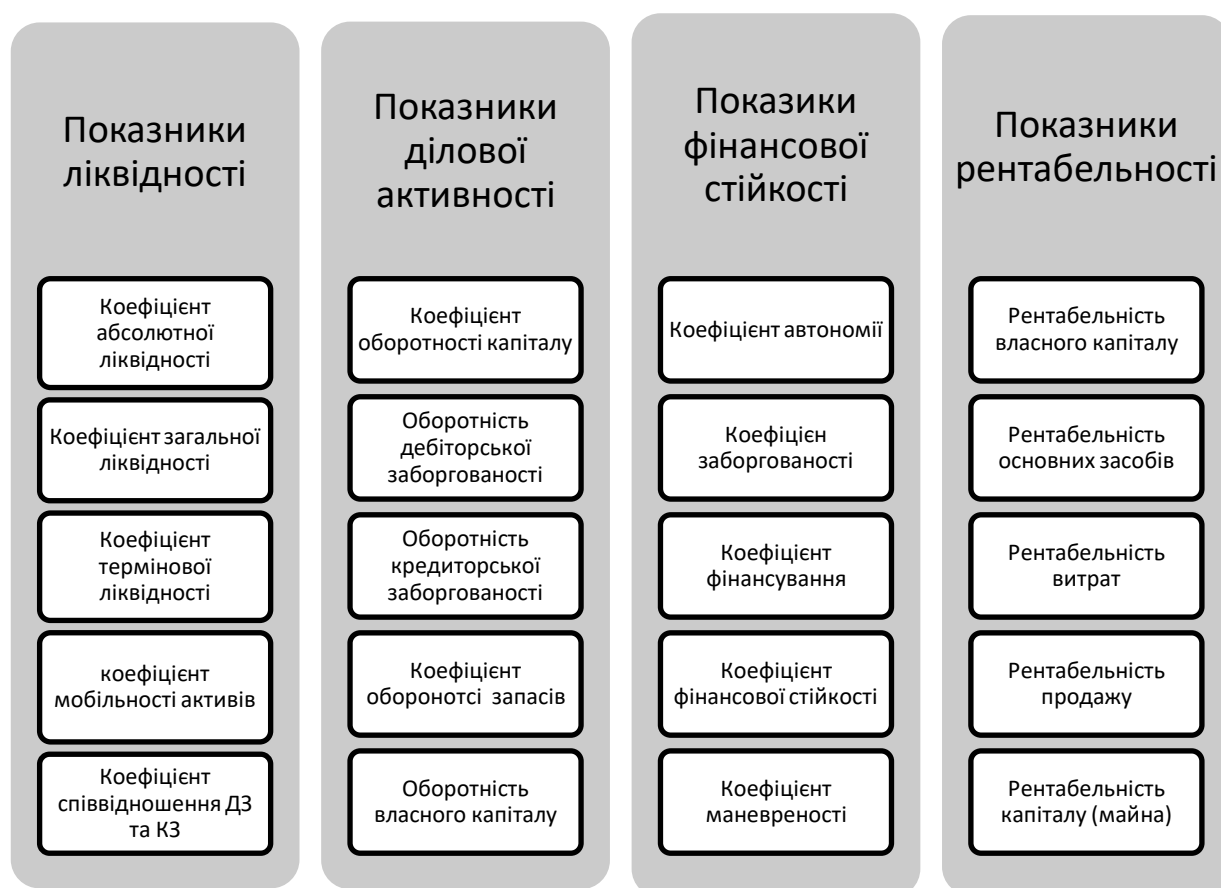

Рисунок 2.2 – Показники проведення комплексного фінансового аналізу за рейтинговим методом

Третя група показників проведення комплексного фінансового аналізу за методами ранжування включає наступні коефіцієнти оцінки фінансової стійкості суб'єкта господарювання, а саме: автономії, заборгованості, маневреності, фінансування, фінансової стійкості.

Четверта група показників проведення комплексного фінансового аналізу за методами ранжування включає фінансові коефіцієнти, котрі характеризують прибутковість суб'єкта господарювання, а саме: рентабельність витрат, рентабельність реалізації, рентабельність основних засобів, рентабельність власного та сукупного капіталу.

Запропонована нами система показників відповідає всім вимогам відбору, а саме:

— в сукупності, визначені оціночні показники дають комплексну оцінку фінансового стану товариства;

- коефіцієнти відповідають діючій системі обліку та звітності, що спрощує їх розрахунки;
- відсутні дублюючі коефіцієнти;
- виключені взаємно обернені коефіцієнти;
- показники повністю відповідають поставленим завданням проведення комплексного фінансового аналізу;
- всі показники мають нормативне значення.

Перший етап проведення порівняльної рейтингової оцінки ПрАТ «МЗМВ «Оскар» включає в себе проведення розрахунку визначених на рисунку 2.2 показників за 2018-2020 роки та вибір еталонного показника. Розраховані значення коефіцієнтів згруповано в таблицю 2.6.

Таблиця 2.6 – Матриця значень a_{ij} ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр. за методом рейтингової оцінки

№	Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Еталонний показник
1	Рентабельність капіталу	0,115	0,328	0,132	0,328
2	Рентабельність витрат	0,060	0,200	0,150	0,200
3	Рентабельність продажів	0,053	0,152	0,115	0,152
4	Рентабельність основних засобів	0,210	0,464	0,313	0,464
5	Рентабельність власного капіталу	0,157	0,449	0,223	0,449
6	Коефіцієнт оборотності капіталу	2,176	2,166	1,148	2,176
7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,979	2,963	1,935	2,979
8	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	8,454	13,279	5,510	13,279
9	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	34,354	19,400	14,094	34,354
10	Коефіцієнт оборотності запасів	11,156	15,412	14,331	11,156
11	Коефіцієнт автономії	0,756	0,716	0,522	0,756
12	Коефіцієнт заборгованості	0,322	0,398	0,917	0,322
13	Коефіцієнт фінансування	3,104	2,516	1,091	3,104
14	Коефіцієнт маневреності	0,176	0,195	-0,090	0,149
15	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,776	0,838	0,703	0,838
16	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,289	0,346	0,463	0,463
17	Коефіцієнт термінової ліквідності	0,615	0,906	0,504	0,906
18	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,594	1,245	0,842	1,594
19	Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	9,027	2,506	9,029	2,506
20	Коефіцієнт мобільності	0,554	0,288	0,333	0,554

На підприємстві ПрАТ «МЗМВ «Оскар» спостерігається прибуткова діяльність. При цьому, спостерігається зниження показників рентабельності в 2020 році, що відбулось в результаті зменшення вартості прибутку. Найвищі значення показників рентабельності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» спостерігаються в 2019 році, а саме: рентабельність витрат – 0,2, рентабельність реалізації – 0,152, рентабельність основних засобів – 0,464, рентабельність власного капіталу – 0,449, рентабельність сукупного капіталу – 0,328.

Аналіз показників ділової активності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» показав, що рівень ефективності використання фінансових ресурсів низький, адже спостерігається тенденція до погіршення всіх показників оборотності, крім оборотності запасів. Так, запаси ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2018 року здійснювали 11 оборотів, в 2019 році – 15 оборотів, а в 2020 році – 14 оборотів.

Аналіз показників фінансової стійкості товариства вказує, що ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є фінансово стійким, про що свідчить перевищення майже всіх розрахованих показників нормативних значень. Відзначимо, що найкращі значення показників фінансової стійкості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» спостерігаються в 2018 році його функціонування, що свідчить про високий рівень фінансової стійкості суб'єкта господарювання в цьому році.

Аналіз показників ліквідності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» показує, що протягом 2018-2020 років досліджуване товариство є ліквідним та платоспроможним. Так, в 2018 році найкраще значення спостерігається у показників загальної ліквідності та мобільності зі значеннями – 1,594 та 0,554 відповідно. В 2019 році найкращі значення показників спостерігаються у показників: термінової ліквідності та співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованостей зі значеннями 0,906 та 2,5. В 2020 році найкраще значення у коефіцієнта абсолютної ліквідності – 0,463.

Наступним етапом проведення рейтингової оцінки ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є стандартизація показників (x_{ij}) за допомогою формули 1.1. Розраховані значення наведені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Матриця стандартизованих показників (x_{ij}) ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр. за методом рейтингової оцінки

№	Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	Рентабельність капіталу	0,349	1,000	0,402
2	Рентабельність витрат	0,299	1,000	0,753
3	Рентабельність продажів	0,348	1,000	0,759
4	Рентабельність основних засобів	0,454	1,000	0,675
5	Рентабельність власного капіталу	0,350	1,000	0,496
6	Коефіцієнт оборотності капіталу	1,000	0,995	0,528
7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,000	0,995	0,650
8	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,637	1,000	0,415
9	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,000	0,565	0,410
10	Коефіцієнт оборотності запасів	0,724	1,000	0,930
11	Коефіцієнт автономії	1,000	0,946	0,690
12	Коефіцієнт заборгованості	1,000	0,810	0,351
13	Коефіцієнт фінансування	1,000	0,810	0,351
14	Коефіцієнт маневреності	1,000	0,160	0,000
15	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,926	1,000	0,839
16	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,623	0,747	1,000
17	Коефіцієнт термінової ліквідності	0,680	1,000	0,556
18	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,000	0,781	0,528
19	Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	0,278	1,000	0,278
20	Коефіцієнт мобільності	1,000	0,520	0,602

Наступним кроком є розрахунок загальної рейтингової оцінки товариства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» (R_j) за даними таблиці 2.7 за окремо взяті роки. Розрахунок проводиться за формулою 1.2 в першого розділу роботи.

$$R_{2018} = \sqrt{3,042} = 1,744.$$

Розраховане рейтингове значення ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2018 році становило – 1,422, що є другим результатом. Таке значення отримано за рахунок значної кількості найкращих значень стандартизованого показника в цьому році, а саме 9 коефіцієнтів. При цьому, розраховане значення не є віддаленим від еталонного показника 0, що свідчить про ефективну господарську діяльність товариства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2018 році.

$$R_{2019} = \sqrt{1,313} = 1,146.$$

Розраховане значення рейтингової оцінки ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2019 рік становило – 1,146, що є найкращим результатом в аналізованому періоді. Таке значення отримано в результаті більшості найкращих значень стандартизованого показника в цьому році, а саме – 10. Відмітимо, що результат не є віддаленим від еталонного показника 0, що свідчить про ефективну господарську діяльність товариства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2019 році.

$$R_{2020} = \sqrt{4,941} = 2,223.$$

Значення загальної рейтингової оцінки за 2020 рік становило – 2,223, що є найгіршим результатом ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 роки та свідчить про погіршення фінансового стану товариства в 2020 році. При цьому, розраховане значення рейтингової оцінки 2020 року 2,223 не на багато віддалене від еталонного показника 0, що свідчить про стійкість товариства в цьому році.

Для порівняння отриманих результатів проведемо рейтингову оцінку ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на основі методу «суми місць». Даний метод комплексного фінансового аналізу передбачає визначення загального показника шляхом сумування набраних місць за певний період.

Розрахунки проводяться на основі обраних показників визначених на рисунку 2.2. Розраховані значення їх наведені в таблиці 2.6, тому залишається порівняти розраховане значення кожного з періодів функціонування товариства з еталонним показником, надати кожному року відповідне місце та визначити загальний показник (таблиця 2.8).

Розраховані дані таблиці 2.8 свідчать про те, що в 2019 році спостерігалась найкраща фінансова ситуація ПрАТ «МЗМВ «Оскар», адже показник «суми місць» - 33 має найбільш приближене значення до еталонного – 20. В 2018 році – значення комплексного показника становило – 38, а в 2020 році – 49. Такі висновки зроблені з позиції – найменша кількість місць вказує на найкращий фінансовий стан.

Таблиця 2.8. Матриця наданих місць показників ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

№	Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	Рентабельність капіталу	3	1	2
2	Рентабельність витрат	3	1	2
3	Рентабельність продажів	3	1	2
4	Рентабельність основних засобів	3	1	2
5	Рентабельність власного капіталу	3	1	2
6	Коефіцієнт оборотності капіталу	1	2	3
7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1	2	3
8	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2	3	1
9	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1	2	3
10	Коефіцієнт оборотності запасів	3	1	2
11	Коефіцієнт автономії	1	2	3
12	Коефіцієнт заборгованості	1	2	3
13	Коефіцієнт фінансування	1	2	3
14	Коефіцієнт маневреності	1	2	3
15	Коефіцієнт фінансової стійкості	2	1	3
16	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	3	2	1
17	Коефіцієнт термінової ліквідності	2	1	3
18	Коефіцієнт загальної ліквідності	1	2	3
19	Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	2	1	3
20	Коефіцієнт мобільності	1	3	2
	Показник «суми місць»	38	33	49

Отримані результати комплексної оцінки фінансового стану на основі метода «суми місць» співпадають із результатами, отриманими внаслідок розрахунку загальної рейтингової оцінки ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за кожен із аналізованих років.

Наступною методикою ранжування є визначення рівня ризику, що запропонована Донцовою Л. В. та Нікіфоровою Н. О. [15, с. 163].

Проведення даної методики комплексного фінансового аналізу слід розпочати із обчислення обраних коефіцієнтів та визначення відповідної кількості балів за кожним із них (табл. 2.9). Наступним етапом є підрахунок

загальної кількості балів за кожним із аналізованих періодів та відповідно надати певний клас ризику підприємства на основі таблиці 1.7.

Таблиця 2.9 – Показники оцінки класу ризику ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Показник	Фактичні значення			Клас, відповідно критеріям, бали		
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,289	0,346	0,463	20	20	20
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,615	0,906	0,504	7	15	1
Коефіцієнт покриття	1,594	1,245	0,842	10	5	0
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,756	0,716	0,522	17	17	11
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	0,373	0,085	-0,914	10	0	0
Коефіцієнт забезпеченості запасів	0,557	0,210	-2,868	0	0	0
Загальна кількість балів	-	-	-	64	57	32

Розрахована загальна кількість балів ПрАТ «МЗМВ «Оскар», відповідно таблиці 2.9, за кожен із аналізованих періодів свідчать про таке:

- значення 2018 року 64 бали відповідає II класу ризику та характеризує ПрАТ «МЗМВ «Оскар», як товариство із деяким рівнем ризику із заборгованості, але не ризикове;
- значення 2019 року 57 балів відповідає III класу ризику та характеризує ПрАТ «МЗМВ «Оскар», як проблемне підприємство;
- значення 2020 року 32 бали відповідає IV класу ризику та характеризує ПрАТ «МЗМВ «Оскар», як товариство з високим ризиком, навіть після прийняття заходів щодо фінансового оздоровлення підприємства.

Наступною методикою групи ранжування є – визначення класу підприємства-позичальника, запропонована Ізмайловою К. В. [25, с. 105].

На першому етапі проведення методики визначення класу підприємства-позичальника ПрАТ «МЗМВ «Оскар» необхідно здійснити розрахунок визначених коефіцієнтів та відповідно до фактичних значень визначити клас позичальника (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Показники визначення класу підприємства-позичальника
ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Коефіцієнти	Фактичне значення			Клас позичальника		
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2018 р.	2019 р.	2020 р.
абсолютної ліквідності	0,289	0,346	0,463	1	1	1
швидкої ліквідності	0,615	0,906	0,504	2	1	2
покриття	1,594	1,245	0,842	2	2	3
автономії	0,756	0,716	0,522	1	1	2

На наступному етапі, відповідно даних таблиці 2.10, слід розрахувати рейтингове значення оцінки позичальника за формулою 1.8:

$$R_{2018} = 150 \text{ балів};$$

$$R_{2019} = 130 \text{ балів};$$

$$R_{2020} = 200 \text{ балів}.$$

Розраховані результати свідчать про те, що товариство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2018-2019 роках відноситься до першого класу позичальників, для яких отримати кредит легко. При цьому, значення 2020 року 200 балів відносить ПрАТ «МЗМВ «Оскар» до 2 класу, що свідчить про надання підприємству позики, але тільки під заставу.

Наступним методом комплексного фінансового аналізу є спектр-бальний метод. Даний метод комплексно оцінює фінансовий стан суб'єкта господарювання, використовуючи показники фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності, структури балансу та рентабельності. Відмітимо, що даний метод не тільки дає комплексну оцінку стану підприємства, а і виявляє причини його зміни.

На першому етапі проведення спектр-бального методу комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» розрахуємо визначені в таблиці 1.2 фінансові показники та порівняймо їх із рекомендованими нормативними значеннями (таблиця 2.11).

Аналізуючи дані таблиці 2.11 можна сказати наступне. Так, показники фінансової стійкості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» свідчать про те, що в 2018 році спостерігалась абсолютна фінансова стійкість товариства.

Таблиця 2.11 – Показники спектр-бального методу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Показник	Позна-чення	Фактичне значення			Зона фінансового стану		
		2018 рік	2019 рік	2020 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1. Показники фінансової стійкості							
Коефіцієнт автономії	K ₁₁	0,756	0,716	0,522	стабільності	стабільності	небезпеки
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	K ₁₂	0,322	0,398	0,917	стабільності	стабільності	ризик
Коефіцієнт концентрації дебіторської заборгованості в активах	K ₁₃	0,070	0,321	0,132	стабільності	ризик	небезпеки
2. Показники платоспроможності							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	K ₂₁	0,289	0,346	0,463	небезпеки	стабільності	успіху
Коефіцієнт швидкої ліквідності	K ₂₂	0,615	0,906	0,504	ризик	стабільності	ризик
Коефіцієнт забезпеченості запасами короткострокових зобов'язань	K ₂₃	1,065	0,500	0,268	успіху	небезпеки	ризик
3. Показники ділової активності							
Коефіцієнт оборотності активів	K ₃₁	6,654	6,720	4,268	успіху	успіху	успіху
Коефіцієнт оборотності запасів	K ₃₂	11,156	15,412	14,33	успіху	успіху	успіху
Коефіцієнт оборотності власних коштів	K ₃₃	2,979	2,963	1,935	успіху	успіху	успіху
4. Показники оцінки структури активів							
Коефіцієнт поточної ліквідності	K ₄₁	1,594	1,245	0,842	стабільності	небезпеки	ризик
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами всіх обігових активів	K ₄₂	2,122	3,555	2,087	успіху	успіху	успіху
Коефіцієнт співвідношення чистих активів і статутного капіталу	K ₄₃	8,084	1,695	-39,04	успіху	стабільності	ризик
5. Показники рентабельності							
Коефіцієнт рентабельності всього капіталу	K ₅₁	0,115	0,328	0,132	стабільності	успіху	стабільності
Коефіцієнт рентабельності власних коштів	K ₅₂	0,157	0,449	0,223	стабільності	успіху	успіху
Коефіцієнт рентабельності продажу	K ₅₃	0,053	0,152	0,115	ризик	небезпеки	небезпеки
Коефіцієнт рентабельності витрат	K ₅₄	0,060	0,200	0,150	ризик	небезпеки	небезпеки

Показники фінансової стійкості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2020 році свідчать про втрату товариством економічної незалежності і відповідають рівню фінансової небезпеки.

Аналіз показників платоспроможності підприємства не дає однозначного визначення кращого року функціонування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 роки та і конкретного визначення рівня фінансової платоспроможності.

Розраховані показники ділової активності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 роки свідчать про високий її рівень та характеризують товариство з позиції абсолютного успіху.

Аналіз показників четвертої групи не дає однозначного трактування комплексного сану прибутковості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 роки.

Наступним етапом проведення спектр-бального методу є визначення зведених показників за кожним із напрямів аналізу підприємства (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Зведені показники спектр-бального методу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Показники	Позна- чення	Зведені показники		
		2018 рік	2019 рік	2020 рік
значення				
фінансової стійкості	K ₁	0,383	0,478	0,523
платоспроможності	K ₂	0,656	0,584	0,412
ділової активності	K ₃	6,930	8,365	6,845
оцінки структури балансу	K ₄	3,933	2,165	-12,038
рентабельності	K ₅	0,096	0,282	0,155
Стан підприємства				
фінансової стійкості	K ₁	відносно стійкий	нестійкий	кризовий
платоспроможності	K ₂	відносно стійкий	відносно стійкий	кризовий
ділової активності	K ₃	стійкий	стійкий	стійкий
оцінки структури балансу	K ₄	стійкий	стійкий	кризовий
рентабельності	K ₅	нестійкий	стійкий	нестійкий

Результати проведеного спектр-бального аналізу наступні. Так, 2018 рік функціонування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» характеризується високим рівнем ділової активності та ефективною структурою балансу, відносно стійким фінансовим станом, відносно стійкою платоспроможністю та низьким рівнем

рентабельності. Характеристика 2019 року функціонування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» наступна: високий рівень ділової активності, ефективна структура балансу, високий рівень рентабельності, відносно стійка платоспроможність та нестійким фінансовим станом. В 2020 році стан товариства погіршився і характеризувався наступним чином: кризовий рівень фінансової стійкості, платоспроможності та структури балансу, низьким рівнем рентабельності та високий рівень ділової активності.

За результатами проведеного спектр-бального методу комплексного фінансового аналізу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» можна виявити низку внутрішніх факторів фінансової кризи та розглянути їх наслідки. Найважливішими серед них є наступні:

1. Кризова структура балансу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2020 році. Так, коефіцієнт поточної ліквідності досліджуваного товариства в 2020 році відповідає зоні ризику, причиною чого є збільшення вартості поточних зобов'язань товариства в порівнянні з оборотними активами. Підтвердженням цих висновків є і коефіцієнт співвідношення чистих активів і статутного капіталу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2020 році, що має від'ємне значення.

2. Кризовий стан фінансової стійкості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2020 році. Так, коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів досліджуваного товариства знаходиться в зоні ризику зі значенням 0,917, що відбулось в результаті зниження частки власних коштів.

3. Кризова платоспроможність ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2020 році. Так, коефіцієнт забезпеченості запасами короткострокових зобов'язань в 2020 році становив 0,268, що відповідає зоні ризику. Такі зміни відбулись в результаті значного збільшення вартості поточних зобов'язань. Коефіцієнт швидкої ліквідності підтверджує такі висновки, адже даний коефіцієнт показує про недостатню частку оборотного капіталу товариства.

У той же час, результати проведеного комплексного фінансового аналізу за спектр-бальним методом визначає сильну сторону товариства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2020 році – високий рівень ділової активності.

Враховуючи все вищезазначене, можна відзначити, що спектр-бальний метод комплексного фінансового аналізу чітко визначає позивні та негативні сторони функціонування товариства, але не дає загального та однозначного результату, що потребує удосконалення.

Проведений комплексний фінансовий аналіз підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на основі методів ранжування дав однозначні результати, визначивши найкращий рік функціонування підприємства – 2019 рік та найгірший рік функціонування – 2020 рік. Результатами проведеного комплексного фінансового аналізу також стало визначення нестійкого фінансового стану, високого ризику, що свідчить про надання підприємству позики, але тільки під заставу та проблематичного отримання кредиту.

2.3. Розрахунок інтегральних показників фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар»

Розгляд другої групи методик комплексного фінансового аналізу для отримання комплексної оцінки фінансового стану пропонується розпочати із запропонованого колективом авторів на чолі з Білик М. Д. розрахунку інтегрованого показника оцінки фінансового стану підприємства.

На першому етапі проведення даного методу слід розрахувати, визначені в таблиці 1.3, показники та об'єднати результати у матрицю P_{in} (табл. 2.13).

Таблиця 2.13– Матриця абсолютних значень цільових показників $\overline{P_{in}}$

2018 рік				2019 рік				2020 рік			
0,289	0,115	2,176	0,756	0,346	0,328	2,166	0,716	0,463	0,132	1,148	0,522
0,615	0,053	43,177	0,082	0,906	0,152	27,488	0,432	0,504	0,115	66,245	0,380
1,594	0,060	10,625	0,322	1,245	0,200	18,815	0,398	0,842	0,150	25,897	0,917
0,653	5,141	2,979	0,149	1,235	2,213	2,963	0,024	-0,739	4,120	1,935	-0,438

Наведемо оптимальні значення цільових показників за вибраними напрямками дослідження (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14 – Матриця оптимальних значень цільових показників P_{opt}

0,20	20	1,5	0,4
0,80	30	30	0,3
2,00	27	15	1,5
1,00	2,5	4	0,5

Джерело: [72, с. 568]

Аналізуючи групу показників ліквідності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» можна сказати наступне. Так, в 2018 та 2020 роках лише коефіцієнт абсолютної ліквідності перевищує нормативне значення 0,2, інші показники ліквідності не досягають оптимально встановлених, що є свідченням низького рівня ліквідності товариства в цих роках. В 2019 році ПрАТ «МЗМВ «Оскар» має середній рівень ліквідності, адже оптимальних значень досягло аж три показники: абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності та частка власних оборотних коштів у покритті запасів.

Схожі результати спостерігаються і за групою показників рентабельності, які характеризують 2019 рік функціонування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» як найбільш прибутковим. Так, в цьому році оптимально встановлених значень досягають наступні показники: рентабельність підприємства та період окупності власного капіталу зі значеннями 0,328 та 2,213.

Протягом 2018-2020 років у ПрАТ «МЗМВ «Оскар» спостерігається високий рівень ділової активності. Так, кожен з періодів функціонування товариства має лише один показник, що не досяг оптимального значення.

Аналізуючи значення показників фінансової стійкості можна сказати наступне. Так, 2018 рік функціонування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є найбільш ефективним та фінансово стійким, адже в цьому році досягли оптимального значення наступні показники: коефіцієнт автономії, структури залученого капіталу та співвідношення позикових та власних коштів. 2019 та 2020 роки функціонування товариства характеризуються нормальною фінансовою

стійкістю, про що свідчать досягнуті оптимального показники автономії та співвідношення позикових та власних коштів.

Наступним етапом комплексного фінансового аналізу за методом розрахунку інтегрованого показника є формування нормалізованої матриці P_{in} , що відображає рівень відповідності розрахованих значень цільових показників їх оптимальним значенням. Розрахунки проводяться за формулами 1.3 та 1.4 (таблиця 2.15).

Таблиця 2.15 – Матриця нормалізованих цільових показників P_{in}

2018 рік				2019 рік				2020 рік			
0,289	0,115	2,176	0,756	0,346	0,328	2,166	0,716	0,463	0,132	1,148	0,522
0,615	0,053	43,177	0,082	0,906	0,152	27,488	0,432	0,504	0,115	66,245	0,380
1,594	0,060	10,625	0,322	1,245	0,200	18,815	0,398	0,842	0,150	25,897	0,917
0,653	5,141	2,979	0,149	1,235	2,213	2,963	0,024	-0,739	4,120	1,935	-0,438

На основі даних таблиці 2.15 визначимо абсолютне значення інтегрованого показника фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 роки за формулою 1.5. Для розрахунку інтегрованого показника фінансового стану використаємо матрицю значень питомої ваги окремих груп цільових показників, що наведено в таблиці таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 – Матриця значень питомої ваги окремих цільових показників w_{ij}

		Ліквідність $w_i = 0,34$	Рентабельність $w_i = 0,22$	Ділова актив- ність $w_i =$ 0,22	Фінансова стій- кість $w_i = 0,22$
1 група	$w_j = 0,4$	$0,4 \cdot 0,34 = 0,136$	0,088	0,088	0,088
2 група	$w_j = 0,2$	0,068	0,044	0,044	0,044
3 група	$w_j = 0,2$	0,068	0,044	0,044	0,044
4 група	$w_j = 0,2$	0,068	0,044	0,044	0,044

Джерело: [72, с. 570]

Розрахуємо значення інтегрованого показника за 2018-2020 роки:

$$Z_{2018} = 0,761;$$

$$Z_{2019} = 0,865;$$

$$Z_{2020} = 0,546.$$

Розрахунки комплексного інтегрованого показника фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» свідчать про наступне. Так, в 2019 році значення

інтегрованого показника фінансового стану досліджуваного товариства становить 0,865, що є найкращим значенням, адже є більш приближеним до еталонного 1. Такий результат свідчить про фінансово стійке положення товариства в цьому році та ефективну фінансово-господарську діяльність. Значення 2020 року – 0,546, свідчить про погіршення фінансового стану товариства в цьому році та відповідає нестійкому фінансовому стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар».

Наступною методикою комплексного фінансового аналізу є розрахунок інтегрального показника кредитоспроможності позичальника запропонований Пожидаєвою Т. О. [58, с. 237]. Спочатку необхідно провести розрахунок цільових показників та визначити їх величину використовуючи дані таблиці 1.4 (таблиця 2.17).

Таблиця 2.17 – Показники фінансового стану, які використовуються для оцінки кредитоспроможності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Показники	Фактичні значення			Величина показника		
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1. Коефіцієнт автономії	0,756	0,716	0,522	дуже високий	дуже високий	високий
2. Частка оборотних активів у сукупних активах підприємства	0,356	0,201	0,250	низький	низький	низький
3. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,653	1,235	-0,739	високий	дуже високий	дуже низький
4. Коефіцієнт поточної ліквідності	1,594	1,245	0,842	високий	середній	низький
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,289	0,346	0,463	дуже високий	дуже високий	дуже високий
6. Коефіцієнт рентабельності активів	0,115	0,328	0,132	високий	дуже високий	високий
7. Коефіцієнт оборотності активів	2,176	2,166	1,148	дуже високий	дуже високий	дуже високий

Аналізуючи дані таблиці 2.17 можна сказати, що 2019 рік функціонування товариства можна визнати найкращим. Так, в цьому році дуже високого значення набувають 5 наступних показників: коефіцієнт автономії, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами, коефіцієнт

абсолютної ліквідності, коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт оборотності активів. Середнє значення показника в 2019 році спостерігається у коефіцієнта поточної ліквідності, а у частки оборотних активів у сукупних активах підприємства – низьке значення.

Значення 2018 року діяльності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» набувають дуже високого значення три показники: коефіцієнт автономії, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт оборотності активів, високого значення три показника: коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами, коефіцієнт поточної ліквідності та коефіцієнт рентабельності активів, а от частка оборотних активів у сукупних активах підприємства – низьке значення.

2020 рік функціонування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» характеризується найгіршими розрахованими результатами з яких: дуже низьке значення у коефіцієнта забезпеченості власними оборотними коштами, а низьке у: частки оборотних активів у сукупних активах підприємства та коефіцієнта поточної ліквідності.

Наступним етапом проведення інтегральної оцінки кредитоспроможності є визначення частки віднесення до певної групи величин коефіцієнтів, що проводиться за формулою 1.6 та наведено в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18 – Віднесення до певної групи величин коефіцієнтів

Група за величиною коефіцієнта	Позначення	Віднесення до певної групи		
		2018 рік	2019 рік	2020 рік
Дуже низька	N ₁	0	0	1/7
Низька	N ₂	1/7	1/7	2/7
Середня	N ₃	0	1/7	0
Висока	N ₄	3/7	-	2/7
Дуже висока	N ₅	3/7	5/7	2/7

На основі даних таблиці 2.18 розрахуємо комплексний показник кредитоспроможності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр. з використанням формули 1.7:

$$F_{2018} = 0,739;$$

$$F_{2019} = 0,775;$$

$$F_{2020} = 0,561.$$

За даними таблиці 1.5 отримані розрахунки комплексного показника кредитоспроможності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 роки свідчать про наступне. Так, із впевненістю в 101% можна сказати, що комплексна оцінка фінансового стану позичальника ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2018 році – відносно благополуччя. Результати 2019 року свідчать про те, що ПрАТ «МЗМВ «Оскар» із впевненістю в 98,9% знаходиться в стані благополуччя, що є кращим результатом за аналізований період. Значення 2020 року – 0,561 відносить ПрАТ «МЗМВ «Оскар» до середньої якості із впевненістю в 89,3%.

Наступними методами інтегральної оцінки є дискримінантні моделі прогнозування кризових явищ у суб'єкта господарювання, дослідження яких слід почати із розрахунку індексу Альтмана ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр. на основі формули 1.11, що наведено на рисунку 2.3.

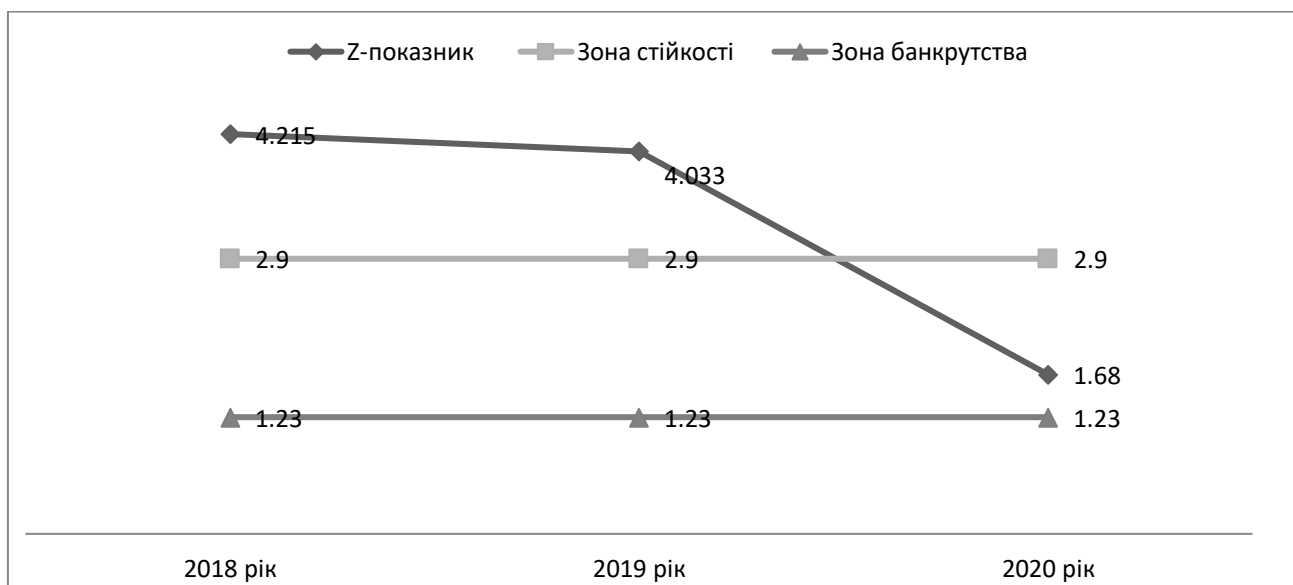

Рисунок 2.3 – Динаміка Z-показника Альтмана ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Розраховані результати Z-показника Альтмана свідчать про те, що ризик настання фінансових ускладнень на товаристві в 2018 та 2019 роках не існує зовсім, адже значення знаходяться в зоні стійкості. При цьому, значення

Z-показника в 2020 року становило – 1,68, що стрімко наближається до зони банкрутства та свідчить про суттєве погіршення фінансового стану досліджуваного товариства.

Наступна модель дискримінантного аналізу є Z-показник Спрінгейта, який розраховується за формулою 1.13. Розрахунки ймовірності настання кризових явищ на досліджуваному ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 наведено на рисунку 2.4.

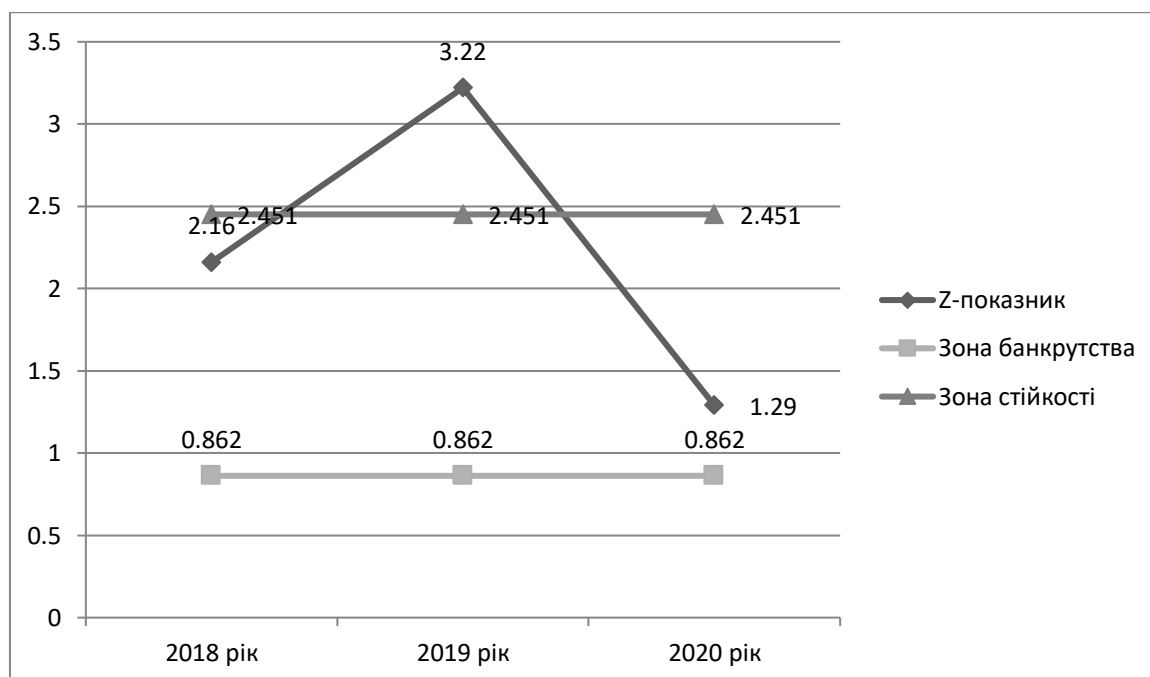

Рисунок 2.4 – Динаміка Z-показника Спрінгейта ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Розраховане значення Z-показника Спрінгейта ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2018 році становить 2,16, що відносить товариство до нормального рівня фінансового стану. Значення 2019 року проти 2018 збільшилось і становило – 3,22, що свідчить про фінансову стійкість ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в цьому періоді. В 2020 році Z-показника Спрінгейта набуває значення 1,29, що наближається до зони банкрутства та свідчить про суттєве погіршення фінансового стану товариства в цьому періоді.

Розрахуємо ймовірність настання кризових явищ на підприємстві ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр. на основі дискримінантної R-моделі та наведемо результати на рисунку 2.5.

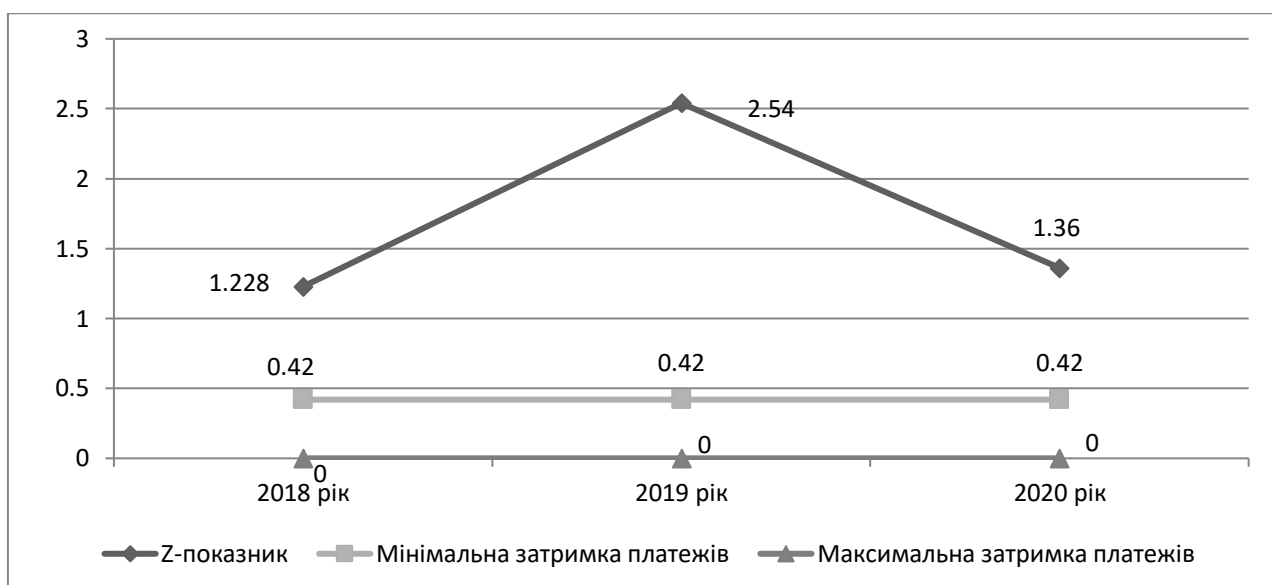

Рисунок 2.5 – Динаміка R-показника ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Розрахунок R-показника ПрАТ «МЗМВ «Оскар» показав, що ймовірність затримки платежів у товариства протягом досліджуваного періоду є мінімальною. Так, всі отримані значення є більшими за оптимальне значення мінімальної ймовірності настання кризових явищ, що свідчить про фінансово стійке становище ПрАТ «МЗМВ «Оскар».

Насутупною дискримінантною методикою є розрахунок Z-показника за моделлю Терещенка для ПрАТ «МЗМВ «Оскар», що наведена на рисунку 2.6.

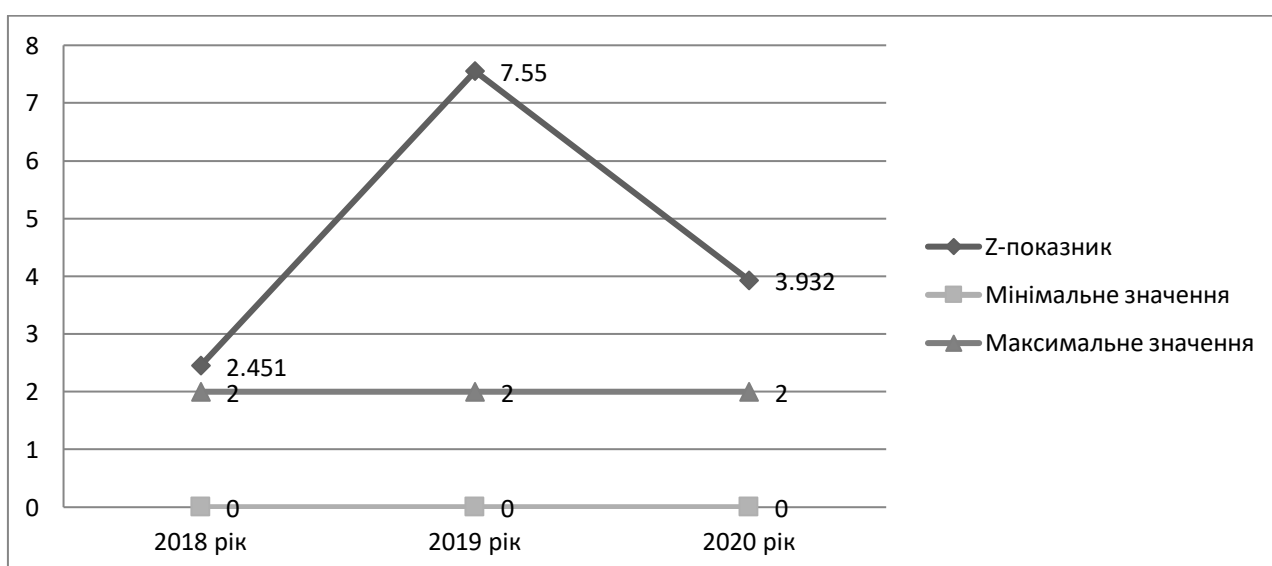

Рисунок 2.6 – Динаміка Z-показника Терещенка ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Проведені розрахунки Z-показника Терещенка для товариства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2018-2020 роках визначили, що товариство вважається фінансово стійким, йому не загрожують ускладнення. При цьому відмітимо, що тенденція зміни показника є ідентичною до попередніх дискримінантних моделей, де значення 2020 року знижується, що є свідченням погіршення фінансового стану товариства в 2018-2020 років.

Проведений комплексний фінансовий аналіз ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на основі розрахунку інтегрального показника дав однозначні результати, визначивши, що 2019 рік функціонування товариства є найбільш ефективним, а 2020 рік – найменш ефективним. При цьому, методика розрахунку інтегрованого показника оцінки фінансового стану визначила, що в 2019 році досліджуване товариство має фінансово стійке положення, а от в 2020 році – наближується до нестійкого фінансового стану. Метод оцінки рівня кредитоспроможності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» визначив, що в 2018-2019 роках товариство характеризується як благополучне, а в 2020 році характеристика набуває – середньої якості кредитоспроможності. Розраховані дискримінантні моделі показали, що ймовірність настання кризових явищ у товариства в 2018-2019 роках мінімальна, а от в 2020 році існує, адже розраховані інтегральні показники наближаються до зони банкрутства.

Висновки за розділом 2

В другому розділі кваліфікаційної роботи проведено комплексну оцінку фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на основі якого сформовано наступні висновки:

1. В ході проведеного аналізу було виявлено, що ПрАТ «МЗМВ «Оскар» знаходиться в стійкому фінансовому стані, але має тенденцію до погіршення. Так, в останні роки товариство характеризується збільшенням активів і пасивів,

недостатністю оборотних активів, зниженням дохідності та прибутковості, незалежністю від позикових джерел фінансування, але при цьому зниженням частки власних коштів, ефективним використанням фінансових ресурсів, про що свідчили розраховані значення фінансових показників.

2. Проведені методики ранжування фінансових показників з метою отримання комплексної оцінки фінансового стану визначили, що найкращим роком функціонування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» став 2019 рік, що характеризується стійким фінансовим положенням, ефективною господарською діяльністю та високим класом підприємства-позичальника. При цьому, 2020 рік функціонування товариства є найгіршим в досліджуваному періоді. Так, 2020 рік ПрАТ «МЗМВ «Оскар» характеризує товариство як: нестійке підприємство, з високим рівнем ризику, другим класом підприємства-позичальника. Окремої уваги заслуговують результати проведеного спектр-бального методу, який дозволив визначити низку внутрішніх факторів фінансової кризи, а саме: кризова структура балансу, кризовий стан фінансової стійкості, кризова платоспроможність.

3. Проведені розрахунки інтегрального показника ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 роки дали однозначні результати, що повністю відповідають проведеним раніше методам ранжування. Методика розрахунку інтегрованого показника оцінки фінансового стану визначила, що в 2019 році досліджуване товариство має фінансово стійке положення, а от в 2020 році – наближується до нестійкого фінансового стану. Метод оцінки рівня кредитоспроможності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» визначив, що в 2018-2019 роках товариство характеризується як благополучне, а в 2020 році характеристика набуває – середньої якості кредитоспроможності. Розраховані дискримінантні моделі показали, що ймовірність настання кризових явищ у товариства в 2018-2019 роках мінімальна, а от в 2020 році існує, адже розраховані інтегральні показники наближаються до зони банкрутства.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ «МОРШИНСЬКИЙ ЗМВ «ОСКАР»

3.1 Впровадження системи моніторингу як напряму покращення фінансового стану підприємства

Комплексна оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання є початковою точкою в системі управління і прийняття різноманітних управлінських рішень націлених на покращення фінансово-господарського стану. Враховуючи динамічність ринку, для кожного суб'єкту господарювання актуальності набуває система швидкої, адекватної та якісної оцінки фінансового стану підприємства. Отримана оперативна оцінка фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємства дає можливість визначити ефективні рішення управлінського характеру покликаних покращити фінансовий стан підприємства. Саме тому, впровадження системи моніторингу фінансового стану допоможе суб'єкту господарювання ефективно підтримувати фінансово стійке положення чи покращити нестійке.

Ефективна комплексна оцінка фінансового стану суб'єкту господарювання забезпечується шляхом: систематичного надходження фінансових ресурсів й ефективного їх використання, раціонального співвідношення власного і залученого капіталу, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, підвищення дохідності й прибутковості підприємства, дотримання рівня фінансової стійкості. Отже, наведеними факторами зумовлюється необхідність й практична значущість проведення моніторингу фінансового стану суб'єкту господарювання, для забезпечення ефективного управління ним.

Теоретичні аспекти трактування поняття «моніторинг» розглядаються науковцями в багатьох розуміннях:

– у загальному розумінні, як етапу управлінського циклу загалом, а не виключно управління фінансами – такими авторами, як Е. М. Коротков [34], Б. Г. Литвак [40], П. І. Кононенко [32];

– в рамках системи контролінгу, як елемент системи діагностики фінансового стану – в працях Д. Хана і Н. Г. Данілочкіної [33]. М. О. Кизим, В. А. Забродський [50];

– як самостійний інструмент управління фінансами і фінансовим станом – в працях О. С. Олексюк [48] та І. Й. Плікус [55]. На думку останнього, «моніторинг» – це інструмент стратегічного, а не оперативного управління (що суперечить самому визначенню поняття —моніторинг); а об'єкт моніторингу – фінансова діяльність (у першу чергу – грошові потоки), а не фінансовий стан підприємства.

Слід відмітити, що у згаданих дослідженнях поза увагою залишається методичне забезпечення проведення моніторингу, котрий було представлено переважно як елемент управлінського циклу. Таким чином, методологію проведення моніторингу фінансового стану суб'єкту господарювання слід вважати недостатньо розробленою.

В основі методології моніторингу фінансового стану суб'єкту господарювання традиційно лежать проблеми дефініції понять. Саме тому, пропонуємо більш докладно розглянути визначення «моніторинг» для досягнення єдності в підходах або трактування власного бачення даного поняття. Так, на думку Е. М. Короткова «моніторинг» – «це систематичне відстеження процесів або тенденцій, постійне спостереження з метою своєчасної оцінки виникаючих ситуацій» [34, с. 293].

Загальне визначення моніторингу наводить Б. Г. Литвак, під яким розуміє «спеціально організоване систематичне спостереження за станом яких-небудь об'єктів» [40, с. 187].

Колектив авторів на чолі з Данілочкіною Н. Г. розглядають моніторинг фінансово-господарської діяльності підприємства як елемент системи контролінгу і трактують його як: «відстеження процесів, що відбуваються на

підприємстві, у режимі реального часу; складання оперативних звітів про результати роботи підприємства за найбільш короткі проміжки часу (день, тиждень, місяць); порівняння цільових результатів з фактично досягнутими» [33, с. 19].

Окремого розгляду заслуговують праці Н. С. Педченко, в яких поняття «моніторинг» трактується як: «спостереження і дослідження, що визначає зміни в економіці, які зумовлені діяльністю суб'єктів господарювання. Стосовно суб'єктів господарювання, моніторинг – це спеціально організоване систематичне і безупинне спостереження за основними кількісними та якісними параметрами господарювання й оперативна їх оцінка» [53]. При цьому автор наголошує на системності поняття і під системою моніторингу розуміє – «інформаційна модель, котра об'єднує спостереження, аналіз, оцінку і прогнозування з метою ефективного забезпечення інформацією для прийняття управлінських рішень» [53]

Отже, в загальному розумінні поняття «моніторинг» можна трактувати як систему постійного спостереження за процесами і тенденціями, що мають місце в зовнішньому та/або внутрішньому середовищі підприємства з метою своєчасної оперативної оцінки ситуацій, що виникають.

Науковці І. О. Бланк [9], В. А. Забродський [21] та І. Й. Плікус [55] пропонують розглядати фінансовий моніторинг, як «спеціально організоване систематичне і безупинне спостереження за фінансовою діяльністю і фінансовим станом об'єкта й оперативною їх оцінкою». Отже, фінансовий моніторинг умовно поділяється на два блоки:

- моніторинг фінансової діяльності підприємства (як процесу);
- моніторинг фінансового стану (як характеристики на певний момент часу) (рисунок 3.1).

Моніторинг фінансової діяльності суб'єкта господарювання є більш розробленою ланкою системи фінансового моніторингу, адже мова йде про постійне спостереження за грошовими потоками, використання залучених коштів і т.п.

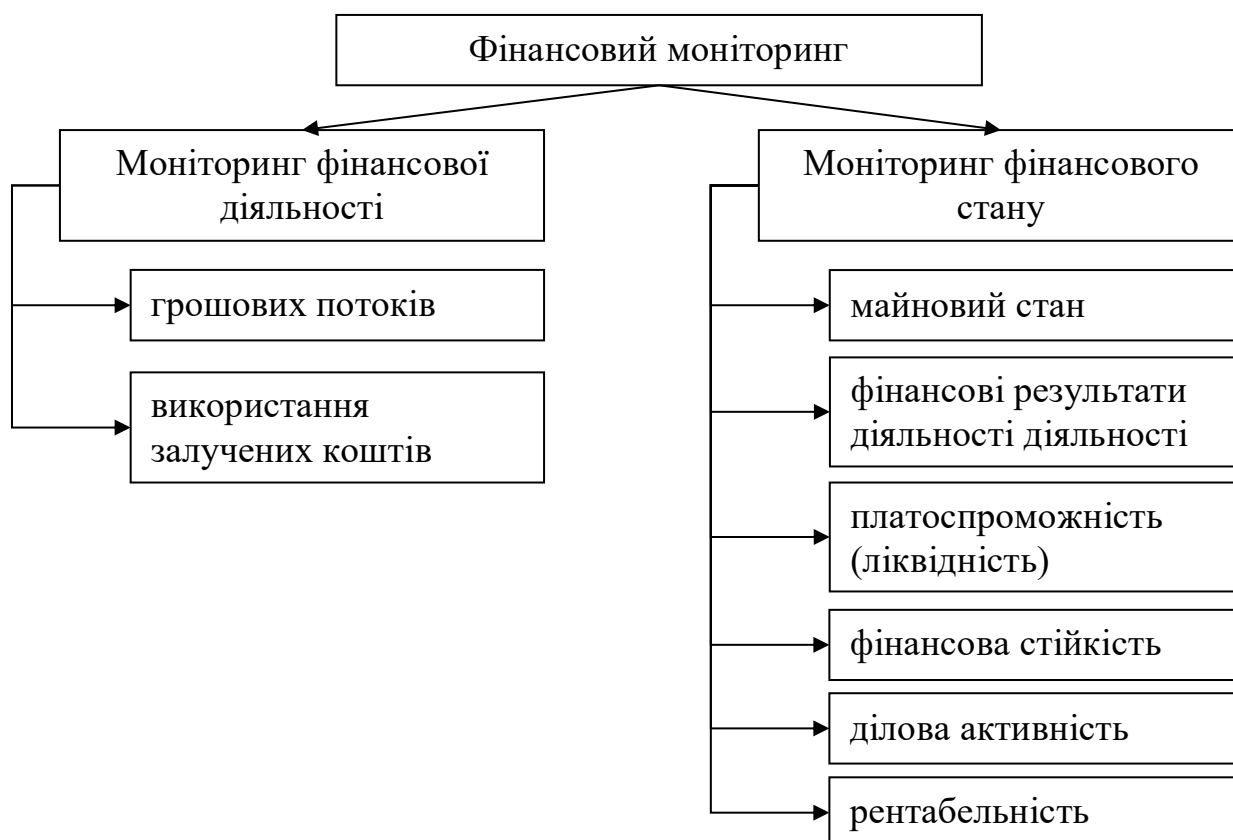

Рисунок 3.1 – Об'єкти фінансового моніторингу [66, с. 374]

Моніторинг фінансового стану суб'єкта господарювання є більш складним поняттям. По-перше, існує багато поглядів на трактування поняття «комплексна оцінка фінансового стану суб'єкту господарювання» та відповідно методики проведення оцінки. Тому, створення у суб'єкта господарювання системи моніторингу фінансового стану є складним процесом. При цьому, як і будь-яка система, моніторинг можна розглянути за системо утворюючими елементами: мета, суб'єкт, об'єкт, функції, принципи та методи.

Метою проведення моніторингу фінансового стану суб'єкта господарювання є «відстеження соціально-економічних процесів, поглиблення розуміння їх поточного стану і тенденцій розвитку для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо досягнення високих кінцевих результатів фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання і опосередковано – у показниках фінансового стану» [53]. Враховуючи проведене нами дослідження можна зазначити, що метою проведення

моніторингу фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є об'єктивна та швидка комплексна оцінка його фінансового стану, виявлення відхилень від плану та причин відхилень, розробка управлінських дій з поліпшення.

Дослідження сутності системи моніторингу фінансового стану суб'єкта господарювання пропонується продовжити через розгляд його функцій та принципів. Так, основними функціями фінансового моніторингу є:

- нагляд за ходом реалізації фінансових завдань, встановлених системою планових фінансових показників і нормативів;
- вимірювання ступеня відхилення фактичних результатів фінансової діяльності від передбачених;
- ідентифікація дотримання «стратегічного вектора» фінансового розвитку; діагностика за розмірами відхилень серйозних погіршень у фінансовому стані підприємства і суттєвого зниження темпів його фінансового розвитку;
- виявлення причин та центрів виникнення відхилень у фінансовому розвитку підприємства;
- перевірка відповідності методів управління фінансами сучасному стану фінансового середовища та ініціювання за необхідності зміни методів управління;
- коригування, якщо потрібно, окремих цілей і показників фінансового розвитку у зв'язку зі зміною зовнішнього фінансового середовища, кон'юнктури фінансового ринку і внутрішніх умов здійснення господарської діяльності підприємства [43, с. 75].

Система моніторингу фінансового стану суб'єкту господарювання є органічною підсистемою загального фінансового моніторингу підприємства. Саме тому, моніторинг фінансового стану суб'єкту господарювання повинен відповідати загальним принципам функціонування:

- достатності інформації: в кожній окремій системі повинна використовуватися тільки відома інформація (нормативна, довідкова,

прогнозна) з необхідною точністю для моделювання результатів діяльності підприємства;

- наступності: кожна наступна підсистема не повинна порушувати властивостей об'єкта і критеріїв, установлених системі вищого рівня;

- вірогідності й порівнянності інформації, що дає змогу забезпечити результати, наближені до реальних;

- імовірності помилок, що дозволяє відслідковувати помилки, що виникають у процесі оцінки або моделювання, а також у межах розробленої моделі оцінювати ризик можливої помилки та її наслідки, виробляти основні методи реагування на помилку;

- комплексності: взаємозумовленості і пропорційної взаємоузгодженості розвитку системи як єдиного цілого, що забезпечує зв'язок усіх підсистем і елементів;

- оскільки перехідний період в економіці України потребує високої оперативності й гнучкості реагування на зміни ринкових можливостей і небезпеку, що виникає [55, с. 40-41].

Концепція моніторингу фінансового стану суб'єкта господарювання передбачає розв'язання таких ключових завдань:

- 1) оцінка фінансового стану підприємства на основі вивчення причинно-наслідкового взаємозв'язку між різними показниками виробничої, комерційної та фінансової діяльності;

- 2) розробка моделі фінансового стану за різноманітних варіантів використання ресурсів;

- 3) розробка заходів ефективного використання фінансових ресурсів;

- 4) вжиття заходів для зміцнення фінансового стану підприємства.

Розглянемо послідовність побудови моніторингу фінансового стану на досліджуваному нами ПрАТ «Моршинський ЗМВ «Оскар» та зобразимо її на рисунку 3.2.

Розглянемо більш детально кожен етап системи моніторингу фінансового стану суб'єкту господарювання.

Рисунок 3.2 – Структурно-логічна послідовність побудови системи моніторингу фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» [розроблено на основі 55, 43]

Перший етап передбачає формування системи інформаційного забезпечення системи моніторингу, а саме формування інформаційних показників, що характеризують і внутрішнє фінансове середовище ПрАТ «МЗМВ «Оскар». Іншими словами, необхідно сформувати «інформаційне поле», що дозволить швидко виокремлювати і розраховувати необхідні

підконтрольні показники та створить базу для оцінки відхилень на подальших етапах моніторингу.

Другий етап – визначення підконтрольних фінансових показників та їх диференціація за періодами спостереження – передбачає вибір і формування системи оціночних показників ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за трьома рівнями: стратегічний, поточний та оперативний. Отже, у межах цього етапу доцільно виділити три рівні моніторингу: стратегічний, поточний та оперативний, що відповідає сучасному підходу до фінансового планування та концепції стратегічного управління підприємством.

Мельник С.І., Лисий Ю.В. та Гирович В.І. розглядають трирівневу систему моніторингу фінансового стану суб'єкту господарювання та визначають найбільш придатні фінансові показники, котрі можуть належати до складу підконтрольних на різних рівнях системи моніторингу. Такий перелік наведено в таблиці 3.1 у контексті загальної характеристики трирівневої системи моніторингу.

Стратегічний моніторинг фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» дозволяє менеджерам вищого рівня визначити відхилення в розвитку підприємства та їх вплив на стратегічні цілі діяльності підприємства, тобто досягнути та усвідомити життєздатність гіпотез, що становлять основу стратегічного фінансового плану підприємства.

Стратегічний моніторинг фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» націлений довгостроковий часовий горизонт та аналізується з використанням річних показників. До інформаційного забезпечення стратегічного моніторингу фінансового стану суб'єкту господарювання відносять: стратегічний план розвитку підприємства; стратегічна карта розвитку підприємства; збалансована система показників за фінансовою складовою.

Поточний моніторинг фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» проводиться поквартально і дозволяє керівництву впевнитись, що квартальний прогноз фінансових показників забезпечує виконання планів діяльності

підприємства на певний період і узгоджується зі стратегічними цілями підприємства.

Таблиця 3.1 – Характеристика трирівневої системи моніторингу фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар»

Підсистеми фінансового моніторингу підприємства	Стратегічний моніторинг	Поточний моніторинг	Оперативний моніторинг
Характеристика підсистем	Відстеження «стратегічних» показників фінансового стану підприємства, ідентифікація дотримання стратегічного вектора розвитку та актуалізація цілей фінансового розвитку й методів управління	Відстеження «поточних» показників фінансового стану підприємства, оцінка можливостей досягнення стратегічних цілей	Відстеження «оперативних» показників фінансового стану підприємства, оцінка стандартів платоспроможності і фінансової стійкості
Контрольний період	Рік	Квартал	Місяць
Система підконтрольних показників	– EVA; – коефіцієнт фінансової рентабельності; – коефіцієнт економічної рентабельності; – WACC; – ринкова ціна акції (для АТ); – темп зростання EBITDA; – темп зростання чистого грошового потоку.	– коефіцієнт поточної ліквідності; – коефіцієнт фінансової автономії; – коефіцієнт оборотності активів; – довжина операційного циклу; – коефіцієнт якості чистого грошового потоку; – рівень маржинального доходу; – рентабельність обороту.	– виручка від реалізації продукції; – темп росту виручки від реалізації продукції; – постійні витрати; – рівень змінних витрат; – EBIT; – чистий прибуток; – обсяг позитивного грошового потоку; – обсяг від’ємного грошового потоку; – період інкасації дебіторської заборгованості; – період погашення кредиторської заборгованості.

Так, метою поточного моніторингу фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є відстеження взаємозв’язку та взаємоузгодженості між квартальними планами діяльності підприємства (планом продажу, планом витрат, планом фінансової діяльності тощо) та стратегічними цілями управління фінансовою

діяльністю підприємства. Цей рівень моніторингу дозволяє виявляти та фіксувати визначальні фактори успіху реалізації стратегії фінансового розвитку підприємства, ідентифікуючи причини ускладнень та відхилень [43, с. 78]. До інформаційного забезпечення поточного моніторингу фінансового стану суб'єкту господарювання відносять поточний фінансовий план підприємства та фінансовий.

Оперативний моніторинг фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» передбачає щоденне контролювання грошових потоків та їх запасів у процесі господарської діяльності, що дозволяє керівництву впевнитись у виконанні поточних завдань управління, їх просуванні згідно з встановленими нормами та правилами, підтримуючи при цьому необхідний рівень платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Ідея оперативного моніторингу фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на підприємстві впливає з мети щоденного управління фінансовим станом, яке, на думку Ж. П. Маркілі, полягає в «прискоренні або відстроченні надходження та видатків таким чином, щоб, не порушуючи взятих на себе зобов'язань, надлишки грошових коштів приносили б фінансові доходи, а дефіцит був профінансований з найменшими витратами. Сукупність таких операцій повинна супроводжуватися найбільш незначними, наскільки це можливо, адміністративними витратами» [39].

Метою проведення оперативного моніторингу фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є створення сприятливого середовища досягнення поточних цілей діяльності підприємства та ухвалення ефективних управлінських рішень з оптимізації співвідношення витрати – прибуток. До інформаційного забезпечення оперативного моніторингу фінансового стану суб'єкту господарювання відноситься бюджет грошових коштів, який застосовується водночас і як інструмент контролю.

На наступному етапі відбувається розрахунок оціночних показників за результатами якого визначається комплексна оцінка фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за досліджуваний період.

Четвертий етап проведення моніторингу фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» передбачає аналіз масштабів і причин відхилення отриманих показників від запланованих, місця їх виникнення та відповідальних за їх появу.

П'ятий етап побудови моніторингу фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» передбачає розробку управлінських рішень націлених на нейтралізацію впливу виявлених причин відхилень. Ці рішення диференціюються залежно від масштабів та причин відхилень і можуть втілюватися як в оперативному регулюванні грошового обороту (при несуттєвих відхиленнях, які виявлені в межах оперативного моніторингу), так і в коригуванні фінансових цілей, методів та окремих бізнес-процесів управління фінансами (при стратегічних відхиленнях, що генеруються ззовні).

Останнім етапом моніторингу фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є короткострокове прогнозування комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання з урахуванням розроблених управлінських дій. Даний етап показує на скільки ефективними є розроблені управлінські рішення.

Введення системи моніторингу фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» надасть керівництву ряд можливостей, а саме:

- 1) ретельного контролю за діяльністю окремих відділів/підрозділів, для отримання своєчасної і достовірної інформації;
- 2) визначення найменш ефективних відділів/підрозділів суб'єкту господарювання;
- 3) стимулювання персоналу тих підрозділів, працівники яких мають найвищі показники КПІ;
- 4) формування напрямків поліпшення діяльності підрозділів суб'єкту господарювання, які недостатньо ефективно функціонують;
- 5) покращення системного підходу до управління виробничим підприємством, забезпечить регулярне ведення його звітності за всіма видами діяльності [64].

3.2 Оптимізація балансу як напрям поліпшення комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар»

Проведене дослідження комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в другому розділі роботи визначило кризову структуру балансу в 2020 році. Головною причиною цього є збільшення вартості поточних зобов'язань товариства та позикових джерел фінансування в цілому, а також зменшення частки оборотних активів в сукупних активах товариства. Саме тому, нами пропонується провести оптимізацію структури балансу, а саме його пасивів, що зумовлено потребою в достатності джерел фінансування діяльності товариства, а також його активів, котрі характеризують ефективність вкладень та забезпеченість фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Відповідно до діючих в Україні стандартів бухгалтерського обліку й методичних рекомендацій з аналізу фінансового стану підприємств методика оптимізації балансу полягає у визначенні допустимих меж вартості статей балансу (мінімальних та максимальних) при яких забезпечується фінансова стійкість суб'єкту господарювання.

Методика оптимізації балансу підприємства запропонована Боярко І. заснована на оцінці ліквідності. Так, активи підприємства за рівнем ліквідності поділяються на такі групи:

- найбільш ліквідні активи (А1) – суми грошових коштів та їх еквівалентів, а також короткострокові фінансові вкладення;
- середньо ліквідні активи (А2) – це дебіторська заборгованість та інші активи, для перетворення на готівку яких потрібен певний час;
- низько ліквідні активи (А3) – це запаси підприємства за статтями II розділу «Оборотні активи» активу балансу, для їх перетворення на готівку потрібен певний час, пов'язаний з їх реалізацією та налагодженням сталих ділових відносин з покупцями;

— важко ліквідні активи (A4) – це активи підприємства, які використовуються в процесі господарської діяльності протягом тривалого періоду [57, с. 147].

Пасиви балансу групуються залежно від терміновості сплати зобов'язань наступним чином:

— поточна кредиторська заборгованість (П1) – це кредиторська заборгованість підприємства товарного й нетоварного характеру та доходи майбутніх періодів, забезпечення наступних витрат і платежів, які будуть погашені протягом операційного циклу;

— короткострокові кредити банків (П2) – це поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями та короткострокові кредити банків;

— довгострокові зобов'язання і забезпечення (П3) – це довгострокові кредити банків, позикові кошти та інші довгострокові пасиви;

— постійні пасиви (П4) – це власний капітал підприємства [57, с. 148].

За основу методики оптимізації структури балансу суб'єктів господарювання взято показники та їх нормативи, що представлені в методичних розробках Міністерства економіки України й Міністерства фінансів [1, 2]. Наведемо показники з наведених вище нормативних документів у яких є рекомендоване нормативне значення та порядок їх розрахунку в таблиці 3.2.

Як відомо, коефіцієнт абсолютної ліквідності підприємства характеризує обсяг його грошових коштів й поточних фінансових інвестицій у розрахунку на одиницю поточних зобов'язань. При цьому, відповідно до методики Міністерства економіки України нормативне значення даного показника повинно коливатись в межах 0,1–0,2, що математично можна записати так:

$$0,1 < \frac{A_1}{П_1 + П_2} < 0,2 \quad (3.1)$$

Боярко І. пропонує виразити поточні зобов'язання суб'єкта господарювання через обсяг найбільш ліквідних активів наступним чином:

$$5A_1 < П_1 + П_2 < 10A_1 \quad (3.2)$$

Таблиця 3.2 – Показники фінансового стану суб'єкту підприємництва для яких встановлено нормативні значення [11, с. 160]

Назва показника	Порядок розрахунку	Нормативне значення
Методика Міністерства економіки України [1]		
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{OA + B\text{M}\Pi}{\text{ПЗ}}$	$\geq 1,5$
Коефіцієнт покриття	$\frac{OA}{\text{ПЗ}}$	> 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{ГК + \text{ПФІ}}{\text{ПЗ}}$	0,1-0,2
Власні оборотні активи	$BK - HA$	> 0
Частка власних оборотних коштів у покритті запасів, %	$\frac{BOA * 100}{3}$	$> 50\%$
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	$\frac{BK + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - HA}{OA}$	$\geq 0,1$
Коефіцієнт фінансової автономії	$\frac{BK}{B}$	$\geq 0,5$
Методика Міністерства фінансів України [2]		
Коефіцієнт покриття	$\frac{OA}{\text{ПЗ}}$	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{OA - 3}{\text{ПЗ}}$	0,6-0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{ГК + \text{ПФІ}}{\text{ПЗ}}$	> 0
Чистий оборотний капітал, тис. грн	$OA - \text{ПЗ}$	> 0
Коефіцієнт автономії	$\frac{BK}{B}$	$> 0,5$
Коефіцієнт фінансування	$\frac{\text{ЗНВП} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ДМП}}{BK}$	< 1
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$\frac{OA - \text{ПЗ}}{OA}$	$> 0,1$
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{OA - \text{ПЗ}}{BK}$	> 0

Відповідно до наведеного виразу, у стабільно працюючого підприємства поточні зобов'язання повинні в 5–10 разів перевищувати вартість найбільш ліквідних активів.

Аналогічним чином науковцем запропоновано розрахувати нормативні значення питомих ваг інших елементів активів і пасивів в балансі. Результати наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Нормативні значення елементів оптимальної структури балансу суб'єкту господарювання [11, с. 162]

Показник	За нижньою межею граничних значень		За верхньою межею граничних значень	
	Оцінка в обсягах A_1	Питома вага, %	Оцінка в обсягах A_1	Питома вага, %
Валюта балансу	21,9 A_1	100,00	31,55 A_1	100,00
Постійні та довгострокові пасиви	16,9 A_1	77,17	21,55 A_1	68,30
Постійні пасиви	16 A_1	73,06	21,55 A_1	68,30
Поточні зобов'язання	5 A_1	22,83	10 A_1	31,70
Необоротні активи	14,9 A_1	68,04	15,55 A_1	49,29
Оборотні активи	4,5 A_1	20,55	11 A_1	34,87
Запаси і витрати	6 A_1	27,40	14 A_1	44,37
Запаси	3,5 A_1	15,98	9 A_1	28,53
Витрати майбутніх періодів	2,5 A_1	11,42	5 A_1	15,85
Поточна дебіторська заборгованість	0	0,00	A_1	3,17
Грошові кошти та ПФІ	A_1	4,57	A_1	3,17
Власні оборотні активи	0,45 A_1	2,05	1,1 A_1	3,49

Відмітимо, що наведена методика визначення оптимальної структури балансу підприємства розроблена на основі старих стандартів бухгалтерського обліку, де був присутній III розділ активу балансу «Витрати майбутніх періодів». Саме тому, нами пропонується збільшити зальний обсяг оборотних активів та їх питомої ваги на витрати майбутніх періодів. Отже, оборотні активи підприємства за нижньою межею граничних нормативних будуть становити – $7A_1$ (31,97%), а за верхньою межею – $16A_1$ (50,72%).

Проведемо розрахунки оптимальної структури балансу досліджуваного нами ПрАТ МЗМВ «Оскар» виходячи із вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій (A_1) 2020 року, яка становила – 206721 тис. грн. Детальний аналіз структури балансу товариства ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році з питомою вагою статей балансу наведено в таблиці 3.4.

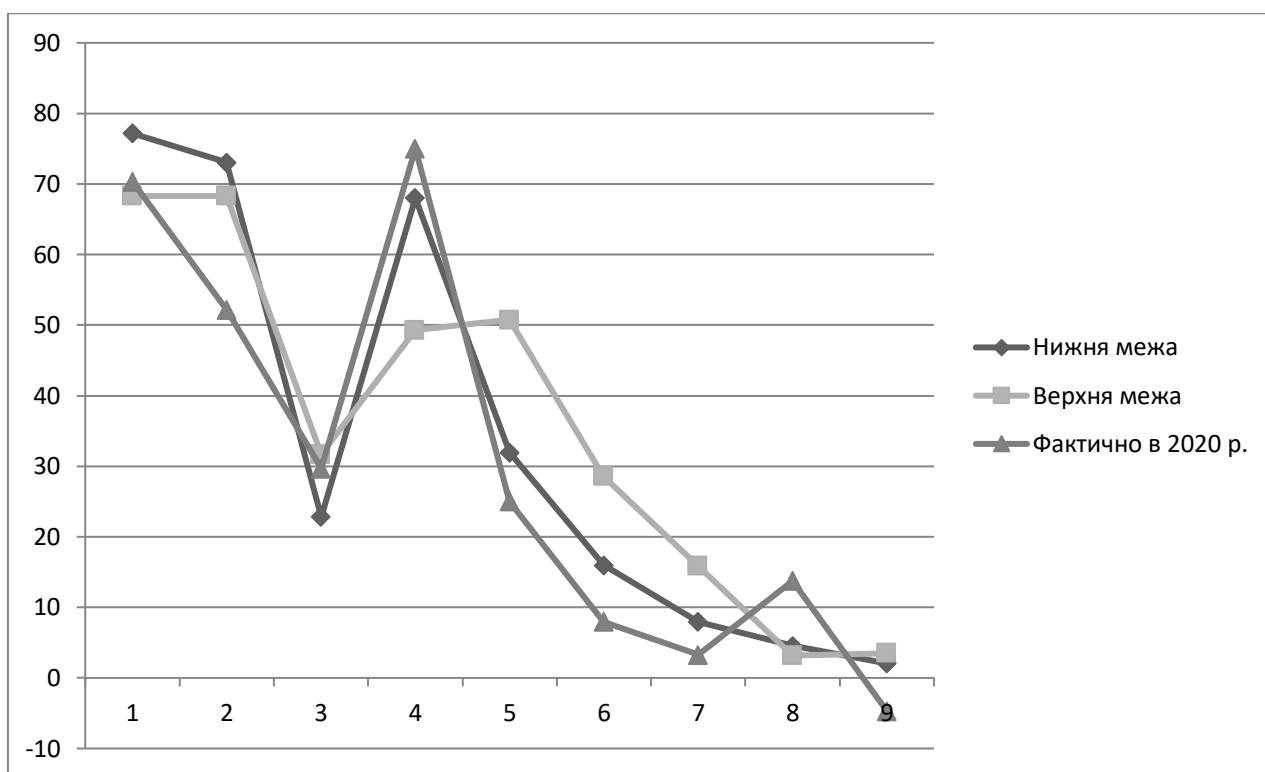
Таблиця 3.4 – Оцінка відповідності структури агрегованого балансу ПрАТ МЗМВ «Оскар» вимогам його оптимальності в 2020 році

Показник	2020 рік	Питома вага, %	За нижньою межею граничних значень		За верхньою межею граничних значень	
			абсолютне значення, тис. грн.	питома вага, %	абсолютне значення, тис. грн.	питома вага, %
Валюта балансу	1504405	100	4527189,9	100	6522047,55	100
Постійні та довгострокові пасиви	1057925	70,32	3493584,9	77,17	4454837,55	68,3
з них:						
Постійні пасиви	784845	52,17	3307536	73,06	4454837,55	68,3
Поточні зобов'язання	446480	29,68	1033605	22,83	2067210	31,7
Необоротні активи	1128419	75,01	3080142,9	68,04	3214511,55	49,29
Оборотні активи	375986	24,99	1447047	31,97	3307536	50,72
з них:						
Запаси	119816	7,96	723523,5	15,98	1860489	28,53
Поточна дебіторська заборгованість	49449	3,29	516802,5	7,925	1033605	15,85
Грошові кошти та ПФІ	206721	13,74	206721	4,57	206721	3,17
Власні оборотні активи	-70494	-4,69	93024,45	2,05	227393,1	3,49

Аналізуючи дані таблиці 3.4 можна сказати наступне. Аналіз структури пасивів ПрАТ МЗМВ «Оскар» показав, що вони сформовані не оптимально. Так, постійні та довгострокові пасиви знаходяться в допустимих межах із часткою 70,32%. При цьому, вартість постійних пасивів (власного капіталу) товариства становить – 784845 тис. грн., що є 52,17% від вартості балансу. Дане розраховане значення частки власного капіталу ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році не знаходиться в оптимальних межах, що свідчить про недостатню вартість власного капіталу та потребує нарощення. Поточні зобов'язання досліджуваного товариства в 2020 році становлять 29,68% валюти балансу. Так, розраховане значення даного показника відповідає допустимим межах. Отже, результати свідчать про те, що у ПрАТ МЗМВ «Оскар» існує резерв збільшення власного капіталу й капіталу в цілому для поліпшення комплексної оцінки фінансового стану товариства в прогностному році.

Аналізуючи активи досліджуваного нами ПрАТ МЗМВ «Оскар» відзначимо, що фактичні значення питомої ваги необоротних та оборотних активів товариства в 2020 році не відповідають межах допустимих значень оптимальності балансу. Так, питома вага необоротних активів досліджуваного товариства в сукупних активах в 2020 році становить – 75,01%, що не відповідає межах 68,04%-49,29%. Дані розрахунки свідчать про занадто високу частку необоротних активів, що негативно впливає на комплексну оцінку фінансового стану товариства визначаючи її нестійкою.

Схожа ситуація спостерігається у частки оборотних активів досліджуваного нами ПрАТ МЗМВ «Оскар» в сукупних активах товариства. Так, в 2020 році частка оборотних активів становила – 24,99%, не відповідає оптимальним межах 31,97% - 50,72%. Так, фактичне розраховане значення даного показника не відповідає нижній межі оптимального значення, що свідчить про відсутність резервів поліпшення комплексної оцінки фінансового стану товариства. Зобразимо відхилення фактичних значень питомої ваги всіх статей агрегованого балансу ПрАТ МЗМВ «Оскар» за 2020 рік від нормативних значень верхньої та нижньої межі на рисунку 3.3.

Умовні позначення:

1 – Постійні та довгострокові пасиви	6 – Запаси
2 – Постійні пасиви	7 – Поточна дебіторська заборгованість
3 – Поточні зобов'язання	8 – Грошові кошти та ПФІ
4 – Необоротні активи	9 – Власні оборотні активи
5 – Оборотні активи	

Рисунок 3.3 – Відхилення фактичних значень питомої ваги всіх статей агрегованого балансу ПрАТ МЗМВ «Оскар» за 2020 рік від нормативних значень верхньої та нижньої межі

Частка запасів ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році становила – 7,96%, що не відповідає межам оптимальності 15,98% - 28,53%, що свідчить про наявність резервів збільшення запасів в прогнозному році для приближення до оптимальної структури балансу товариства.

Частка поточної дебіторської заборгованості в сукупних активах досліджуваного нами товариства в 2020 році становить – 3,29%. Розраховане значення не досягає меж оптимально допустимих значень та свідчить про

занадто наявність резервів збільшення дебіторської заборгованості в аналізованому році до мінімальної межі.

Частка грошових коштів та поточних фінансових інвестицій в сукупних активах ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році становить – 13,74%. Розраховане значення частки грошових коштів товариства не відповідає межам оптимальності, а перевищує їх. Відзначимо, що даний показник забезпечує високий рівень абсолютної ліквідності товариства та не потребує коригування.

Отже, необхідним стає розробка управлінських рішень направлених на зменшення частки необоротних активів досліджуваного ПрАТ МЗМВ «Оскар» та підвищення частки оборотного капіталу за рахунок збільшення вартості запасів та дебіторської заборгованості. Отже, оптимізація структури активів ПрАТ МЗМВ «Оскар» дасть можливість поліпшити комплексну оцінку фінансового стану товариства.

Власні оборотні активи досліджуваного нами товариства повністю не відповідають межами оптимальності, адже показник набуває від'ємного значення. Такі результати свідчать про недостатню вартість оборотного капіталу в порівнянні з поточними зобов'язаннями товариства.

Проведений розрахунок відповідності часток елементів балансу ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році межам оптимальних значень показав їх не відповідність. Так, фактичне значення валюти балансу в 2020 році становило – 1504405 тис. грн., що є меншим за нижню межу оптимального значення на 3022785 тис. грн., а від верхньої межі – на 5017643 тис. грн. Такі результати є свідченням занадто завищеної вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій досліджуваного товариства в 2020 році, адже всі проведені розрахунки статей агрегованого балансу відштовхнулись від цього показника ПрАТ МЗМВ «Оскар».

З метою поліпшення комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ МЗМВ «Оскар» в прогностичному періоді нами пропонується впровадити наступні управлінські рішення:

— збільшення частки власного капіталу підприємства та зменшення позикового. Так як, проведена оцінка відповідності агрегованого балансу ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році оптимальним значенням визначила невідповідність у показника частки власного капіталу і відповідність у поточних зобов'язань, тому пропонується, в першу чергу, знизити вартість довгострокових зобов'язань і забезпечень товариства для покращення фінансової стійкості. Досягнути цього можна завдяки погашенню довгострокового кредиту за рахунок наявних грошових коштів в тому числі. Збільшення частки власного капіталу ПрАТ МЗМВ «Оскар» можливе при нарощенні об'ємів реалізації, котрі призведуть до збільшення прибутку товариства.

— збільшення частки оборотних активів та зменшення необоротних. Покращення структури активів досліджуваного ПрАТ МЗМВ «Оскар» можливе за рахунок збільшення частки запасів товариства, а також нарощення дебіторської заборгованості.

Враховуючи запропоновані управлінські рішення щодо досягнення оптимальності балансу ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році, оптимальні межі частки окремих статей агрегованого балансу та їх фактичні значення проведемо прогнозування комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2021 році.

Припустимо, що запропоновані управлінські рішення призведуть до наступних змін:

– скорочення частки грошових коштів та спрямування їх на погашення довгострокових зобов'язань. Так, відповідно до значення вартості балансу ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році – 1504405 тис. грн., грошові кошти повинні бути в межах 47690 тис. грн. – 68751 тис. грн. Отже, грошові кошти матимуть середнє значення – 60000 тис. грн.. Це значить, що різницю між значенням грошових коштів 2020 року та запропонованим – 148500 тис. грн. можна спрямувати на погашення довгострокового кредиту товариства. Довгострокові зобов'язання в прогнозному році становитимуть – 124579 тис. грн.

– збільшення частки запасів в сукупних активах товариства до 18%, що становить – 270792,9 тис. грн., а дебіторської заборгованості до 10%, що становить – 150440,5 тис. грн.. Таким чином, припустимо, що вартість постійних пасивів зросте на різницю між вартостями запасів та дебіторської заборгованості значень 2020 року та прогнозованих, що становить – 1036813,4 тис. грн..

Розрахунки прогнозної комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ МЗМВ «Оскар» відбуваються виходячи з фактичного рівня валюти балансу в 2020 році – 1504405 тис. грн. (таблиця 3.5).

Аналізуючи дані таблиці 3.5 можна сказати наступне. Так, в 2020 році коефіцієнт покриття ПрАТ МЗМВ «Оскар» становив – 0,84, а в прогнозному році при дотриманні наведених управлінських рішень даний показник може набути значення – 1,4. Відзначимо, що рекомендоване значення даного показника становить > 1 , а отже, значення прогнозного 2021 року свідчить про поліпшення комплексної оцінки фінансового стану товариства ПрАТ МЗМВ «Оскар».

Коефіцієнт автономії ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році становив 0,52, що є більшим за оптимальне значення – $> 0,5$. При цьому, при дотриманні зазначених управлінських рекомендацій в прогнозному 2021 році коефіцієнт автономії ПрАТ МЗМВ «Оскар» становитиме – 0,69, що перевищує норматив та свідчить про достатність власних джерел фінансування підприємства.

Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів ПрАТ МЗМВ «Оскар» в прогнозному році становитиме – 0,45, що знаходиться в оптимальних межах 0,2-0,8 та свідчить про зменшення частки позикового капіталу товариства та відновлення оптимальної структури капіталу товариства.

Таблиця 3.5 – Прогнозна комплексна оцінки фінансового стану ПрАТ МЗМВ «Оскар» з врахуванням оптимальної структури балансу

Показник	2020 рік	2021 рік	Оптимальна питома вага, %	Обсяг (нижня межа), тис. грн.	Обсяг (верхня межа), тис. грн.
Валюта балансу, тис. грн.	1504405	1504405	100	1275028,37	1836855,94
Постійні та довгострокові пасиви, тис. грн.	1057925	1161392,87	77,20	983926,00	1254651,20
Власний капітал, тис. грн.	784845	1036813,4	68,92	931527,58	1254651,20
Довгострокові зобов'язання та забезпечення, тис. грн.	273080	124579,47	8,28	52398,43	0,00
Поточні зобов'язання та забезпечення, тис. грн.	446480	343012,13	22,80	291102,37	582204,74
Необоротні активи, тис. грн.	1128419	1024951,13	68,13	867485,06	905328,36
Оборотні активи, тис. грн.	375986	479453,87	31,87	407543,31	931527,58
Запаси, тис. грн..	119816	270792,9	18,00	203771,66	523984,26
Поточна дебіторська заборгованість, тис. грн.	49449	150440,5	10,00	145551,18	291102,37
Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції, тис. грн.	206721	58220,47	3,87	58220,47	58220,47
Власні оборотні активи, тис. грн.	-70494	136441,75	-	26199,21	64042,52
Коефіцієнт покриття	0,84	1,40	X	X	X
Коефіцієнт автономії	0,52	0,69	X	X	X
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	0,92	0,45	X	X	X

Отже, дотримуючись розроблених управлінських рішень щодо оптимізації структури балансу ПрАТ МЗМВ «Оскар» в межах представлених нормативів комплексна оцінка фінансового стану товариства поліпшиться та буде набувати характеристики стійкого фінансового стану.

3.3 Запровадження методики комплексного фінансового аналізу, заснованого на теорії ефективності

Розглянутий методичний інструментарій комплексного фінансового аналізу оцінює фінансовий стан підприємства на основі фінансових показників діяльності, не враховуючи той факт, що найбільш ефективне підприємство – це підприємство, де найкращим чином організована робота всіх підрозділів та служб. Тому, на нашу думку, слід розширити методичний інструментарій шляхом запровадження методу, заснованого на теорії ефективності.

Оцінка ефективності роботи суб'єкту господарювання передбачає оцінку використання всіх ресурсів, якими володіє підприємство. В основі даного методу лежить оцінка чотирьох групових показників або критеріїв ефективності [41].

До першої групи увійшли показники, котрі характеризують ефективність управління виробничим процесом: економічність виробничих витрат, раціональність експлуатації основних фондів, досконалість технології виготовлення товару, організація праці на виробництві [47, с. 222].

Друга група показників методу ефективності включає показники, що відображають ефективність управління обіговими активами: незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, його здатність розплачуватися за своїми боргами, можливість стабільного розвитку організації в майбутньому.

У третю групу об'єднанні показники, котрі дозволяють отримати уявлення про ефективність управління збутом та просування послуги на ринку за допомогою реклами та стимулювання.

Остання, четверта, група показників методу ефективності включає визначення конкурентоспроможності наданої послуги та її ціни.

На першому етапі проведення методу, заснованого на ефективності, необхідно провести розрахунок визначених показників та перевести їх у бальні значення. (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Показники ефективності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 рр.

Критерії та показники ефективності	Фактичні значення			Бальні значення	
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2019 рік	2020 рік
1. Ефективність виробничої діяльності підприємства (ЕВ)					
1.1. Відносний показник витрат на одиницю продукції (В)	0,89	0,76	0,77	15	10
1.2. Відносний показник фондівіддачі (Ф)	3,99	3,06	2,72	5	5
1.3. Відносний показник рентабельності продукції (РТ)	0,6	0,2	0,15	5	5
1.4. Відносний показник продуктивності праці (ПП)	2648,83	2925,46	2335,90	15	5
2. Ефективність фінансової діяльності (ЕФ)					
2.1. Коефіцієнт автономії (КА)	0,76	0,72	0,52	10	5
2.2. Коефіцієнт платоспроможності (КП)	3,10	2,52	1,09	5	5
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КЛ)	0,29	0,35	0,46	15	15
2.4. Коефіцієнт обіговості обігових засобів (КО)	6,65	6,72	4,27	15	5
3. Ефективність організації збуту та просування послуг (ЕЗ)					
3.1. Рентабельність продаж (РП)	0,05	0,15	0,12	15	10
3.2. Коефіцієнт затовареності продукцією (КН)	0,10	0,05	0,09	5	15
3.3. Коефіцієнт завантаження виробничих потужностей (КМ)	0,47	0,46	0,61	10	15
3.4. Коефіцієнт ефективності реклами та засобів стимулювання збуту (КР)	0,74	0,74	0,65	10	5
4. Конкурентоспроможність товару (КТ)					
4.1. Якість товару	0,98	0,98	0,98	10	10

Переведення показників у відносні величини здійснюється шляхом порівняння фактичних значень із відповідними значеннями за попередній період. При цьому існує наступна шкала балів:

- 5 балів – значення показника в звітному періоді гірше ніж в базовому;
- 10 балів – досягнуте значення показника в звітному періоді залишилось на рівні базового;
- 15 балів – розраховане значення показника в звітному році перевищує значення минулого періоду.

Розраховані показники ефективності виробничої діяльності свідчать про відносно ефективну роботу виробничих підрозділів. Так, в 2018 році витрати на одиницю продукції становлять 0,89, в 2019 році проти 2018 року відбувається їх зниження до 0,76, а в 2020 році – 0,77. Дана тенденція до загального зниження витрат є позитивною та свідчить про більш ефективну виробничу діяльність товариства в 2019-2020 роках. Ефективність використання основних засобів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2018-2020 роках досить висока. Так, показник фондоддачі в 2019 році проти 2018 року зменшився та становив – 3,06, а вже в 2020 році проти 2019 року – ще до 2,72, що є свідченням зниження ефективності виробничої діяльності товариства. У ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2018-2020 року спостерігається загальна тенденція до підвищення рентабельності послуг. Так, в 2019 році проти 2018 року рентабельність продукції збільшилась на 0,14 і становила – 0,2, а в 2020 році проти 2019 року відбулось її зниження до 0,15. Про зниження ефективності організації виробництва та використання робочої сили, на підприємстві ПрАТ «МЗМВ «Оскар», свідчить зменшення показника продуктивності праці за аналізований період. Так, в 2019 році проти 2018 року спостерігалось збільшення продуктивності праці до 2925,46 грн., а в 2020 році проти 2019 року відбулось його зниження до 2335,9 грн.

Підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» характеризується зниженням ефективності фінансової діяльності товариства. Так, коефіцієнт автономії досліджуваного товариства в 2019 році проти 2018 року дещо зменшується і

становить 0,72, а в 2020 році проти 2019 року – ще до 0,52. При цьому, значення коефіцієнта автономії знаходиться в оптимальних межах, що свідчить про достатність власних джерел фінансування, але з негативною тенденцією до зменшення. Підтверджує дані висновки і коефіцієнт платоспроможності, значення якого в 2020 році свідчить про майже однакове співвідношення власних і позикових коштів у ПрАТ «МЗМВ «Оскар». Коефіцієнт абсолютної ліквідності підприємства в 2018 році становить 0,29, а в 2019-2020 рр. його значення зростає і становить – 0,35 та 0,46 відповідно, що свідчить про високу здатність підприємства розплатитись з боргами високоліквідними активами. Підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» характеризується зниженням ефективності використання обігових активів. Так, протягом аналізованого періоду спостерігається уповільнення оборотності оборотних активів підприємства із 6,65 оборотів в 2018 році до 4,27 оборотів в 2020 році.

Розраховані результати третьої групи свідчать про ефективність організації збуту та просування послуг у ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2018-2020 роках. Так, у підприємства спостерігається загальна тенденція до збільшення рентабельності продажів, які в 2018 році становили – 0,05, а в 2020 році – 0,12. Коефіцієнт затовареності продукцією протягом 2018-2020 років має майже однакові показники, при цьому, рівень затовареності незначний 9% в 2020 році. Коефіцієнт завантаження виробничих потужностей товариства за аналізований період збільшується з 47% в 2018 році до 61% в 2020 році, що є свідченням нарощення виробничих потужностей. Динаміка зміни коефіцієнта ефективності реклами та засобів стимулювання збуту товариства повністю корелюється з динамікою отриманої виручки, котра в 2020 році проти 2019 року знижується.

Конкурентоспроможність товару ПрАТ «МЗМВ «Оскар» проявляється в їх якостях, як самої якості мінеральної води, так і упаковки. Якість мінеральної води постійно перевіряється, а управлінські дії керівництва, що націлені на збереження навколишнього середовища, а саме зменшення пластику упаковки свідчать про високу незмінну якість товару на рівні 98%. Середнє значення

показника конкурентоспроможності товару становить 0,98, що свідчить про високу їх здатність задовольняти потребу у відповідність із призначенням.

Наступним етапом проведення методу, заснованого на ефективності, є розрахунок загальних критеріїв за кожною групою показників.

Розрахуємо загальний критерій ефективності виробничої діяльності підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за наступною формулою:

$$ЕВ = 0,31В + 0,19Ф + 0,4РТ + 0,1ПП, \quad (3.1)$$

де В – відносний показник витрат виробництва на одиницю продукції;

Ф – відносний показник фондівдачі;

РТ – відносний показник рентабельності послуг;

ПП – відносний показник продуктивності праці.

$$ЕВ_{2019} = 8,65;$$

$$ЕВ_{2020} = 6,1.$$

Розраховане значення загального показника в 2020 році становило 6,1 балів, що свідчить про погіршення виробничої діяльності товариства відносно 2019 року його функціонування.

Наступним кроком є розрахунок загального показника ефективності фінансової діяльності підприємства за наступною формулою:

$$ЕФ = 0,29КА + 0,2КП + 0,36КЛ + 0,15КО, \quad (3.2)$$

де КА – коефіцієнт автономії;

КП – коефіцієнт платоспроможності;

КЛ – коефіцієнт абсолютної ліквідності;

КО - коефіцієнт обіговості обігових засобів.

$$ЕФ_{2019} = 11,55;$$

$$ЕФ_{2020} = 8,6.$$

Розраховані результати свідчать про погіршення ефективності фінансової діяльності підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар». Так, в 2019 році розрахований критерій становив 11,55 балів, а вже в 2020 році відбулось його зниження до 8,6 балів.

Критерій ефективності організації збуту та просування послуг розраховуємо за наступною формулою:

$$EZ = 0,37РП + 0,29КН + 0,21КМ + 0,14 КР, \quad (3.3)$$

де РП – рентабельність продаж;

КЗ – коефіцієнт затовареності продукцією;

КМ – коефіцієнт завантаження виробничих потужностей;

КР – коефіцієнт ефективності реклами та засобів стимулювання збуту.

$$EZ_{2019} = 10,5 \text{ балів};$$

$$EZ_{2020} = 11,9 \text{ балів}.$$

Значення критерію ефективності організації збуту та просування послуг в 2020 році збільшилось на 1,4 відносно 2019 року і становило 11,9 балів. Отриманий результат свідчить про покращення ефективності роботи служби збуту ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2020 році.

Наочно зобразимо динаміку критеріїв ефективності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2019-2020 роки на рисунку 3.4.

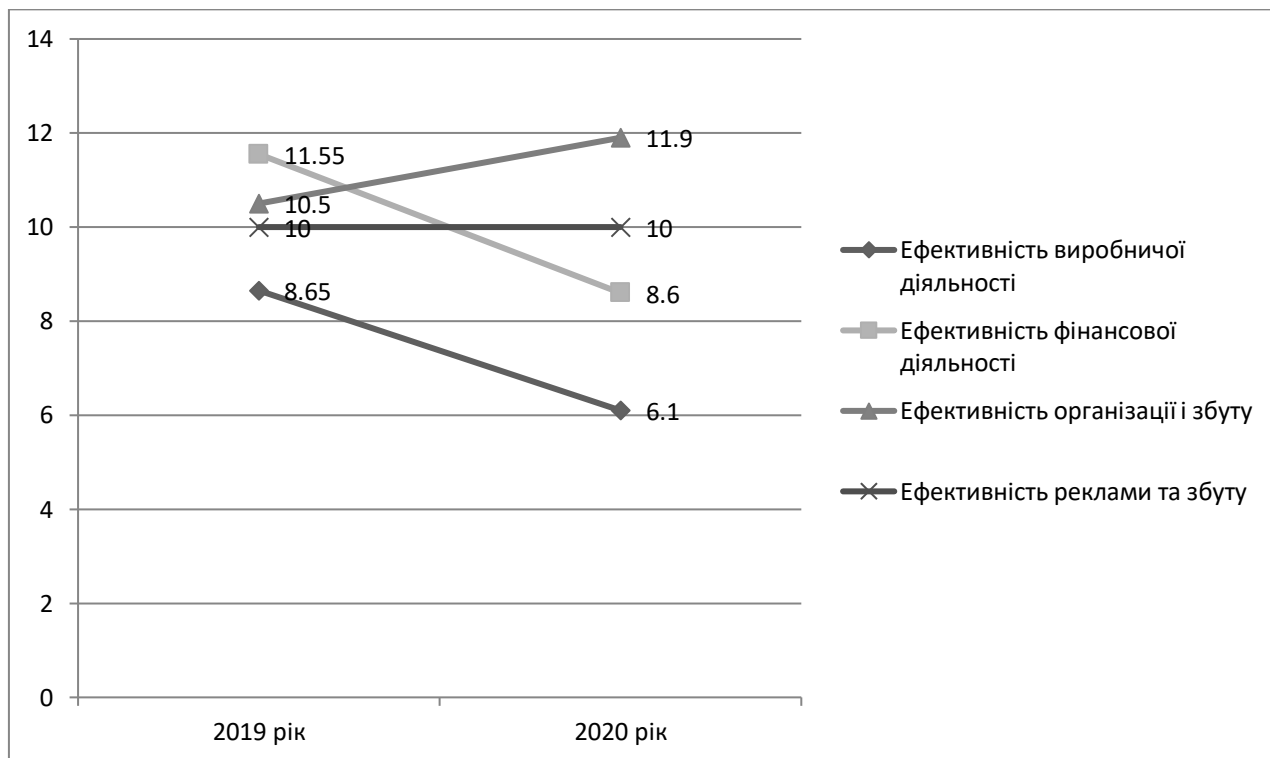

Рисунок 3.4 – Динаміка критеріїв ефективності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2019-2020 роки

Наступним етапом проведення методу ефективності підприємства є розрахунок коефіцієнта ефективності організації за наступною формулою:

$$KEO = 0,15EB + 0,29EF + 0,23EZ + 0,33KT, \quad (3.4)$$

де КЕО – коефіцієнт ефективності організації;

ЕВ – значення критерію ефективності виробничої діяльності організації;

ЕФ – значення загального показника ефективності фінансової діяльності організації;

ЕЗ – значення критерію ефективності організації збуту та просування послуг;

КТ – значення критерію конкурентоспроможності товару.

$$KEO_{2019} = 7,524 \text{ балів};$$

$$KEO_{2020} = 6,608 \text{ балів}.$$

Дані проведеного розрахунку коефіцієнта ефективності організації ПрАТ «МЗМВ «Оскар» свідчать про її погіршення в 2020 році. Так, розрахований коефіцієнт ефективності організації в 2019 році становив – 7,524 бала, а в 2020 року він зменшився і становив – 6,608 балів.

Відповідно до даної методики слабкими місцями ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є виробнича та фінансова діяльності, які за аналізований період зменшили свої значення ефективності.

Поліпшення комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» можливе шляхом розробки управлінських рішень націлених на підвищення ефективності виробничої діяльності. Так, відзначимо, що 2020 рік функціонування пов'язаних з епідеміями COVID-19 негативно вплинув на виробничу діяльність товариства, що відобразилось в об'ємах продажів продукції. Так, повна адаптація до умов, що склалися, запровадження норм та правил безпеки, автоматизація виробництва та її розширення є підґрунтям для впевненості у збільшення обсягів виробництва мінеральної води в 2021 році.

Поліпшення комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2021 році можливе шляхом розробки управлінських рішень

націлених на підвищення ефективності фінансової діяльності. Так, головними причинами зниження фінансової стійкості товариства є недоотримання виручки від реалізації товарів, неефективна структура активів товариства та збільшення залежності від позикових джерел фінансування. Так, нейтралізація впливу останніх двох причин знаходить своє відображення в попередньому пункту роботи під час оптимізації балансу товариства. Дотримання вказаних рекомендацій забезпечить поліпшення комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в прогностичному періоді.

Наведений метод комплексного фінансового аналізу повністю охарактеризував діяльність підприємства за досліджуваний період надавши, при цьому, комплексну оцінку стану господарюючого суб'єкта оцінюючи підприємство не тільки із фінансової сторони, а і з виробничої та збутової. Також, позитивною стороною є оцінка конкурентоспроможності товару, яка є визначальним фактором для ефективної діяльності підприємства.

Висновки за розділом 3

В третьому розділі роботи напрями поліпшення комплексної оцінки фінансового стану, на основі яких сформовано наступні висновки.

Впроваджено систему моніторингу як напрям покращення фінансового стану підприємства, метою якого є об'єктивна та швидка комплексна оцінка його фінансового стану, виявлення відхилень від плану та причин відхилень, розробка управлінських дій з поліпшення. Розглянуто структурно-логічну послідовність системи моніторингу фінансового стану на ПрАТ «МЗМВ «Оскар», яка складається з шести етапів: формування системи інформаційного забезпечення моніторингу; визначення підконтрольних фінансових показників та їх диференціація за періодами спостереження; формування комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання за результатами

моніторингу; оцінка розмірів відхилень отриманих показників від запланованих та виявлення причин цих відхилень; розробка управлінських рішень націлених на нейтралізацію впливу причин відхилень; короткострокове прогнозування зміни комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання з урахуванням розроблених управлінських дій.

Проведено оптимізацію балансу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» як напрям поліпшення його комплексної оцінки фінансового стану. Аналіз структури пасивів та активів ПрАТ МЗМВ «Оскар» показав, що вони сформовані не оптимально, що дозволило розробити управлінські рішення направлені на підвищення частки оборотного капіталу за рахунок збільшення вартості запасів й дебіторської заборгованості, а також зменшення залежності від позикових джерел фінансування. Визначено оптимальні межі елементів агрегованого балансу ПрАТ МЗМВ «Оскар», дотримання яких поліпшить комплексну оцінку фінансового стану товариства в майбутньому.

Використано методику комплексного фінансового аналізу, заснованої на теорії ефективності в основі якої лежить оцінка чотирьох критеріїв ефективності: виробничої діяльності, фінансової діяльності, організації збуту та просування товару, конкурентоспроможності товару. Проведені розрахунки коефіцієнта ефективності організації визначили погіршення фінансового стану ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році та головні фактори, що вплинули на нього. При цьому, результат проведення комплексного фінансового аналізу за методом ефективності – комплексна оцінка стану досліджуваного товариства, включає оцінку ефективності не лише фінансової діяльності підприємства, а і виробничої, збутової та конкурентоспроможність товару.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі вирішено важливе науково практичне завдання, що полягає у визначенні комплексної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання та напрямів її поліпшення, на основі яких сформовані наступні висновки.

1. Наведено трактування поняття «комплексна оцінка фінансового стану суб'єкту підприємства» під якою слід розуміти характеристику фінансового стану суб'єкту господарювання вираженою у вигляді єдиного інтегрального (бального чи рейтингового) показника отриманою в результаті проведення комплексного аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта у галузі його фінансового забезпечення із використанням різного методичного інструментарію

2. Досліджено процедуру організації та проведення комплексного фінансового аналізу як процесу отримання комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання, котра забезпечує чітке розуміння поставленої мети комплексного дослідження, вибір ефективної методики, розрахунок оціночних параметрів та формування висновків щодо забезпечення суб'єкта господарювання ефективними управлінськими рішеннями.

3. Розглянуто методичний інструментарій комплексного фінансового аналізу, який представлений різноманітними методами, що дають не тільки комплексну характеристику фінансового стану суб'єкту господарювання, а і оцінюють кредитоспроможність, стійкість та можливість настання кризових явищ.

4. Методичний інструментарій здійснення комплексного фінансового аналізу поділено на дві групи. Перша група методів – ранжування фінансових показників, характеризується послідовним розміщенням, відповідно до визначеного фінансового стану підприємства, рівня ризику та класу позичальника, визначенням та обґрунтуванням фінансових показників, які

будуть використані в процесі аналізу. Група методів розрахунку інтегрального показника характеризується оцінкою фінансового стану підприємства на основі єдиного комплексного показника.

5. Проведено аналіз фінансово-господарського стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар», котрий охарактеризував товариство як таке, що знаходиться в стійкому фінансовому стані, але має тенденцію до погіршення. 2020 рік діяльності товариства характеризується збільшенням активів і пасивів, недостатністю оборотних активів, зниженням дохідності та прибутковості, незалежністю від позикових джерел фінансування, але при цьому зниженням частки власних коштів, ефективним використанням фінансових ресурсів, про що свідчили розраховані значення фінансових показників.

6. Проведено ранжування фінансових показників з метою отримання комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар». Було визначено, що найкращим роком функціонування став 2019 рік, що характеризується стійким фінансовим положенням, ефективною господарською діяльністю та високим класом підприємства-позичальника, а 2020 рік функціонування товариства – є найгіршим в досліджуваному періоді. В 2020 році ПрАТ «МЗМВ «Оскар» характеризується як: нестійке підприємство, з високим рівнем ризику, другим класом підприємства-позичальника. Результати проведеного спектрального методу дозволили визначити низку внутрішніх факторів фінансової кризи, а саме: кризова структура балансу, кризовий стан фінансової стійкості, кризова платоспроможність.

7. Проведено розрахунки інтегрального показника ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018-2020 роки, що дали однозначні результати, котрі повністю відповідають проведеним раніше методам ранжування. Методика розрахунку інтегрованого показника оцінки фінансового стану визначила, що в 2019 році досліджуване товариство має фінансово стійке положення, а от в 2020 році – наближується до нестійкого фінансового стану. Метод оцінки рівня кредитоспроможності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» визначив, що в 2018-2019 роках товариство характеризується як благополучне, а в 2020 році характеристика

набуває – середньої якості кредитоспроможності. Розраховані дискримінантні моделі показали, що ймовірність настання кризових явищ у товариства в 2018-2019 роках мінімальна, а от в 2020 році існує, адже розраховані інтегральні показники наближаються до зони банкрутства.

8. Впроваджено систему моніторингу як напрям покращення фінансового стану підприємства, метою якого є об'єктивна та швидка комплексна оцінка його фінансового стану, виявлення відхилень від плану та причин відхилень, розробка управлінських дій з поліпшення. Розглянуто структурно-логічну послідовність системи моніторингу фінансового стану на ПрАТ «МЗМВ «Оскар», яка складається з шести етапів: формування системи інформаційного забезпечення моніторингу; визначення підконтрольних фінансових показників та їх диференціація за періодами спостереження; формування комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання за результатами моніторингу; оцінка розмірів відхилень отриманих показників від запланованих та виявлення причин цих відхилень; розробка управлінських рішень націлених на нейтралізацію впливу причин відхилень; короткострокове прогнозування зміни комплексної оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання з урахуванням розроблених управлінських дій.

9. Проведено оптимізацію балансу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» як напрям поліпшення його комплексної оцінки фінансового стану. Аналіз структури пасивів та активів ПрАТ МЗМВ «Оскар» показав, що вони сформовані не оптимально, що дозволило розробити управлінські рішення направлені на підвищення частки оборотного капіталу за рахунок збільшення вартості запасів й дебіторської заборгованості, а також зменшення залежності від позикових джерел фінансування. Визначено оптимальні межі елементів агрегованого балансу ПрАТ МЗМВ «Оскар», дотримання яких поліпшить комплексну оцінку фінансового стану товариства в майбутньому.

10. Використано методику комплексного фінансового аналізу, заснованої на теорії ефективності в основі якої лежить оцінка чотирьох критеріїв ефективності: виробничої діяльності, фінансової діяльності, організації збуту та

просування товару, конкурентоспроможності товару. Проведені розрахунки коефіцієнта ефективності організації визначили погіршення фінансового стану ПрАТ МЗМВ «Оскар» в 2020 році та головні фактори, що вплинули на нього. При цьому, результат проведення комплексного фінансового аналізу за методом ефективності – комплексна оцінка стану досліджуваного товариства, включає оцінку ефективності не лише фінансової діяльності підприємства, а і виробничої, збутової та конкурентоспроможність товару.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. №14 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text>
2. Наказ Міністерства фінансів України ФДМУ від 26.01.2001р. №49/121 «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text>
3. Азарова А. О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства: Монографія. / А. О. Азарова, О. В. Рузакова. — Вінниця: ВНТУ, 2010. — 171 с.
4. Бабина О. Є. Інтегральний показник оцінки фінансового стану підприємств транспортної галузі [Електронний ресурс] / О. Є. Бабина – 6 с. Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vodt/2009_10/12_
5. Баканов М. И. Теория экономического анализа: учебник / Баканов М. И., Мельник М. В., Шеремет А. Д. — М. : Финансы и статистика, 2007. — 536 с.
6. Бень Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. — 2002. — №6. — С. 53–60.
7. Берест М. М. Критичний аналіз змісту економічної категорії «банкрутство»/ М. М. Берест, А. П. Тимошенко. // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2010. — №29. — С. 69–72.
8. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. — 2005. — №3. — 117-128.
9. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. — К.: Ника-Центр: Эльга, 2006. — 554 с.

10. Бочаров В. В. Финансовый анализ / В. В. Бочаров. — СПб. : Питер, 2005. — 240 с.
11. Боярко І Оптимізація балансу підприємства / І. Боярко // Світ фінансів. — 2010. — №4. — С. 158-166.
12. Ващенко Л.О. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Л. О. Ващенко. — К., 2005. — 19 с.
13. Величко Л. Н. Методика интегральной оценки финансового состояния организаций [Электронный ресурс] / Л. Н. Величко // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Экономические науки. — 2005. — №14. — 6 с. Режим доступа к журналу: <http://science.ncstu.ru/articles/econom/14/46.pdf>.
14. Волик Н. Г. Удосконалення моделі комплексного оцінювання фінансової стійкості банків на основі рейтингової системи / Н. Г. Волик // Держава та регіони. — 2009. — №6. — С. 46–50.
15. Волков И. М. Проектный анализ: учебное пособие / И. М. Волков, М. В. Грачева. — М.: Банки и биржи ИО «Юнити», 1998. — 202 с.
16. Воронюк О. В. Аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства / А. О. Азарова, О. В. Воронюк // Матеріали доповіді на міжвузівській науково-практичній конференції вчених, викладачів та практичних працівників «Розвиток фінансово-кредитної системи України в умовах ринкових трансформацій». — м. Вінниця. — 2003. — С. 261–262.
17. Головка В.Т. Фінансово-економічний аналіз (теорія, фінанси, господарська діяльність): навчальний посібник / В. Т. Головка. — К.: Тов. Курс, 2006.
18. Дєєва Н. М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Н. М. Дєєва, О. І. Дедіков. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 328 с.
19. Дулеба Н.В. Комплексна оцінка фінансового стану автотранспортного підприємства [Електронний ресурс] / Н. В. Дулеба // Управління проектами, системний аналіз та логістика. — 2009. — №6. — 3 с.

- Режим доступу до журналу:
http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/Upsal/2009_6/09dnvmte.pdf.
20. Економічна кібернетика / [Геєць В. М., Лисенко Ю. Г., Вовк В. М., Благун І. С., Вітлінський В. В.]. — Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. — 508 с.
21. Забродский В. А. Диагностика финансовой устойчивости функционирования производственно-экономических систем / В.А. Забродський, Н.А. Кизим – Х.: Бизнес Информ, 2000. – 108 с
22. Зарубинский В. М. Финансовое управление предприятием на основе использования открытой информации / В. М. Зарубинский, Н. С. Зарубинская // Актуальные проблемы экономики. — 2002. — №12. — С. 31-41.
23. Захарченко В. О. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства/ В. О. Захарченко, С. І. Счасна // Фінанси України. — 2005. — № 1. — С. 137–144.
24. Зерова О.М. Сутність фінансового управління та його особливості в житлово-комунальному господарстві / О. М. Зерова // Економіка будівництва та міського господарства. — 2009. — №4. — С. 209-214.
25. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Катерина Василівна Ізмайлова. — К.: МАУП, 2001. — 152 с.
26. Іщук С. О. Моделі інтегрального оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності промислових підприємств регіону / С. О. Іщук // Регіональна економіка. — 2008. — № 2. — С. 25-34.
27. Кабаченко Д. В. Використання системного підходу при формуванні комплексної оцінки фінансового стану підприємства / Д. В. Кабаченко // Держава та регіони. — 2010. — №3. — С. 57-63.
28. Ключник О. С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / О. С. Ключник, О. В. Кондратюк — 6 с. Режим доступу до журналу: <http://www.univerua.rv.ua/VNS1/Klichnik-Kondratuk.pdf>.

29. Ковалев А. П. Анализ финансового состояния предприятия / А. П. Ковалев, В. П. Привалов. — М. : Центр экономики и маркетинга, 2000. — 208 с.
30. Колесарь Е. Модели диагностики банкротства предприятий Украины / Е. Колесарь // Экономист. — 2002. — № 10. — С. 60–63.
31. Кондрашов С. Ю. Комплексная оценка финансового состояния предприятия / С. Ю. Кондрашов // Проблемы материальной культуры: Экономические науки. — 2006. — С. 29-35.
32. Кононенко П.И. Стратегическое программно-целевое управление производственно-хозяйственной системой. — М.: ИТК —Дашков и К!, 2003. — 270 с.
33. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Под ред. Н.Г. Данилочкиной. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 279 с
34. Коротков Э.М. Концепция менеджмента. — М.: Дека, 1997. — 304 с.
35. Костіна Н. І. Фінансове прогнозування: методи та моделі / Н. І. Костіна, А. А. Алексєєв, О. Д. Василик — К.: Товариство «Знання»; КОО. — 1997. — 197 с.
36. Куліков П. М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства: навчальний посібник / П. М. Куліков, Г. А. Іващенко. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. — 152 с.
37. Кущик А. П. Оцінка діяльності підприємства в умовах нестабільного бізнес-середовища / А. П. Кущик // Вісник Запорізького національного університету. — 2010. — №1(5). — С. 26-32.
38. Лазовський Ю. А. Кластерний аналіз при визначенні стратегічного напрямлення стратегічних підприємств [Електронний ресурс] / Ю. А. Лазовський. — 2009. — 6с. Режим доступу до журналу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_30/Statti/18.pdf
39. Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками / Л.О. Лігоненко, Г. В. Ситник. — К.: КНТЕУ, 2005. — 289 с.
40. Мазаракі А. А. Економіка торгівельного підприємства: Підручник / Мазаракі А. А., Лігоненко Л. О., Ушакова Н. М. — К. :Хрещатик, 1999. —

800 с.

41. Маркетингова діяльність підприємств: сучасний зміст. Частина 2 : монографія / за науковою редакцією Н. В. Карпенко). – Полтава : ПУЕТ, 2021. – 344 с.

42. Мацкуляк Р. А. Проблеми комплексного аналізу фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] // Р. А. Мацкуляк, Т. І. Юшко. Режим доступу до журналу:
http://www.rusnauka.com/17_APSN_2009/Economics/48256.doc.htm

43. Мельник С.І. Фінансовий моніторинг у системі забезпечення економічної безпеки підприємства / С.І. Мельник, Ю.В. Лисий, В.І. Гирович // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2016. – №1. – С.71-81.

44. Міщенко Н.Г. Фінансовий аналіз, як метод діагностики фінансового стану підприємства / Н.Г. Міщенко, У.П. Сорока // Науковий вісник Українського державного лісотехнічного університету. — 2005. — №19.5 — С.192-196.

45. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник / Є. В. Мних. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 412 с.

46. Москаленко В.П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства / В.П. Москаленко, О.Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. — Нац. академія управління, 2006. — №6. — С.180-192.

47. Нємцов В. Д. Стратегічний менеджмент: навчальний посібник / В. Д. Нємцов, Л. Є. Довгань. — М.: «ЕксОб», 2001. — 559 с.

48. Олексюк А.С. Системы поддержки принятия финансовых решений на микроуровне. – К.: Наукова думка, 1998. – 507 с

49. Островська О.А. Оцінка фінансового стану підприємств та шляхи її удосконалення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / О.А. Островська — Харків:2004. — 20 с.

50. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія / М.О. Кизим, В.А. Забродський та ін. – Х.: ВД —ІНЖЕК, 2003. – 141 с
51. Павлов В. Н. Математическая экономика : учеб. пособие для вузов / В. Н. Павлов. — Новосибирск : СО РАН, 2005. — 167 с.
52. Павловська В.О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства / В.О. Павловська, О.О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. — 2009. — №4. — С.136-143.
53. Педченко Н. С. Моніторинг фінансової конкурентоспроможності підприємств: Монографія. / Наталія Сергіївна Педченко — Полтава: РВВ ПУСКУ, 2007. — 103 с.
54. Піскунов О.Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / Піскунов О.Г., Метеленко Н.Г., Лободзинська Т. П. — 6 с. — Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evkpi/2009/40.pdf.
55. Плікус І.Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства // Фінанси України. – 2003. – №4. – С. 35-44.
56. Подольська В.О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства / В.О. Подольська, О.О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України: Серія : Економічні науки. — 2009. — №4. — С.136-143.
57. Подольська О. В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / О. В. Подольська, О. В. Яріш. — К.: Центр навчальної літератури, 2007. — 488 с.
58. Пожидаева Т. А. Анализ финансовой отчетности: учебное пособие /Татьяна Алексеевна Пожидаева – 3-е изд., стер. — М.: КНОРУС, 2010. —320 с.
59. Прохорова В. В. Прогнозування банкрутства як складова антикризового фінансового управління / В. В. Прохорова, О. С. Крупчатніков // Економічний простір. — 2009. — №23/2. — С. 103-109.

60. Романів Р. Використання дискримінантного аналізу у методиці проведення внутрішнього аудиту / Ростислав Романів // Наука молода. — 2006. — №5. — С. 115-117.

61. Рудницька О.М. Шляхи покращення фінансового стану підприємств [Електронний ресурс] / О. М. Рудницька, Я. Р. Біленська. — 7 с. Режим доступу до журналу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/VNULP/Logistyka/2009_649/19.pdf.

62. Рузакова О. В. Методика визначення рейтингу фінансового стану підприємства / А. О. Азарова, О. В. Рузакова // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансові ресурси регіону: організація і управління». — Івано-Франківськ, 2007. — С. 165–166.

63. Рузакова О. В. Методика визначення рейтингу фінансового стану підприємства / А. О. Азарова, О. В. Рузакова // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. — 2007. — Вип. III. — Т.1. — С. 282–288.

64. Савчук В. П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент / В. П. Савчук. — К.: Максимум, 2006. — 884 с.

65. Сафонов А. А. Теория экономического анализа: учебное пособие / А. А. Сафонов. Режим доступа к книге: http://abc.vvsu.ru/Books/u_ekon_an/

66. Сидоренко-Мельник Г. М. Організаційно-методичні засади фінансового моніторингу ділової активності підприємства / Г. М. Сидоренко-Мельник // Бізнес інформ. — №11. — 2013. — С. 372-376.

67. Сметанюк О. А. Діагностика фінансового стану підприємства в системі антикризового управління: дис. ... кандидата екон. наук: 08.06.01 / Сметанюк Олена Анатоліївна. — Хмельницький, 2006. — 174 с.

68. Соколова Л.В. Теоретико-методологічні підходи до комплексної оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / Л. В. Соколова // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики — С.62-65. Режим доступу до журналу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2008_5/R%203/Sokolova_Bakaeva.pdf.

69. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства / О. О. Терещенко // Економіка України – 2003. – №8. – С. 38-44.
70. Тижненко Л.О. Моделі комплексної оцінки фінансового стану підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.11. «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці» / Л. О. Тижненко — Харків:2007. — 20 с.
71. Турило А. М. Методологічні підходи до оцінки фінансової діяльності підприємства / А. М. Турило // Фінанси України. — 2007. — № 3. — С. 100—104.
72. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / [Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю.]. — К. : КНЕУ, 2007. — 592 с.
73. Хотомлянський О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання матричних моделей / Хотомлянський О., Черната Т., Северина Г. // Економіка України. — Преса України, 2003. — №3. — С.35-41.
74. Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О. Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко //Фінанси України, 2007. — № 1. — С. 111–117.
75. Черненко А. О. Обґрунтування структури інформаційної системи з моделювання аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства / А. О. Черненко // Моделвання та інформаційні системи в економіці. — 2009. — №79. — С. 257-270.
76. Шеремет А. Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности. — М.: ИНФРА-М, 2006. — 415 с.
77. Шеремет А. Д. Финансы предприятий / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 344 с.
78. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. — К.: ЦНЛ, 2006. — 528 с.